

Beste lezers,

vermits vooralsnog geen groepsactiviteiten als praatcafés en uitstappen kunnen gepland worden, probeert Berla voort te werken binnen de limieten van het mogelijke en het gezond verstand. Zodra het enigszins mogelijk is zullen de archief- en genealogische werking worden heropgestart. Daarna volgen de andere activiteiten op voorwaarde dat de situatie terug veilig is.

Ondertussen doen we ons best om de continuïteit te verzekeren door het publiceren van extra nieuwe nummers van ons tijdschrift.

Iedereen die hier graag eens wenst te publiceren kan steeds via erfgoedberla@live.com of ericvanbaelen@telenet.be contact opnemen.

In dit nummer kan je een verscheidenheid aan artikels vinden: een studie over een Duitse officier in deze streek tijdens WO1 (een zelden uitgediept onderwerp) door Joris Saerens, een lange beschrijving van de oude gewoontes en rituelen rond sterven en begrafenissen door Jef Van den Brande en tenslotte een nostalgische blik op oud-Meise door Piet De Cuyper.

Veel leesplezier,

Jan Verbelen,
voorzitter Berla

Is erfgoed ook iets dat jij belangrijk en waardevol acht? Wil je ons een steuntje in de rug geven?

Wel, kom dan ook als lid bij onze kring en help ons de waardevolle zaken van gisteren door te geven aan allen die na ons komen...

Hoe?

GEWOON LID: stort € 20 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres of nog beter:

STEUNEND LID: stort € 40 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres.

En samen zorgen we dat ons gezamenlijk verleden niet vergeten zal worden.

in memoriam

MICHEL VAN DEN BROECK

De recente corona-epidemie heeft ook in onze rangen slachtoffers gemaakt...

Michel Van den Broeck, onze ere-oud-voorzitter is daar ook slachtoffer van geworden.

Geboren in de Neromstraat in Westrode op 22.01.1940 als zoon van Fons Van den Broeck en Maria Bogaerts, is hij altijd met hart en ziel bij z'n geboortegemeente gebleven – ook al verhuisde hij achteraf van de Londerzeelsesteenweg naar Kapelle-op-den-Bos, waar hij uiteindelijk op 11.04.2020 in het rusthuis Akapella overleed. Hij was gehuwd met Francine Buggenhout.

Het is vooral zijn inzet voor het sociaal-cultureel leven van onze gemeente die in herinnering zal blijven. Hij was gepassioneerd door de plaatselijke geschiedenis, de cultuur en het gemeenschapsleven.

Z'n verhaal begint in de lagere school van Westrode, daarna werd het de technische school van Vilvoorde waar hij ook avondles volgde om leraar te kunnen worden. Wat uiteindelijk resulteerde in zijn aanstelling als lesgever (onder andere voor mechanica) in het Gemeentelijk Technisch Instituut Londerzeel.

Michel was erbij toen in 1964 in het café bij Irma Spinael de KWB-Westrode werd opgericht en zat ook al onmiddellijk in het bestuur hiervan. Hij heeft in de jaren die volgden voor die vereniging vele uitstappen en activiteiten (onder meer toneelvoorstellingen) georganiseerd. Ook bijvoorbeeld de groepsreizen naar Lourdes. Er bestond in Westrode toen ook een parochiaal bibliotheekje, dat door de toenmalige pastoor Ramaekers aan de KWB werd overgedragen. Hij heeft dit samen met Tine Parijs jarenlang verder uitgebreid en op woensdagavond en zondagochtend was hij er gegarandeerd achter z'n ficebak te vinden.

In 1985 werd deze plaatselijke bibliotheek door de gemeentebibliotheek Meise overgenomen en is Michel verder als medewerker wekelijks boeken van Meise naar Westrode blijven verhuizen om "zijn" lezers toch maar goed te verzorgen.

En die lezers herinneren zich hem als een zeer belezen en behulpzame man die met een groot hart voor de jeugd de gang van zaken bezield. Hij was trouwens ook de eerste die organiseerde dat op dinsdagnamiddagen schoolkinderen in groep naar de bibliotheek konden komen.

Daarnaast was hij ook een kenner van ons plaatselijk erfgoed en zeker als het de details van de geschiedenis van Westrode betrof. Hij schreef vele artikels in dat verband, ook voor dit tijdschrift.

Het was dan ook weinig verwonderlijk dat hij zich ook snel na de stichting van Berla als bestuurslid in onze vereniging engageerde.

En toen in onze vzw de moeilijke periode in het begin van het huidige millennium aanbrak, probeerde hij met veel inzet jarenlang als voorzitter bij ons de zaken drijvende te houden.

Michel was een hartelijk man, alom graag gezien, hoewel hij ook als een pietje-precies bekend stond.

Maar dat laatste verhoogde eigenlijk alleen de kwaliteit van zijn inbreng: altijd alles tot in de puntjes geregeld, altijd alles heel precies op tijd gepland, altijd alles eindeloos opzoeken en checken, altijd alle teksten perfect voor ze naar buiten gingen...

We zullen hem missen.

In april 2020 verscheen een Duitstalig boek van **Joris Saerens** * “Oberleutnant Roderich Hermann Armand von Rauch (*Düsseldorf 28.10.1882 † Ramsdonk 29.09.1914)”.

Dit boek (80 blz) bevat het verhaal van de leden van een Duitse familie met een sterke militaire traditie, die ook hier tijdens 1914-1918 hun rol gespeeld hebben.

Deze Londerzeelse auteur is bij Berla zeker geen onbekende: door jarenlange opzoekingen, voordrachten en publicaties over alles wat met WO1 in onze streken te maken heeft, is hij ondertussen tot één van de meest gezaghebbende kenners van deze materie doorgegroeid.

Dit boek verscheen (speciaal voor de familie von Rauch) in het Duits, met een vertaling door Alfred Van Schel.

De auteur was zo vriendelijk voor ons tijdschrift uit dit boek een selectie te maken die de nadruk op de connecties met onze gemeente legt, waarvoor onze dank.

DE DUITSE OBERLEUTNANT RODERICH VON RAUCH IN WO1 EN ZIJN 'LINK' MET LONDERZEEL – RAMSDONK – MEISE EN MET KEIZER WILHELM II

Joris Saerens

INLEIDING ¹

Iemand van de Geschied- en Heemkundige Kring van Londerzeel (GHKL) bezorgde mij de nevenstaande foto van een grafmonument en vroeg mij om wat meer inlichtingen op te zoeken over de persoon die vermeld staat op dat grafmonument.

Op deze foto zien we steenkapper August Culot uit Londerzeel naast het grafmonument (links op de foto) voor de Duitse gesneuvelde Oberleutnant Roderich von Rauch. ²

En om het tijds kader wat te situeren: op de grafsteen rechts op de foto staat 30.03.1915 als overlijdensdatum van iemand uit Londerzeel-Sint-Jozef.

(foto: archief Fons Moeyersons Londerzeel)

* Joris Saerens is ook medewerker van de werkgroep “Londerzeel en WO1” en de Geschied- en Heemkundige Kring Londerzeel (GHKL).

¹ In tegenstelling tot de andere stukken in dit tijdschrift, blijft voor dit artikel de copyright bij de auteur: © Joris Saerens: alle rechten voorbehouden; niets uit dit artikel mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,

mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

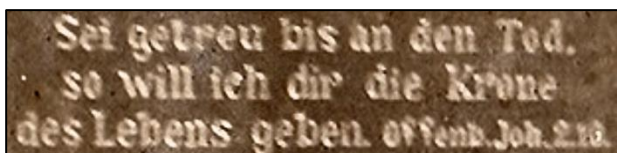
² Deze gesneuvelde Duitse soldaat staat niet vermeld in de inventaris van de tijdelijke begraafplaatsen van militairen die in Londerzeel tijdens WO1 gesneuveld waren en tijdelijk begraven werden, omdat Roderich von Rauch niet in Londerzeel is gesneuveld (lijst bewaard in het gemeentelijk archief).

Op de gedenkplaat lezen we:

Hier rust in God
[de] heer Eerste-Luitenant
RODERICH VON RAUCH
van het hanseatische³
Inf[anterie]. R[e]g[imen]t 76,
Geb[oren]. 27 oktober 1882,
gesneuveld 29 sept[ember] 1914

Op het kruisbeeld van het grafmonument staat de volgende tekst:

*Wees getrouw tot de dood,
dan zal ik u de kroon
des levens geven. Openb[aring aan] Joh[annes] 2.10.*

Ik ben mijn zoektocht begonnen door contact op te nemen met de mensen van IFFM om na te gaan van waar zij de weinige informatie hadden bekomen die vermeld stond in de namenlijst over die WO1-gesneuvelde. Het IFFM-kenniscentrum gaf mij door dat zij die informatie hadden verkregen van de Duitse Volksbund.

Opzoekingen in het 'fonds 58' en verder in de doos 'SSM 14' in het 'Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis' te Brussel hebben geen

³ 'Hanseatische' is een verzamelnaam voor de hiërarchiegroep bestaande uit elite-individuen en -families van prestigieuze rang die de heersende klasse vormden van de vrije keizerlijke stad Hamburg, samen met de gelijke eerste families van de vrije keizerlijke steden Bremen en Lübeck. (bron: Wikipedia)

informatie opgebracht over deze Duitse gesneuvelde.

Mijn volgende stap was dus contact opnemen met de Volksbund. Hun antwoord op 21.10.2019 was het volgende:

In den uns vorliegenden Unterlagen, die aus deutschen, englischen, französischen und belgischen Archiven zusammengefasst sind, konnte folgende Grabmeldung ermittelt werden:

Name	Roderich v. Rauch
Dienstgrad	Oberleutnant
Truppenteil	2./Brig.Ers.Btl.33
Todestag	27.09.1914
Erstbestattet	Wespelaar, Gr. 644
Umgebettet	Mitte der 50er Jahre durch den Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge auf den deutschen Soldatenfriedhof 1914/18 Vladslö / Belgien Block 5 - Grab 2544

Um die vielen Kriegsgräber auch im Nordteil der Provinz Westflandern dauerhaft erhalten zu können, wurden ab 1956 kleinere und abgelegene Friedhöfe aufgelöst und die Toten nach Vladslö umgebettet.

Hier staat dat Oberleutnant Roderich von RAUCH eerst werd begraven op de militaire begraafplaats van Wespelaar (graf 644) en later herbegraven in Vladslö (blok 5 – graf 2544).

Duitse gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog vonden halfweg jaren '50 (in 1956), door de zorgen van Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V., hun laatste rustplaats in Vladslö.

(bron: Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V.)

OP ZOEK NAAR DE GEBORTEAKTE VAN RODERICH VON RAUCH

Omdat blijkbaar niemand wist waar en wanneer die Duitse soldaat werd geboren was dit mijn volgende opzoeking (zijn dienstgraad, legereenheid en overleden op 27.09.1914 waren blijkbaar de enige zaken die gekend waren bij de Volksbund over deze Duitse soldaat).

Op het internet vond ik een document van een volkstelling d.d. 01.12.1890 met vermelding van Roderich von Rauch in de stad Schwerin (Mecklenburg).

Op dit document stond vermeld dat Roderich werd geboren op 28.10.1882 in Düsseldorf en niet op 27.10.1882, zoals op de foto op de gedenkplaat vermeld staat.⁴

⁴ Zou het kunnen dat steenkapper August Culot uit Londerzeel door oorlogsomstandigheden niet beschikte over de juiste geboortedatum voor het grafmonument van die gesneuvelde Duitse soldaat?

Hierbij de (vertaalde) geboorteakte ⁵ van Roderich von Rauch, ontvangen van de stad Düsseldorf (bron: *Stadtarchiv Düsseldorf*):

Düsseldorf, 30 oktober 1882.

Vóór de ondergetekende ambtenaar van de burgerlijke stand verscheen vandaag, als persoonlijkheid gekend, Generaal-Majoor en Commandant van de veertiende Cavalerie-Brigade Friedrich von Rauch, wonende te Düsseldorf ⁶, van evangelische religie, en gaf aan dat door Catharina von Behr-Negendanck, zijn echtgenote, van evangelische religie, wonende te Düsseldorf, Elisabethstraat 15, op de achtentwintigste oktober van het jaar 1882, 's morgens om halfelf een kind van het mannelijk geslacht gebaard geworden is, dat nog geen voornaam gekregen heeft.

Voorgelezen, goedgekeurd en ondertekend, von Rauch, Generaal-Majoor. De ambtenaar van de burgerlijke stand, plaatsvervangend, NN.

Wat opvalt in de geboorteakte is dat dit kind, van het mannelijk geslacht, oorspronkelijk werd ingeschreven *zonder een voornaam*.

Aan de geboorteakte, ingeschreven op 30 oktober, werd pas op 15 december 1882 (een 6-tal weken na de geboorte) op de rechterkant toegevoegd dat deze zoon van het echtpaar Friedrich von Rauch en Catharina von Behr-Negendanck, die geboren werd in Düsseldorf op 28 oktober 1882, de voornamen *Roderich Hermann Armand* toegewezen kreeg.

De reden waarom het toevoegen van de voornamen pas een 6-tal weken na de geboorte is gebeurd (*volgens nabestaande Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch*): de levensstijl van de familie van Roderich von Rauch, zijn ouders, grootouders, broers en zussen, kan zeker worden omschreven als "old fashioned". Zelfs voor protestantse ouders, was het gebruikelijk om de eerste namen van hun kind pas aan te kondigen ter gelegenheid van de doop (Roderich werd op 19.12.1882 in de Lutherische Evangelische Kirche in Düsseldorf gedoopt).

Dit verwijst naar de diepere zin van het woord als we van oudsher spreken van "christelijke namen". Friedrich-Wilhelm neemt aan dat Roderich's ouders door deze gewoonte werden geleid en dat daarom

⁵ De Duitse geboorteakte en de overlijdensakte werden opgesteld in het Sütterlinschrift en zijn niet steeds goed leesbaar. De Nederlandse vertaling van de Duitse aktes werd gedaan door Alfred Van Schel uit Londerzeel Sint-Jozef waarvoor onze dank. Om de tekst in het Sütterlinschrift te ontcijferen heeft Alfred de hulp gekregen van een Duitse gepensioneerde lerares die in de jaren dertig van de vorige eeuw in Breslau is geboren en daar nog Sütterlin-schrift leerde lezen en schrijven.

zijn geboorteakte geen informatie bevat over de eerste, dat wil zeggen christelijke, namen op het moment van inschrijving van de geboorteakte, maar dat die maar een paar weken later werden toegevoegd.

Wapenschild van de Pruisische adellijke familie von Rauch

(bron: [www.wikiwand.com/de/Rauch_\(Adelsgeschlecht\)](http://www.wikiwand.com/de/Rauch_(Adelsgeschlecht)))

HET CONTACT MET EEN NABESTAANDE VAN RODERICH VON RAUCH

Omdat ik bij mijn opzoeken graag wat meer biografische gegevens over Roderich von Rauch wou verkrijgen, heb ik op Internet gegoogeld om familie van Roderich von Rauch te vinden.

Maar zulke opzoeking op Internet is geen sinecure omdat het zoekelement 'von*rauch' je bijna 50 miljoen verwijzingen bezorgt en aldus wordt het zoeken naar een speld in een hooiberg.

Maar ik heb geluk gehad want mijn eerste contact met Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch uit Berlijn, iemand met als familienaam von Rauch, was meteen een schot in de roos.

De gesneuvelde Roderich von Rauch is de grootoom van deze nabestaande en Friedrich-Wilhelm Roderich zelf draagt ook de voornaam van zijn grootoom.

Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch had zelf nog nooit het grafmonument van zijn grootoom Roderich von Rauch gezien en was heel blij en overdonderd dat hij deze foto, die gemaakt werd in Londerzeel op het bedrijf van de steenkapper August Culot omstreeks 1915, te zien kreeg.

De grootvader van Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch is Alfred von Rauch die vermeld staat in de Duitse tekst over het militair treffen in Buggenhout-Lebbeke op 04.09.1914 (zie verder in dit artikel).

⁶ Van 05.09.1818 tot 1919 was het garnizoen van de 14de Cavalerie-Brigade (bestaande uit 2de Westfälisches Husaren-Regiment nr. 11 en Westfälisches Ulanen-Regiment nr. 5) in Düsseldorf gevestigd vandaar dat hoogstwaarschijnlijk Friedrich von Rauch, de vader van Roderich, als Generaal-Majoor van de 14de Cavalerie-Brigade met zijn gezin in Düsseldorf woonde op het moment van de geboorte van Roderich in het jaar 1882. (bron: *Internet Wikipedia*)

Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch denkt dat het mogelijk is dat het grafmonument, gemaakt door steenkapper August Culot uit Londerzeel, werd besteld in opdracht van Roderich's broers, onder wie de grootvader van Friedrich-Wilhelm Roderich (die de oudste broer was), of misschien van zijn regiment in Hamburg. Hoewel de Hamburgers trotse handelaren waren en het leger niet hun ding was. Maar het zou overeenkomen met de manier van leven in Hamburg om op een speciale manier hun laatste respect te betuigen aan omgekomen officieren en soldaten van hun regiment.

OP ZOEK NAAR DE OVERLIJDENSAKTE VAN RODERICH VON RAUCH

Het volgende belangrijk element dat ik wou terugvinden was waar en wanneer Roderich von Rauch overleden is.

Maar om de overlijdensakte te kunnen terugvinden had ik de laatste woonplaats nodig van Roderich von Rauch. Gelukkig heeft een zeer behulpzame beambte van de stad Schwerin mij enorm geholpen door opzoekingen te doen in de Duitse bevolkingsregisters en heeft die beambte gevonden dat de laatste woonplaats van Roderich de stad Hamburg was en in welk boek van de Hamburgse bevolkingsregisters de overlijdensakte staat (ter info: Roderich maakte tot bij zijn overlijden deel uit van het Hamburgse Infanterie-Regiment nr. 76).

De stad Hamburg bezorgde mij dan de overlijdensakte die hier wordt vertaald (bron: Staatsarchiv Hamburg):

Hamburg, 16 november 1914.
Op schriftelijke aangifte van de bevelhebbers van de koninklijke Pruisische brigade "Ersatz-bataljon nr. 33" te Middelkerke van 1 november 1914 wordt ingeschreven (geregistreerd) dat Eerste-Luitenant Roderich Hermann Armand von Rauch, 31 jaar en 11 maand oud, wiens godsdienst en familiale toestand niet gekend zijn, woonachtig in Hamburg, Rappstraße 16, geboren te Düsseldorf op 28 oktober 1882, zoon van het echtpaar Friedrich von Rauch en Catharina geboren von Behr-Negendanck, van wie levensloop, geloof en woonplaats niet aangegeven zijn, vóór Antwerpen op 29 september 1914 gesneuveld is. Ambtshalve 25 .... geschrapt.
De ambtenaar van de burgerlijke stand, I.V.S.
[volgt een handtekening]

In de overlijdensakte staat dat Roderich Hermann Armand von Rauch "(...) vóór Antwerpen op negen en twintig september van het jaar duizend negenhonderd veertien gesneuveld is (...)".

"Vóór Antwerpen" is in werkelijkheid het dorpje Ramsdonk, op ongeveer een 20-tal kilometer ten zuidwesten van de stad Antwerpen gelegen.

Het Duitse leger was op dat moment op weg naar de stad Antwerpen en trok nadien Antwerpen op 09.10.1914 binnen.

OPZOEKINGEN OVER RODERICH VON RAUCH IN DE GEMEENTE RAMSDONK

Vroegere opzoekingen door enkele mensen uit Londerzeel en uit de buurgemeente Ramsdonk (huidige deelgemeente van Kapelle-op-den-Bos) hadden mij alreeds op het spoor gebracht dat deze soldaat gesneuveld in Ramsdonk was, maar van de juiste overlijdensdatum was men toch niet zeker. Door de aanduiding van 29.09.1914 in de overlijdensakte kan men daar nu uitsluitsel over geven.

In mei 1916 werd een bijzondere vermelding in het Latijn in het overlijdensboek van Ramsdonk door pastoor Petrus Hendrik Pingnet genoteerd en in april 1933 werd door dezelfde pastoor een tekst toegevoegd (deze pastoor was voor het Duitse leger einde 1914-begin 1915 op de vlucht).

Vrij vertaald:

(...) Deze 5 onbekende Duitse soldaten waren voorlopig begraven achter de kerk [dus van Ramsdonk], rechts van het voetwegje van de sacristie naar de pastorie.

Een oude acaciaboom met afhangende bladeren gaf precies de plaats aan van dit oorlogsmassagraf. Bij de ontruiming van het oude kerkhof werd alles verwijderd.

Bij de ontgraving werden 2 kogels gevonden bij de restanten van het tweede lijk.

De 5 Duitse soldaten werden in april 1933 overgebracht van Ramsdonk naar Wespelaar. (...)

(bron: Gemeentelijk archief Kapelle-op-den-Bos / Els Verheyen – Erfgoedcel Kapelle-op-den-Bos)

Ter info: en in 1956 werden zij voor de tweede maal opgegraven en overgebracht naar Vladslo

Merk op in de Latijnse tekst: (...) *quinque Germani in quorum medio nobilis Von Rauch* (...); dus: vijf Duitse soldaten waarbij iemand van adel von Rauch [dus Roderich von Rauch].

Franciscus
Van den Branden
et
Quinque milites Germaniae

Sepultura
et
exhumatio:
6
Edmondus
Adriaensens.

Inter sepulturam lud'i Huymans et luciae Huymans jacet Franciscus
V.C. Branden, Juvenis, hortarius, occisus in bello Belgico-Germanico prope
Somum custodis viae ferrae, quae ducit ad Willebroeck: Sepultus est in
medio horti ipsius custodis, post aliquos menses translatus hic in Coemeterio.
Inter locum pacis eius, et parvulam viam quae ducit ad Sacristiam Jacent
Quinque Germani, in quorum medio nobilis Von Rauch. —
Hic Quinque milites Germani translati sunt ad Ceme-
rium militum Germanorum in Wespelaer... Arbor: Sauli plenum
seu affhangende boom indicat medium ubi Corpora Jaenerunt.
In exhumatione invenimus duo: Hogels inter ossa Secundi
capaveris. — De v'se Aprilis mense 1933 H. Pingnet
die 31 Maji, hora 11 1/2 vespertina, obiit Edmondus Adriaensens,
filius Petri Benedicti et Joannae Hortensiae Op de Nojde, hic se-
pultus die 5 Junii 1916 [natus in Londerzeel 11 Aprilis 1915]

Quod attestor:
H. Pingnet
Pastor.

Quod attestor:
H. Pingnet
Pastor.

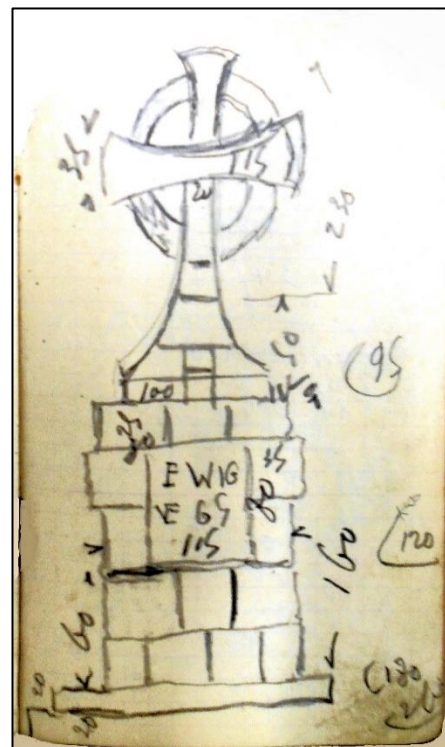
De originele vermelding, geschreven in de periode tussen 03.05.1916 en 31.05.1916, in het parochieregister van Ramsdonk (zonder een volgnummer, het aangeduide nummer "6" is voor het overlijden op 31.05.1916 van Edmondus Adriaensens, een zeer jong kind van 13 maanden oud en geboren in Londerzeel op 11.04.1915) genoteerd over het overlijden van Franciscus Van Den Branden en over het begraven van 5 Duitse soldaten.

Volgens het boek "1914-1918 - Drie Kleine Dorpen in een Grote Oorlog - Kapelle-op-den-Bos - Nieuwenrode - Ramsdonk" (uitgave Erfgoedcel Kapelle-op-den-Bos) zou de hier vermelde Cornelius Franciscus Van Den Brande(n) (°Ramsdonk 04.05.1865 † Ramsdonk 04.09.1914) vermoord geweest zijn door de Duitsers op 04.09.1914.

Er is spijtig genoeg geen aanduiding van op welke dag de 5 Duitse soldaten zouden overleden zijn en wanneer het begraven van hen in een massagraf gebeurde maar de overlijdensdatum van Roderich von Rauch is 29.09.1914 volgens zijn overlijdensakte, zijnde een officieel document.

De pastoor heeft duidelijk 'iemand van adel Von Rauch' ('nobilis Von Rauch') vermeld.

(bron: Gemeentelijk archief Kapelle-op-den-Bos / Els Verheyen - Erfgoedcel Kapelle-op-den-Bos)

De Duitse bezetter had einde 1915, bij steenkapper Praille uit Londerzeel een grafmonument voor 5 gesneuvelde Duitse soldaten besteld, die in een voorlopig massagraf achter de kerk van Ramsdonk begraven waren. Hierboven een tekening van dat grafmonument. Het monument zou hebben bestaan uit een arduinen sokkel met daarbovenop een smeedijzeren Duits kruis maar het kruis werd blijkbaar door onbekenden afgezaagd.

(bron: Gemeentelijk archief Londerzeel)

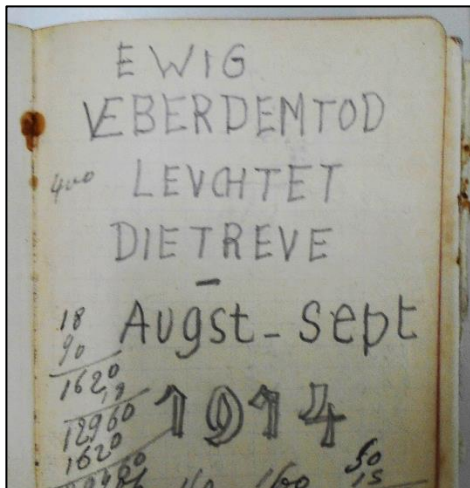

Dit is dan het gerealiseerde monument voor dit massagraf achter de kerk van Ramsdonk voor die vijf Duitse soldaten. Dit monument heeft echter niet lang bestaan.

Het smeedijzeren Duits grafkruis werd door onbekenden afgezaagd. De sokkel in arduin bleef bestaan en was anno 2004 nog steeds aan de kerkgevel tussen de boombegroeiing door te zien. Op de sokkel staat onderaan 'Praille Londerzeel'.

(foto: Els Verheyven - Erfgoedcel Kapelle-op-den-Bos)

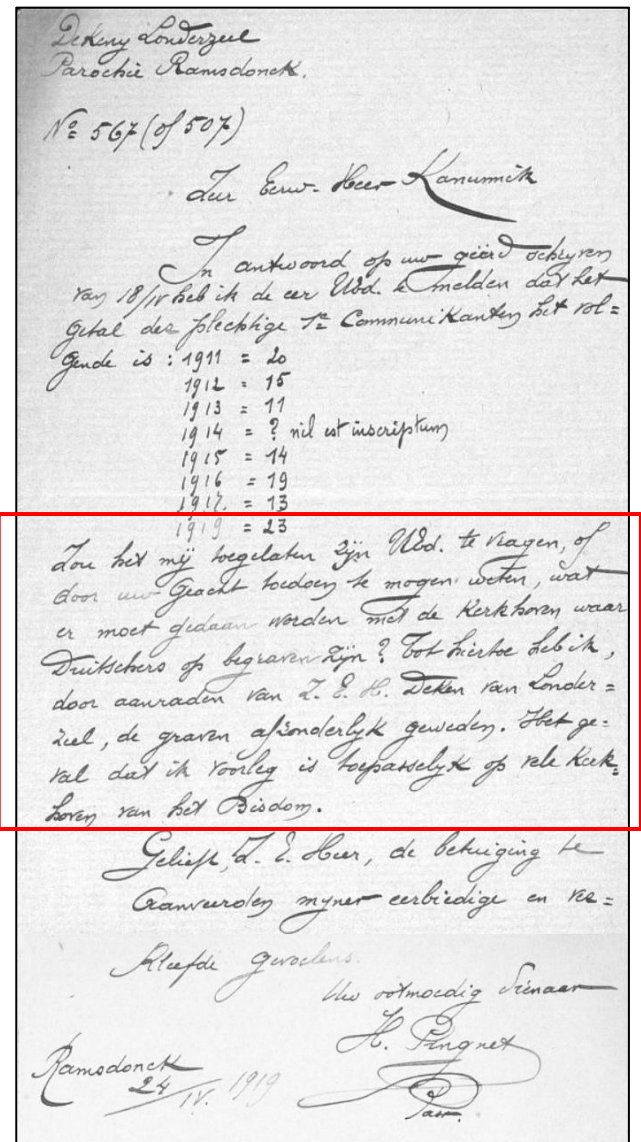
De Duitse tekst die vermeld moest worden op het door de Duitse bezetter bestelde grafmonument bij steenkapper Praille uit Londerzeel:

*Ewig ueber dem Tod, leuchtet die Treue
Augst-Sept 1914*

(vrij vertaald: "Voor eeuwig door de dood, verlicht door de trouw - Augustus-September 1914").

(bron: Gemeentelijk archief Londerzeel)

Op 24.04.1919 vraagt pastoor Hendrik Pingnet van Ramsdonk in een brief aan de E.H. kanunnik [dus E.H. Joseph Laenen?] van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel het volgende:

"(...)
Zou het mij toegelaten zijn UEd. [= U Eerwaarde] te vragen, of door uw geacht toedoen te mogen weten, wat er moet gedaan worden met de kerkhoven waar Duitschers op begraven zijn? Tot hiertoe heb ik, door aanraden van Z.E.H. Deken van Londerzeel, de graven afzonderlijk geweden [= gewijd]. Het geval dat ik voorleg is toepasselijk op vele Kerkhoven van het Bisdom.
(...)"

De Duitse gesneuvelde Roderich von Rauch behoorde tot die begraven Duitsers waarover pastoor Pingnet van Ramsdonk in zijn brief sprak.
(bron: website Rijksarchief - Archief van het Bisdom. Oorlogsverslagen WO1)

Twee foto's van Lt-Gen Friedrich Wilhelm Roderich von Rauch, op verschillende leeftijden.
Foto's van zijn zoon Roderich, die in Ramsdonk sneuvelde, zijn tijdens WO2 door de oorlogsomstandigheden verloren gegaan.

(bron: Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch)

GENEALOGISCHE GEGEVENS OVER DE FAMILIE VON RAUCH

Friedrich Wilhelm Roderich von Rauch (°Potsdam 03.01.1827 † Schwerin 25.03.1907) was een Pruisische Luitenant-Generaal ⁷ en de vader van Roderich von Rauch.

Hij huwde op 30.10.1863 in Passow met **Catharina Tugendreich Emilie Adolfine von Behr-Negendanck** (°Neverin [Mecklenburg-Vorpommern] 29.08.1841 † Schwerin 02/06/1897).

Het gezin van Friedrich Wilhelm von Rauch en Catharina von Behr-Negendanck bestond uit:

- (1) **Alfred** (° Passow 21.07.1864 † Hannover 07.05.1948), Kolonel-Commandant van Reserve Infanterie-Regiment nr. 27, gehuwd in 1898 met Elisabeth von Bandel (1877–1947).
- (2) **Wilhelm** (1869–1890), kadet in de Hauptkadettenanstalt Groß-Lichterfelde.
- (3) **Amélie** (1870–1921), in 1896 gehuwd met Paul Kriebitz, algemeen directeur van een bruinkoolbedrijf in Görlitz.
- (4) **Friedrich (Fritß)** (1874–1945), Majoor-Commandant van het Hannovers Jagersbataljon nr. 10, gehuwd in 1898 met Esther von Oppel (1879–1945).
- (5) **Elisabeth** (1877–1945), gehuwd in 1897 met Konrad von Warnstedt, die als Luitenant-Kolonel-Commandant van het Infanterie-Regiment nr. 360 in WO2 sneuvelde.
- (6) **Egmont** (1878–1935), gehuwd in 1928 met Elisabeth Richter (1880–1942).
- (7) **Roderich Hermann Armand** (°Düsseldorf 28.10.1882 † Ramsdonk 29.09.1914), Oberleutnant / Eerste-Luitenant van het Infanterie-Regiment nr. 76, gesneuveld in 1914 in Ramsdonk.

⁷ Van de vader en van andere gezinsleden kan men informatie en foto's terugvinden op Internet maar spijtig genoeg niet van Roderich von Rauch zelf. Ook de Duitse Volksbund heeft geen foto van Roderich von Rauch. Wij

INFORMATIE OVER DE DUITSE COMPAGNIE WAARTOE OBERLEUTNANT RODERICH VON RAUCH BEHOORDE

Het boek *'Ehren-Rangliste des ehemaligen Deutschen Heeres auf Grund der Ranglisten'* (gepubliceerd door E.S. Mittler & Sohn - Berlijn, 1926, Leinen) vermeldt Oberleutnant Roderich von Rauch als *Kompanieführer* van de 2de Kompanie van het 33ste Brigade-Ersatz-Bataillon. Deze compagnie werd aan het begin van de oorlog in 1914 gemobiliseerd.

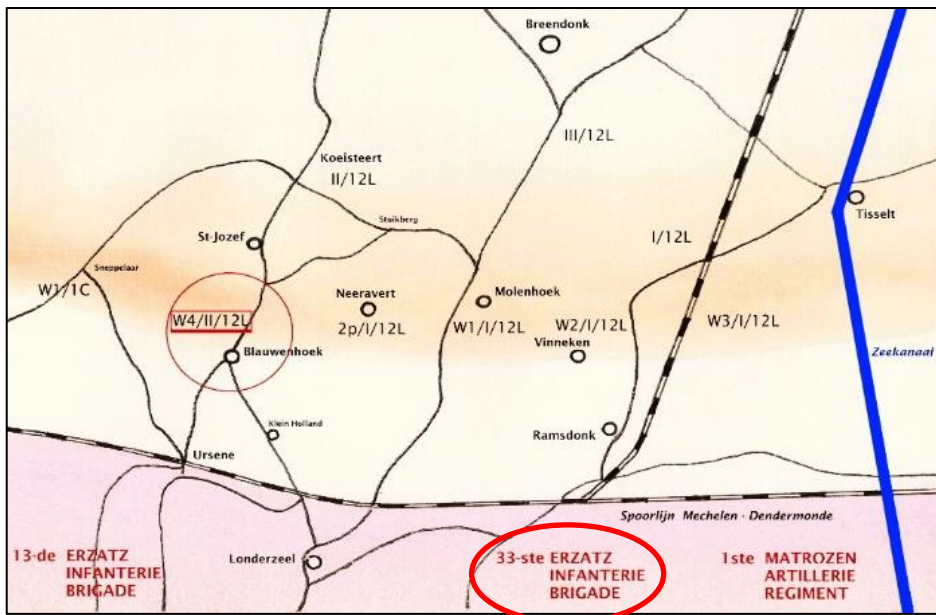
De compagnie was een onderdeel van de 33ste Ersatz Infanterie-Brigade, die gevestigd was in Altona, en behoorde begin augustus 1914 tot de nieuw opgerichte 4de Ersatz-Infanterie-Division, die op zijn beurt behoorde tot de 17de Legerdivisie in Schwerin.

In 1914 werden officieren, officieren zonder opdracht en teams van het Infanterie-Regiment "Hamburg" (2. Hanseatisches) Nr. 76 overgebracht of bevolen naar de 33ste Brigade-Ersatz-Bataillon. Dit laatste was een onderdeel van de 33ste Infanterie-Brigade, die op zijn beurt het kader vormde voor de inzet van de 33ste Ersatz-Infanterie-Brigade.

Oberleutnant Roderich von Rauch was een van de actieve officieren die door het Infanterie-Regiment Nr. 76 waren overgedragen aan of onder bevel stonden van het 33ste Brigade-Ersatz-Bataillon.

hebben navraag gedaan bij de nabestaande van die adellijke familie in Duitsland maar blijkbaar bezit de familie door oorlogsomstandigheden (WO2) geen foto meer van Roderich von Rauch.

DE HEVIGE 'SLAG VAN NEERAVERT' IN LONDERZEEL OP 29 SEPTEMBER 1914

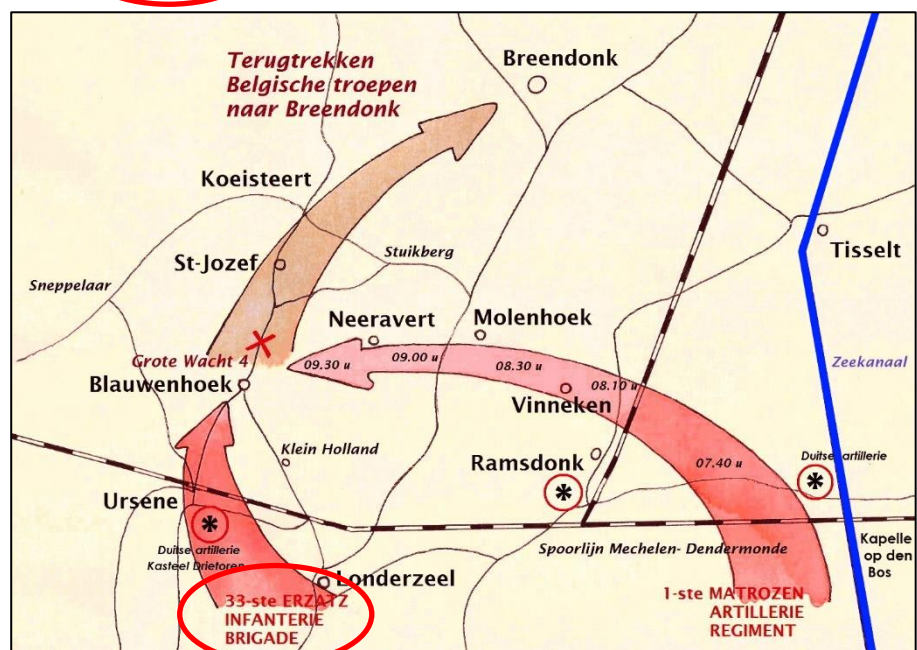
Kaartje met aanduiding van de Duitse troepen in de buurt van Londerzeel Neeravert waar op 29.09.1914 de hevige "Slag van Neeravert" heeft plaatsgevonden.

In de buurt van het dorp Ramsdonk bevond zich 33ste Ersatz (=aanvullingstroepen) Infanterie-Brigade waartoe Oberleutnant Roderich von Rauch bij de 2de Compagnie behoorde.

(bron: Internet www.jozefhens.com)

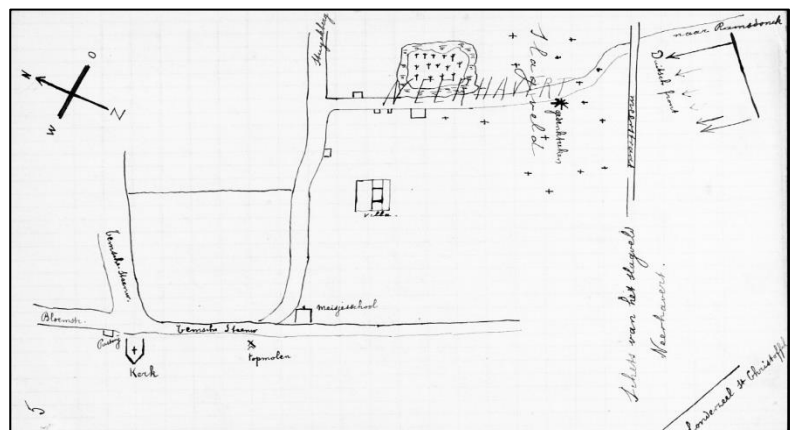
Rond 7 uur in de ochtend van 29 september 1914 begon de Duitse artillerie (vanaf hun stellingen op het kaartje met een ster gemerkt) de Belgische "Grote Wachten" in alle hevigheid te beschieten. De aanval van de 33ste Ersatz Infanterie-Brigade kwam vanuit zuidelijke richting, ondersteund door zwaar artillerievuur vanuit het park van het kasteel Drietoren. Via Ursene en het station van Londerzeel trok een deel van de Duitse 33ste Ersatz Infanterie-Brigade richting Blauwenhoek.

(bron: Internet www.jozefhens.com)

Pastoor Abbeloos van Londerzeel Sint-Jozef zorgde voor een geografische schets van het slagveld te Neeravert in Londerzeel-Sint-Jozef. In de rechterhoek bovenaan is een aanduiding langswaar de Duitsers, waaronder de 33ste Ersatz Infanterie-Brigade (=aanvullingstroepen) waartoe Roderich von Rauch behoorde, van uit de richting van het dorp Ramsdonk naar het slagveld van Neeravert oprukten.

Roderich von Rauch behoorde tot een Duitse brigade die aan de gevechten bij de "Slag van Neeravert" deelnam maar Roderich zelf overleed niet in Londerzeel maar in het naburige dorp Ramsdonk.

Of Roderich zelf ook heeft deelgenomen aan de "Slag van Neeravert" is niet terug te vinden.

(bron: website Rijksarchief / Archief van het bisdom, oorlogsverslagen WO1 - Identificatie toegang: D 1004)

De 33ste Ersatz Infanterie-Brigade bevond zich onder meer bij het kasteel Drietoren in Londerzeel (aan de spoorwegovergang van Ursene) en ter hoogte van het park van het kasteel te Ramsdonk. Oberleutnant Roderich von Rauch bevond zich met zijn regiment te Ramsdonk.

Kaartje met plaatsaanduidingen van het kasteel Drietoren in Londerzeel, het kasteel Houtem in Ramsdonk en de plaats Neeravert in Londerzeel Sint-Jozef. (bron: Google Maps)

Het kasteel van Houtem te Ramsdonk (ongedateerd).

(bron: Privécollectie van Frans De Gendt Kapelle-op-den-Bos)

Het regiment van Oberleutnant Roderich von Rauch moet op 29.09.1914 in het park van dit kasteel gelegerd zijn geweest, het ogenblik van de 'Slag van Neeravert'.

Monument ter herdenking aan de Belgische gesneuvelden van de "Slag van Neeravert" te Londerzeel op 29.09.1914.

(bron: archief Joris Saerens, foto uit 2018)

DE VERSCHILLENDE BEGRAAFPLAATSEN VAN OBERLEUTNANT RODERICH VON RAUCH

Links: de pastorie van Ramsdonk met toegangspoort.

Rechts: achteraanzicht van kerk Sint-Martinus te Ramsdonk.

(beide foto's ongedateerd)

(bron: collectie van Frans De Gendt - Kapelle-op-den-Bos)

Links: zicht op het kerkhof rond de kerk van Ramsdonk met achteraan de pastorie (foto niet gedateerd).

Bevond zich hier ergens, in de buurt van deze plaats, het massagraf van de 5 Duitse soldaten, waaronder Oberleutnant Roderich von Rauch?

De pastoor schreef: *"Deze vijf onbekende Duitse soldaten werden tijdelijk begraven achter de kerk in Ramsdonk, rechts van het voetpad van de sacristie naar de pastorie."*

(bron: collectie van Frans De Gendt - Kapelle-op-den-Bos)

Onder: De begraafplaats 'Ehren-Friedhof' van Wespelaar. Het grafmonument in de verte op deze foto is niet dat van Roderich von Rauch. Vijf Duitse soldaten waaronder Roderich von Rauch werden in april 1933 overgebracht van Ramsdonk naar Wespelaar. (bron foto: Internet)

Onderaan rechts: op deze grafsteen op de Duitse begraafplaats te Vladslo (blok 5 – graf 2544) staan de namen van twintig Duitse gesneuvelde soldaten met op de vierde lijn Oberleutnant Roderich von Rauch. Als overlijdensdatum staat hier achter zijn naam 27.09.1914 vermeld maar dat is niet juist want hij overleed in Ramsdonk op 29.09.1914 (volgens vermelding in de overlijdensakte en op het grafmonument gemaakt door August Culot uit Londerzeel). In 1956 werden vijf Duitse soldaten, waaronder Roderich von Rauch, die oorspronkelijk waren begraven in een massagraf te Ramsdonk voor een tweede maal opgegraven in Wespelaar en werden zij naar Vladslo overgebracht.

(bron foto : Volksbund Duitsland, deze foto werd te Vladslo in januari 2020 gemaakt)

**ALFRED VON RAUCH, DE OUDSTE BROER VAN RODERICH VON RAUCH
EN DE GEBEURTENISSEN TE BUGGENHOUT-LEBBEKE OP 04.09.1914**

cinem halben Zug Pioniere und sechs Husaren über Sollebeek zum Westrand des Bois de Buggenhout. Außer belgischen Kavallerie-Patrouillen wurde kein Feind festgestellt. Für den 4. September wurde der Vormarsch auf die kleine Festung Termonde befohlen. Um 2 Uhr 15 vormittags trat die Vorhut III/163 dreiviertel I/Res. Hus. 6 und 1. Batterie Res. Feld Art. 17, 2 Züge Garde-Pioniere, die Feldluftschiffer-Abteilung unter Führung von Oberstleutnant Kutscha an. Das Gros unter Oberst von Koppelow (I. R. 162) ein Viertel Hus. Regiment 6, 2. und 4. Kompagnie 163, 1. Batterie, II./163 und Regiment Lübeck folgten. Die 1. und 3. Kompagnie unter Major von Rauch gingen auf Buggenhout vor. Um 5 Uhr vormittags wurde an

Duitse beschrijving van het militair treffen in Buggenhout en Lebbeke op 04.09.1914.

Major von Rauch (rood onderstreept in de tekst) is Alfred von Rauch, de oudste broer van Roderich.

Vrij vertaald:

(...) De opmars naar de kleine vesting Dendermonde werd op 4 september bevolen. Om 2:15 uur ontmoette de voorhoede van III / 163 driekwart van I / Reserve Husaren-Regiment 6 en 1ste Reserve Batterij-Veldartillerie 17, 2 Pelotons met Geniesoldaten, de afdeling luchtafweer onder leiding van Luitenant-Kolonel Kutscha. De meerderheid van de manschappen onder leiding van Kolonel von Koppelow (I.R. 162) een kwart Husaren-Regiment 6, 2de en 4de Compagnie 163, 1ste Batterij, II / 163 en Regiment Lübeck volgden. De 1ste en 3de Compagnie onder leiding van Majoor von Rauch opereerden vanuit Buggenhout. (...)

(bron: boek 'Geschichte des Schleswig-Holsteinschen Infanterie-Regiments Nr. 163', Holger Ritter, Hamburg, 1926)

Majoor Alfred von Rauch, de oudste broer van Roderich, aan het hoofd van het 1ste Bataljon Infanterie-Regiment 163 verlaat hier begin augustus 1914 met zijn troepen het garnizoen te Neumünster (Sleeswijk-Holstein) op weg naar België waar op 4 augustus 's morgens het Duitse leger in het dorp Gemmenich zal binnenvallen. Zie het regimentsnummer '163' op zijn helm. Zes weken later zal zijn jongste broer Roderich in Ramsdonk sneuvelen op 29.09.1914. Die dag bevond het 1ste Bataljon van I. R. 163 zich in Dreslincourt in Noord-Frankrijk. *(bron foto: Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch)*

OOK EEN ANDERE BROER EN EEN NEEF VAN RODERICH VON RAUCH NAMEN DEEL AAN WO1

Nog een andere broer van Roderich en van Alfred, de latere Majoor-Commandant Friedrich von Rauch (1874–1945), diende in het Pruisische leger tijdens WO1.

Een neef van de drie broers von Rauch, de latere Kolonel Leopold von Rauch (1876-1955) (echtgenoot van Olga Anna von Bismarck), behoorde tot het Duitse hoofdkwartier.

Kolonel Leopold von Rauch, een neef van Roderich, behoorde tot het Duitse hoofdkwartier. Hij staat op deze foto bij keizer Wilhelm II in het Duitse hoofdkwartier in Spa ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van het regime van Wilhelm II als keizer op 15.06.1918.

Van links naar rechts: Generaal-Veldmaarschalk Paul von Hindenburg, Generaal Erich Ludendorff, Kolonel Leopold von Rauch, keizer Wilhelm II en (leunend tegen de deurpost) kroonprins Friedrich Wilhelm, de oudste zoon van de keizer.

De broer van Leopold von Rauch, Friedrich Wilhelm Gustav Claus von Rauch (1868-1899), was tot aan zijn dood in 1899 de militaire opvoeder van alle zonen van keizer Wilhelm II.

(bron foto: Stichting Huis Doorn, Internet <http://fotocollectie.huisdoorn.nl/HuDF-A087-62>)

Spa – het *Hotel Britannique*, kort na de Eerste Wereldoorlog.

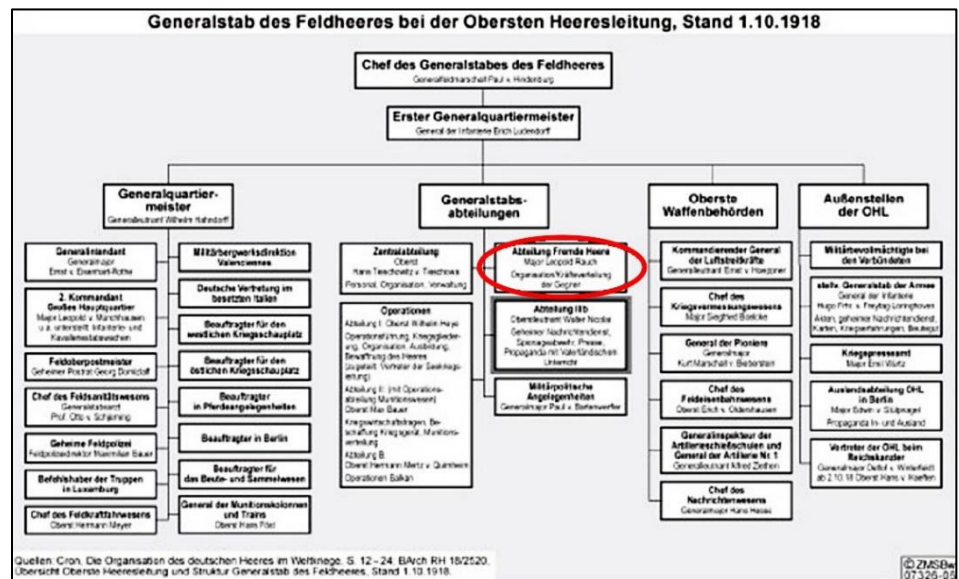
Dit was het Duitse militair hoofdkwartier van 08.03.1918 tot enkele dagen na het einde van die oorlog (13.11.1918).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het in september 1944 als geallieerd hoofdkwartier gebruikt en nu is het een vakantiehuis en onderwijsinstelling voor kinderen.

(bron: Internet)

Kolonel Leopold von Rauch, een neef van Roderich, was vanaf 1915 het hoofd van de inlichtingendienst van OHL (Oberste Heeresleitung, het hoofdkwartier van het Duitse leger in de Eerste Wereldoorlog). Vanaf 1917 was Kolonel Leopold von Rauch het hoofd van de afdeling "Buitenlandse legers" (Abteilung "Fremde Heere") tot aan het einde van de Eerste Wereldoorlog.

Schema 'Generale staf van het opperbevel van het Duitse veldleger op 01.10.1918':

[Abteilung Fremde Heere] Afdeling Buitenlandse Legers

[Major Leopold Rauch] Majoor Leopold von Rauch

[Organisation Kräfteverteilung der Gegner] Organisatie machtsverdeling van tegenstanders ⁸

Niet zo duidelijk leesbaar in dit schema: Generaal Erich Ludendorff was de directe overste van Majoor Leopold von Rauch. De benoeming in augustus 1916 van Generaal Erich Ludendorff tot Generalquartiermeister (Generaalkwartiermeester) maakte van hem (samen met Generaal-Veldmaarschalk Paul van Hindenburg) de facto het hoofd en de leidende figuur achter de Duitse oorlogsinspanning tijdens de Eerste Wereldoorlog.

(bron schema: boek 'Geheimdienst und Propaganda im Ersten Weltkrieg: Die Aufzeichnungen von Oberst Walter Nicolai 1914 bis 1918', De Gruyter Oldenbourg, Berlijn Duitsland 2018-2019)

DE DRIE BROERS VON RAUCH DIE DEELNAMEN AAN WO1:

v. Rauch.
Drei Brüder v. Rauch erhielten 1914 das Eisene Kreuz: Alfred, Major und Bataillonskommandeur; Fritz, Hauptmann und Führer einer Maschinengewehr-Abt.; Roderich, Oberleutnant in einem Landwehrtruppenteil, vor Antwerpen gefallen. Ihr Vater, der Generalleutnant z. D. S. v. Rauch (gest. 1908), erwarb sich als Kommandeur der Braunschweiger Husaren 1870/71 beide Kreuze, und ebenso schmückten 1813/14 den Großvater, den im Jahre 1850 als Generaladjutant König Friedrich Wilhelms IV. verstorbenen Generalleutnant v. Rauch, das Eisene Kreuz 2. und 1. Klasse.

In het boek 'Unser Eisernes Kreuz - Ein deutsches heldenbuch' (auteur: Ernst Boerschel, 1915) staat op de pagina's 60-61 een tekst over de drie broers von Rauch en WO1.

(bron: Internet)

Vrij vertaald:

Drie broers von Rauch ontvingen in 1914 het IJzeren Kruis: Alfred, Majoor en bataljon-bevelhebber; Fritz, Kapitein en aanvoerder van een machinegeweren-korps; Roderich, Eerste-Luitenant in een Landmachtkorps, vóór Antwerpen gesneuveld. Hun vader, Generaal-Luitenant Friedrich Wilhelm Roderich von Rauch (overleden in 1908) [eigenlijk: † 25.03.1907], verwierf als commandant van het Braunschweig Huzaren-Regiment in 1870-71 tweemaal een IJzeren Kruis, en eveneens in 1813-14 verwierf hun grootvader, gestorven in het jaar 1850 als Generaal-Adjutant van Koning Friedrich Wilhelm IV, Generaal-Luitenant von Rauch het IJzeren Kruis 2de en 1ste klas.

⁸ Verzamelen van militaire inlichtingen over de organisatie en distributie van vijandige troepen.

**HET INFANTERIE-REGIMENT 163, MET ONDERMEER
MAJOOR ALFRED VON RAUCH, IN DE BUURT VAN MEISE**

II. Kompagnie in Cobbehem, die 12. in Samme. Um 6 Uhr nachmittags wurde gemeldet, daß zwei feindliche Kolonnen, in Stärke etwa einer Division von Londerzeel auf Impde – Capelle-au-Bois – Nieuwenrode im Vormarsch seien. Oberstleutnant Jahn alarmierte das Regiment und marschierte in Richtung Hasselt ab. Um 6 Uhr 30 nachmittags stand das Regiment dort bereit. I/163 bei Hasselt, II/163 mit M. G. R. bei Ophem; Artillerie dazwischen. Um 7 Uhr 30 abends wurde gemeldet, daß die feindlichen Kolonnen bei Impde halt gemacht hätten. Daraufhin ging das Regiment zur Ruhe über.

Bisher hatte herrliches Sommerwetter unsere Stimmung auf das günstigste beeinflusst, die widerlichen Erfahrungen, die wir mit den feindseligen Einwohnern gemacht hatten, gerieten in Vergessenheit.

Großen Eindruck machten zuerst die zahlreich erscheinenden feindlichen Flieger. Wenn sich ein solcher zeigte und man die blau-weiß-roten Kokarden auf den Tragflächen der Flugzeuge erkannte, dann erfolgte eine allgemeine Schießerei. Jeder glaubte, den Flieger herunter holen zu können, jeder Posten, jede Patrouille, alles schoß. Um diesem planlosen Schießen, das die Truppe zur Indisziplin verführte, ein Ende zu machen, wurde befohlen, daß nur auf ausdrücklichen Befehl eines Offiziers geschossen werden dürfe.

Am 2. September wurde das II/163 zum Schutz des General-Kommandos nach Wemmel entsandt. Vom Feinde war nichts zu sehen und zu hören. Die Bevölkerung war in dieser Gegend anständig und friedlich. Nunmehr entschloß sich der Regiments-Kommandeur, eine

Tot nu toe had het heerlijke zomerweer het gunstigste effect gehad op onze stemming, de walgelijke ervaringen die we hadden met de vijandige bewoners werden vergeten.

De talrijke verschijnende vijandelijke vliegtuigen maakten aanvankelijk grote indruk. Als je er een zag en je zag de blauw-wit-rode strepen [=kleuren van de vlag van Engeland] op de vleugels van de vliegtuigen, dan volgde er een algemene schietpartij. Iedereen dacht dat ze het vliegtuig konden neerhalen, elke post, elke patrouille, iedereen schoot. Om een einde te maken aan deze lukrake schietpartijen, die tot ongedisciplineerdheid leidde bij de troepen, werd bevolen dat een schietpartij alleen mocht plaatsvinden op uitdrukkelijk bevel van een officier.

Op 2 september werd het II / 163 op bevel van het Algemeen Commando in

Wemmel ontvangen. Er was niets te zien of te horen van de vijand. De bevolking in dit gebied was redelijk en vredelievend. (...)

(bron: boek 'Geschichte des Schleswig-Holsteinschen Infanterie-Regiments Nr. 163', Holger Ritter, Hamburg, 1926)

Blijkbaar hadden ze elders "walgelijke ervaringen met vijandige bewoners", maar hebben de inwoners van het gebied Meise-Wemmel begin september 1914 daarentegen toch wel een goede indruk bij de Duitse bezetter nagelaten.

Op blz. 18 van 'Geschichte des Schleswig-Holsteinschen Infanterie-Regiments Nr. 163' staan locaties in Meise namelijk Impde, Hasselt(berg), Ophem en ook nog andere gemeentes in de buurt van Meise aangeduid.

Vrij vertaald (tekst tussen vierkante haakjes zijn toevoegingen):

(...) Om 6 uur in de namiddag [op 2 september 1914] werd gemeld dat twee vijandige militaire colonnes [= Belgische troepen], met de grootte van een divisie, van Londerzeel naar Imde – Kapelle-op-den-Bos – Nieuwenrode aan het stappen waren.

Luitenant-Kolonel Jahn alarmeerde zijn regiment en zij stapten in de richting van Hasselt [-berg in Meise, deze Duitse troepen kwamen uit de richting van Wemmel].

Om 6u30 in de namiddag ging het regiment daar zijn kampplaats opstellen.

Het 1ste Bataljon Infanterie-Regiment 163 [onder leiding van Majoor Alfred von Rauch, de oudste broer van Roderich] in de buurt van Hasselt [-berg], het 2de Bataljon Infanterie-Regiment 163 onder leiding van M.G.R. in de buurt van Oppem; met artilleriestellingen tussen de beide kampplaatsen.

Om 7u30 's avonds werd er gemeld dat de vijandige militaire colonnes [= Belgische troepen] gestopt waren in de buurt van Imde. Het regiment ging daarop in rust.

Oberstleutnant Jahn, Kommandeur d. Regiments
gefallen bei Elincourt 16. 9. 14.

Luitenant-Kolonel Hermann Jahn, regiments-commandant Infanterie-Regiment 163. Geboren te Graudenz (PL) op 15.03.1861 en gesneuveld bij Elincourt (FR) op 16.09.1914.

(bron: boek 'Geschichte des Schleswig-Holsteinschen Infanterie-Regiments Nr. 163', Holger Ritter, Hamburg, 1926)

FOTO UIT HET BOEK OVER HET INFANTERIE-REGIMENT 163

Kaaf vor Antwerpen

Infanterie-Regiment 163 – rustplaats van het Duitse leger vóór Antwerpen.

(bron: boek 'Geschichte des Schleswig-Holsteinschen Infanterie-Regiments Nr. 163', Holger Ritter, Hamburg, 1926)

FOTO UIT HET KRIJGSDAGBOEK 'IR 76 MIT DEM REGIMENT IN FRANKREICH 1914-1916'

Im Schloßgarten zu R.

In de kasteeltuin in R.

Vele namen van locaties en van mensen werden in dit boek afgekort met alleen de beginletter en zijn niet steeds gemakkelijk terug te vinden – maar misschien was 'R.' wel het dorp Ramsdonk met het kasteel Houtem?

(bron foto: krijgsdagboek van Luitenant Otto Ahrends 'IR 76 Mit dem Regiment in Frankreich 1914-1916', Hamburg, März 1917)

NAWOORD

- Pastoor Reyniers uit Malderen (een huidige deelgemeente van Londerzeel) schreef over het begin van de Eerste Wereldoorlog: '1914 – 30 Augusti: De eerste Duitse Uhlanen in de Mattestraat' en '1914 – 31 Augusti: Uhlanen aan de Kruisheide'.

Het kan evenwel niet bewezen worden maar doordat het Duitse Infanterie-Regiment 163 zich begin september 1914 in de buurt van Buggenhout-bos bevond (op minder dan 1 km van de Mattestraat in Malderen) is de kans wel heel groot dat Victor Borms⁹ misschien op 30 of 31 augustus 1914 op de vlucht is geslagen voor de naderende Uhlanen die deel uitmaakten van dat Infanterie-Regiment 163 (Uhlanen waren Duitse verkenners die enorm gevreesd werden door de Belgische burgerbevolking).

- Tijdens de opzoeken over de gesneuvelde Duitse soldaat Roderich von Rauch heeft de auteur van dit artikel contact gelegd met Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch uit Berlijn in Duitsland, een telg van een adellijke familie en nabestaande van die gesneuvelde soldaat.

Aldus is er een uitwisseling geweest van biografische en andere gegevens die de nabestaande Friedrich-Wilhelm Roderich von Rauch en zijn familie nog bezitten over Roderich von Rauch en de gegevens die de auteur van dit artikel heeft gevonden bij zijn opzoeken.

Spijtig genoeg is het von Rauch-familiearchief grotendeels verloren gegaan tijdens WO2 (de appartementen van Alfred von Rauch in Hannover werden tweemaal getroffen door bombardementen en de woning van de persoon die het archief bijhield in West-Berlijn werd ook vernietigd door bombardementen).

Daarom werd al het materiaal dat Joris Saerens heeft gevonden in een boek geplaatst en werd daarvan een Duitse vertaling gemaakt, bestaande uit 80 pagina's, dat voor de familie von Rauch in Duitsland bestemd is.

- De familie von Rauch uit Duitsland noemt de auteur van dit artikel 'de biograaf van Roderich von Rauch' maar dat vindt Joris Saerens toch eigenlijk wel een beetje te veel eer.
- Verder werd aan *Volksbund Deutschland* doorgegeven dat de vermelde overlijdensdatum van 27.9.1914 op de grafsteen achter de naam Roderich von Rauch in Vladslo hoogstwaarschijnlijk niet correct is en werden alle gevonden gegevens over geboorte, overlijden en andere biografische gegevens van Roderich von Rauch aan de Volksbund bezorgd.

De Volksbund heeft hun internetdatabase aangepast met de gevonden gegevens over Roderich von Rauch: zie

<https://www.volksbund.de/graebersuche.html>:

v. Rauch Roderich Hermann Armand
Oberleutnant
geb. 28.10.1882 gef. 29.9.1914
Block 5 Grab 2544

- Ook in de Namenlijst van *IFFM* werden de gevonden gegevens over Roderich von Rauch toegevoegd.
- Een uitgebreidere versie van dit artikel wordt in het tijdschrift van de GHKL gepubliceerd.

CONTACTGEGEVENS

website: www.londerzeelwo1.wordpress.com

e-mail: joris.saerens.wo1@outlook.com

⁹ Victor Borms was oorlogsvluchteling (geen soldaat) in WO1 en woonde in de Mattestraat te Malderen. Hij werd geboren te Malderen op 19.07.1851 en is overleden op 21.06.1917 in de Chartreuse, een Belgisch militair/

burgerhospitaal in Neuville-sous-Montreuil (Pas-de-Calais Frankrijk).

Voor het volledige naslagwerk over Victor Borms zie: www.londerzeelwo1.wordpress.com/inhoud/
-> klikken op 'BORMS VICTOR (Malderen)'

De recente corona- epidemie heeft ook de doorsnee-aanpak van uitvaarten gewijzigd: eerst maximum 15, later ten hoogste 30 aanwezigen, onderling afstand houden van mekaar, live-streaming van het laatste afscheid,...
Jef Van den Brande (°1928), soms "het wandelend geheugen van Wolvertem" genoemd, schreef in de jaren '1990 een reeks artikeltjes over hoe de oude rituelen rond de uitvaarten in de gemeente er uitzagen. In 2005 herschreef hij deze informatie naar één lange tekst, die we nu van hem in een aangepaste vorm in ons tijdschrift mochten overnemen. Bij verwijzingen naar vigerende regelgevingen en bedragen moet men er dus rekening mee houden dat het deze gegevens van indertijd zijn (de huidige informatie dienaangaande staat in de voetnoten en bijlagen verwerkt)...

Met dank aan de auteur om dit hier opnieuw te mogen publiceren.

STERVEN EN BEGRAVEN WORDEN TE WOLVERTEM

Jef Van den Brande

In de novembermaand gedenken we traditioneel onze dierbare overledenen. We willen ook eens blijven stilstaan bij de gewoontes en rituelen van onze voorouders naar aanleiding van het sterven en begraven worden.

Afscheid nemen en sterven horen bij het leven, want de dood is van alle tijden. De wijze, waarop onze voorouders dat alles beleefden verschilt echter grondig van wat we nu meestal meemaken. Vroeger konden haast 80% van de mensen thuis sterven, nu sterft 80% van ons in klinieken of rusthuizen...

We bekijken nu alles wat bij sterven en begraven worden kwam kijken.

DE BERECHTING

Onze voorouders hechtten het grootste belang aan de berechting, het laatste sacrament voor het sterven. Berechten betekende toen dat aan elke stervende het 'recht' kreeg om in vrede afscheid te nemen en zo de eeuwigheid in te treden.

Maar omdat het aspect 'afscheid nemen' en doodgaan zo sterk op de voorgrond trad, gebeurde het dat de nabestaanden tot het laatste uur wachtten om de priester dit sacrament te laten toedienen. Het was dan ook niet zo verwonderlijk dat we soms ook 's nachts de priester en zijn dienaar met gehaaste tred door de straten zagen trekken.

Bij het verlaten van de kerk vergat men niet de klok driemaal te laten kleppen om de parochianen te melden dat er iemand ging berecht worden.

De misdienaar droeg daarbij een handlantarentje met een brandende kaars en met een bel meldde hij hun doortocht. Bij het horen van de bel kwamen de mensen geknield aan hun voordeur zitten tot de priester voorbij was. Mensen in de straat hielden ook halt en knielden eveneens.

Louis De Mars, nu 77 j., herinnert zich nog dat hij bij de berechting van een kloosterzuster in het klooster van de Oppemstraat, haar slaapkamer niet mocht betreden en dat hij dan op de gang een Confiteor (Latijn voor schuldbelijdenis), diende te bidden, geknield en luid genoeg zodat men het tot binnen in de sterfkamer kon horen.

Had dit misschien te maken met het feit dat hij als jonge knaap geen kloosterzuster mocht te zien krijgen zonder habijt of kap op, alsof zijn jong geloofsleven daardoor zou kunnen wankelen?

's Avonds of 's nachts bij heel guur weer was het de koster die de priester vergezelde.

Bij de opkomst van de auto of de moto werd hiervan dan ook dankbaar gebruik gemaakt om de verre verplaatsingen te maken, alhoewel een priester toen nog altijd aan het bisdom de toelating moest vragen om een auto te mogen kopen, zodat het bisdom kon oordelen over de noodzaak ervan.

In de loop der jaren is die berechting stilaan geëvolueerd tot de meer zinvolle ziekenzalving, voorafgegaan door momenten van innig samenzijn van de ganse familie rond de stervende.

Het is inderdaad belangrijk dat familieleden bij de toediening van dit ziekensacrament kunnen aanwezig zijn zodat de zieke zich dan heel bewust gedragen voelt wanneer allen samen bidden om kracht en zelfs met hoop op genezing in volle vertrouwen op God.

In deze geest kon een oom van de schrijver van dit artikel tot zijn vrouw en al zijn kinderen prevelen: *'Kom nader mijn geliefden, geef me allen nog een zoen en bid nu samen dat het moge vooruitgaan...'*. En zo geschiedde.

Wanneer een nog jonge vader of moeder, vaak de steunpilaar van een groot gezin, heel erg ziek was werd er door de burens diep meegevoeld. Het was een vrome gewoonte van de mensen van Nerom en de Boskant dat ze bij het beeld van *'Maria, Behoudenis der Kranken'* in de Boskapel gingen bidden voor de zieken. Elke avond opnieuw en dit negen dagen lang.

Maar de parochianen van het dorp konden ook meevoelend reageren op pijnlijke situaties. Zo herinner ik mij dat de ouders van dokter Yves op een avond een mis lieten opdragen voor hun zwaar zieke zoon. De kerk was toen te klein om alle aanwezigen een plaats te geven. Aangrijpend was het toen de gebroken vader iedereen dankte voor het gebed en het diepe medeleven.

LIJKVERZORGING EN ROZENKRANS

Het eerste en het meest dringend werk na het overlijden was het afleggen of het *'lijken'* van de overledene.

Meestal was het dezelfde vrouw, de *'lijkster'* genoemd, die voor dit delicate werk werd gevraagd.

Na het wassen en het opnieuw aankleden werd er een doek rond het hoofd gewonden om de mond dicht te houden tijdens het opstijven van het lichaam.

De ogen werden gesloten en de handen gevouwen, tussen de vingers werd meestal een paternoster geweven.

Op de nachttafel van de dodenkamer werd er een kruisbeeld geplaatst en daarnaast een glas met wijwater en een palmtakje.

Zo stond alles klaar om de burens te ontvangen, die als laatste afscheid een kruisje aan de overledene wilden komen geven.

Van het sterfhuis werden de rolluiken neergelaten of de blinden gesloten tot het lijk het huis was uitgedragen. In vele huizen zonder blinden werd de *store* neergelaten.

Ondertussen was de kistenmaker verwittigd en ging een buurvrouw van huis tot huis om het overlijden te melden en om de burens uit te nodigen voor de *rozenkrans*.

In het dorp werd er 's avonds in de kerk bijeengekomen, voor de gehuchten was het in het huis van de overledene zelf.

Deze bidstonden werden meestal om 19 uur gehouden. De koster kwam tijdig de kerkdeur openen en liet spaarzaam één lampje branden achteraan in de kerk.

's Winters was het wel even rillen in die koude, onverwarmde kerk.

Het waren vaak dezelfde personen die voorbadten. Zo was er voor de Merchtemse Steenweg, die vroeger de Benedenstraat heette, Johanna *"Waainne"* Van Nieuwenhoven; voor den Dries was het Amelie De Roos.

Wanneer er thuis werd gebeden diende de zitkamer als gebedsruimte. Daartoe werden er stevige planken op twee stoelen gelegd en zo kon men tot 30 mensen een zitje geven.

Er werden drie paternosters en de hele litanie gebeden en op den Dries deed men er nog vijf Onze Vaders en Weesgegroeten bij voor de *'vijf wonden van ons Heer'*.

Zolang de overledene in het sterfhuis opgebaard lag, stond er overdag een kruis aan de voordeur. Dit kruis werd 's nachts binnengehaald.

Op de dag van de begrafenis werd bij het *afhalen* van het lijk dit kruis door een misdienaar meegenomen naar de kerk.

In bepaalde straten werd door de burens ook geld ingezameld voor het kopen van bloemen of voor het laten opdragen van een mis 'vanwege de burens'.

Naargelang de welstand van de bevolking groeide werden er ook al doodsbriefjes gedrukt en verstuurd om het overlijden te melden.

Ondertussen werd het overlijden ook genoteerd in de parochieregisters en vanaf de invoering van de Franse revolutie (ongeveer 1796) ook in de gemeenteregisters.

DE KISTENMAKER

De twee bekendste kistenmakers van het dorp waren toen Louis Wijns en Sus Van den Brande.

Heden ten dage worden lijkkasten in standaardmaten geleverd, maar vroeger kwam de kistenmaker ter plaatse en hij mat van de overledene de lengte en de breedte.

Tot na de Tweede Wereldoorlog werden de lijkkasten meestal uit goedkoop canadapopulierenhout gemaakt, maar rijkere mensen kozen stilaan voor eiken kisten.

Het sluiten van de lijkstap gebeurde toen met zware nagels en het deed de familieleden pijn aan het hart toen deze mokerslagen door het huis weerklonken. Van een eventueel terug openen van de kist om een of andere reden was er dan geen sprake meer.

Later werden deze nagels vervangen door schroeven die nadien door sierknoppen werden bedekt.

Voor de eerste wereldoorlog kostte een gewone canadapopulierenkist vier franken, vandaag zijn er milieuvriendelijke kisten in aantocht.

De avond voor de begrafenis werd de kist naar het sterfhuis gebracht.

Bij elke kist hoorde een klein houten kruis dat op het graf zou worden geplaatst in afwachting van een grafzerk. Voor de minder gegoeden was het een kruis in canadahout dat zwart geverfd werd en waarop de naam in witte letters werd aangebracht. De *welstellenden* plaatsten een voorlopig eiken kruis dat gevernist was.

Voor de tweede wereldoorlog, toen plastieken lijkzakken nog niet in de handel waren, werd de bodem van de kist met potaarde (klei) uit het laagste punt van de Oppemstraat ingestreken, om gebeurlijke lekken te voorkomen.

Als bijkomende voorzorg werd de bodem soms bedekt met *schaveling* (houtkrullen).

Als de kist dan toch nog lekte (en dat gebeurde wel eens), dan werd er in de kerk rond de kist zagemeel gestrooid.

Het was toen ook de gewoonte dat de kistenmaker behulpzaam bleef tijdens het vervoer en bij het in het graf laten zinken van de kist.

Als kistenmakers werd steeds aan de familie Wijns door de gemeente gevraagd om de verkeersdoden, op het grondgebied van de gemeente Wolvertem overleden, op te halen en naar het dodenhuisje te brengen.

Tientallen doden werden zo met paard en kar en meestal 's nachts opgehaald.

Voor de vier gevaarlijkste oversteken van de autostrade Brussel-Antwerpen eisten een grote tol.

De toenmalige grafdelver Gust Sammels ("*Gust van Zillekens*") ontving van de gemeente een kleine vergoeding per prestatie, want hij diende deze lijken te wassen en aan te kleden.

DE GRAFDELVER

Deze zo noodzakelijke opdracht, want van verassen was er toen nog geen sprake, werd hier lange tijd uitgevoerd door dezelfde familie.

Vader Sammels werd opgevolgd door zijn zoon Gust, beter gekend als '*Gust van Zillekens*'. Hij was een bekende dorpsfiguur daar hij ook het stoelgeld verzamelde, de klokken luidde en stoelenzetter was in de kerk.

Tot na de tweede wereldoorlog werden bijna alle overledenen op het kerkhof in volle grond begraven.

Later kochten velen bij het gemeentebestuur een paar vierkante meter grond om er een grafkelder in te plaatsen. Voor echtparen werd het een smalle betonnen constructie, bestaande uit twee boven elkaar liggende vakken. Deze zware gevaarten werden door de steenkapper geleverd en vaak al enkele jaren van tevoren geplaatst.

Maar voor de meesten moest de grafdelver aan de slag. Als er strenge vorst op komst was werden enkele meters grond met stro bedekt om bevrozing te voorkomen en het delven vooralsnog mogelijk te maken.

Tegenwoordig is grafmaker, zeker in grotere gemeentes, een volwaardig beroep.

Hem wordt immers de zorg opgedragen voor het kerkhof te zorgen en dit het ganse jaar door.

Anno 1998 werd ook het begraven op ons kerkhof aan strengere voorschriften onderworpen.

Een grafconcessie met kelder of in volle grond duurt vijftig jaar, die begint te tellen vanaf de laatste bijzetting.

Om praktische redenen heeft het gemeentebestuur het leveren en plaatsen van grafkelders op zich genomen, zo betaalt men 15.000 BEF voor een kelder van 1 persoon en 20.000 BEF voor een kelder van 2 personen.

De prijs van de grond bedraagt 12.500 BEF per vierkante meter.

Personen, niet van onze gemeente, die toch hier willen begraven worden, betalen bijna het drievoudige.¹

Heden ten dage kan men ook nu nog van tevoren bij de gemeente grond aankopen, desgevallend met kelder, maar de precieze plaats wordt door de gemeentediensten pas aangewezen op de dag van het overlijden.

Een graf zonder concessie, waarvoor dus geen grond werd aangekocht, wordt meestal 15 jaar of langer bewaard.

ONGEWIJDE GROND OP HET KERKHOF

Vroeger werd het kerkhof in zijn geheel door de pastoor gewijd. Nu gebeurt de wijding op de begraafplaats soms nog graf per graf.

Een strook grond achteraan tegen de kerkhofmuur werd echter niet gewijd.

Hier werden de graven gedolven voor mensen die geen kerkelijke begrafenis kregen.

De uitsluiting van een kerkelijke uitvaartdienst en teraardebestelling kwam een eeuw geleden nog regelmatig voor.

Meestal betrof het mensen die zichzelf van het leven hadden beroofd of iets anders zwaar op hun kerfstok hadden. Er werden wel enkele afscheidsgebeden gezegd maar de overledene werd begraven in een speciale voorbehouden strook van niet-gewijde grond.

Om een of andere reden moest de veldwachter, als vertegenwoordiger van het wettelijk gezag daarbij aanwezig zijn.

Naarmate de wetenschap vorderde zag men in dat mensen die *'zich tekort hadden gedaan'*, zoals men in de volksmond zei, niet noodzakelijk moesten uitgestoten worden.

De kerkelijke maatregel, die het begraven in gewijde grond verbood, is daardoor in onbruik

geraakt. Alleen wanneer de zelfdoding gebeurt als een duidelijk verzet tegen het christelijk geloof zou de begraafing in gewijde grond geweigerd kunnen worden.

Dat er groot belang werd gehecht aan *'gewijde grond'* moge blijken uit het feit dat in 1600 het hele kerkhof te Wolvertem door Z.E.H. Deken diende *herwijd* te worden omdat er dan tussen de bestaande graven een moord had plaatsgevonden.

DE BEGRAFENISONDERNEMER

Het was pas na WO2 dat de eerste begrafenisondernemers op het terrein verschenen.

Tevoren werden alle schikkingen door de familie in samenwerking met de kistenmaker, tevens schrijnwerker, getroffen.

Zo dienden de mensen van Westrode, toen bij gebrek aan een gemeentelijk kerkhof aldaar, hun doden naar Wolvertem-centrum te brengen om er begraven te worden.

Op een vierwielige boerenkar werden twee bussels stro gelegd waarop de kist werd geplaatst en de tocht kon beginnen. Zonder enige twijfel riep dit toen het beeld op van wat Gezelle ooit dichtte: *"Traagzaam trekt de witte wagen..."*

Deze bussels stro werden op de terugweg naar Westrode steeds verbrand op het braakliggend terrein vlak tegenover de gemeentelijke jongensschool in de Hoogstraat, de reden was dat de gebruikte bussels doordrenkt waren door de vaak lekkende kist.

Zoals eerder gezegd waren het ook de kistenmakers die ervoor zorgden dat in het sterfhuis op een ordentelijke manier de dode door burens en vrienden kon begroet worden.

Na het kisten werd alles van de dodenkamer naar de *voorste plaats* verhuisd. Hier werden twee schragen opgesteld bedekt met een groot zwart doek waarop de kist werd geplaatst. Ook een nachttafeltje met een kruisbeeld kwam mee, wijwater met een palmtakje en twee brandende kaarsen.

Pas na de tweede wereldoorlog is ook in onze parochie het beroep van begrafenisondernemer uitgegroeid tot een uitgebreide vorm van rouwbegeleiding.

---

¹ Voor de huidige tarieven en regelgeving die sinds 2018 in voege is: zie volledig overzicht in bijlage.

Het was Jan Van Cauter uit Meuzegem die hier de spits afbeet en zich een rouwwagen aanschafte. Een fraaie wagen was het, getrokken door twee, als het even kon, zwarte paarden. Hijzelf nam plaats op de bok en had zich een aangepast uniform aangemeten.

Indrukwekkend was het als de lijkwagen voorbij trok: traag en waardig, met het eentonig geluid van de paardenhoeven op de toen nog gekasseide straten.

Maar lang duurde het niet meer of daar verschenen de gemotoriseerde lijkwagens, de ene al met wat meer versierselen dan de andere.

Vier brandende lampen boven op het dak, al of niet versierd met grote zwarte pluimen, al naargelang van de *klasse* van de begraafing.

Het kan niet ontkend worden dat de commercialisering van de rouwbegeleiding voor de nabestaanden van overledenen een welgekomen hulp is.

Het volstaat nu de gewenste firma te verwittigen en bijna alle formaliteiten en handelingen zoals bijvoorbeeld de lijkverzorging, worden u uit de hand genomen.

Daarenboven kan men nu ook nog via een speciale verzekering de financiële zorgen naar de achtergrond schuiven.

DE DOODSKLOKKEN LUIDEN

Doorheen de eeuwen hebben ook in onze parochie de klokken een grote rol gespeeld in het leven van kleine gemeenschappen rondom de kerktoren.

Klokken waren de boodschappers van het droeve nieuws dat een medeparochiaan overleden was.

Tot aan de automatisering van ons klokkenstel was het een hele klus voor de luiders om het droeve nieuws te brengen.

Niet minder dan vier personen waren telkens nodig om de doodsklokken te luiden.

In onze Romaanse kerktoren uit de 13de eeuw hangen nu nog drie klokken die bij een overlijden gelijktijdig bediend worden.

De grote klok met haar 918 kg diende toen door twee mannen geluid. Het lang en dik *zeel* kwam door een gat in het gewelf van het vliegwiel van de klok, tot beneden vlak voor de dubbele portaaldeur. Het zeel splitste op het einde in twee touwen. Deze zware klok was er gekomen in

vervanging van een evenwaardige klok die tijdens de oorlog op 21.06.1943 door de bezetter werd weggehaald.

Met een iets lichter touw werd de tweede klok van 572 kg in beweging gebracht en het kleinste klokje van 150 kg uit 1300 (herkomstig uit een Waals dorp en dat hier na het Napoleonregime terecht kwam) van in het portaal bediend.

Terloops mag hier ook het meervoudig nut en gebruik van deze drie klokken worden belicht.

Een kwartier voor het begin van een kerkdienst werden gelovigen eraan herinnerd dat ze wat mochten opschieten, dan werd aan een rustig tempo 30 maal 'geklept'. Daartoe was een hamer bevestigd op de tweede klok en met een lange dunne stalen draad konden achteraan in de kerk onder het okzaal de signalen worden uitgezonden. Nog vroeger in de tijd werd zelfs de '*vijf-minuten*' aangekondigd. Vermits toen iedereen al onderweg was wisten ze precies hoe snel het nog moest.

Bij een overlijden werd er vroeger door de luiders op geen inspanning gezien. De vierkoppige ploeg kwam al in actie op het ogenblik dat de pastoor van een overlijden was verwittigd.

Merkwaardig was dat wanneer de overledene een man was, men eerst met de grote klok begon, was het een vrouw dan begon men met de tweede klok.

Verder werd er elke avond geluid tot op de dag van de begraafing.

De familie Sammels (grafdelvers, geldomhalers en klokkenluiders) werd toen geholpen door de familie Wijns, die de klus geleidelijk aan overnam. Zij werkten immers steeds met zes beschikbare mensen in hun schrijnwerkerij, op enkele meters van de kerk, en zo stonden ze heel vaak klaar om te luiden.

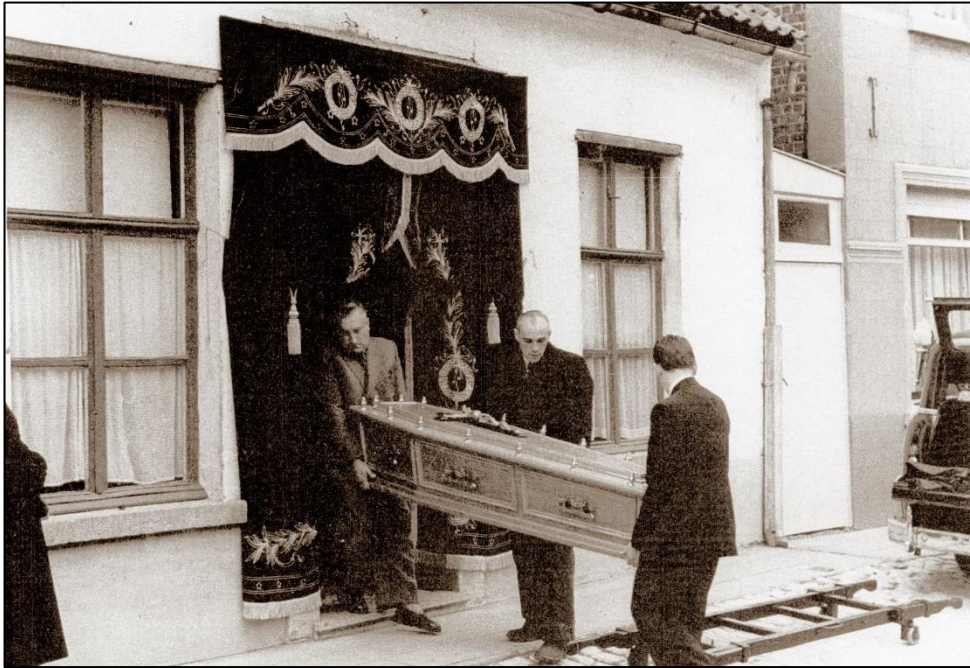
DE LAATSTE TOCHT NAAR DE KERK

Als geheugensteuntje voor de gelovigen werden op de ochtend van de uitvaart de doodsklokken al eens geluid.

Vroeger werden de overledenen nog naar de kerk gedragen.

Bij een begrafenis vanuit een van de gehuchten werden telkens acht mannen gevraagd als dragers, voor het dorp volstonden vier mannen.

*Drie beelden van de
begrafenis van
Fickel De Cauwer
te Wolvertem
op 21.09.1955.
De rouwkapel was in
zijn woonhuis in de
Benedenstraat (nu de
Merchtemsesteenweg)
opgesteld.*

Ongehuwden werden bij voorkeur door ongehuwden gedragen.

Frans De Groof uit Nerom, een vaste waarde bij de dragers, herinnert zich nog dat de lijkstoet bovendien steeds nog halt hield aan elk kapelletje op hun weg: de kist werd er even neergezet en er werden daar drie weesgegroetjes gebeden.

Deze *dragendienst* werd steeds als een vriendendienst beschouwd en een pintje na de vervulde opdracht was hen meer dan voldoende.

Zo'n tocht vanuit Nerom of de Boskant was geen kleinigheid en bij winterdag diende men zeker op tijd te vertrekken, vooral als de dienst om 9 uur was.

Ook de weersomstandigheden speelden dan een grote rol.

Een drager uit die tijd herinnert zich nog goed dat ze Mevrouw Van Impe naar de kerk dienden te brengen toen de straat er spiegelglad bij lag en de stoet geraakte maar niet vooruit.

De burens hadden dit meteen ingezien en iedereen haalde dan een emmer kolenas en in geen tijd was de straat begaanbaar gemaakt tot aan de kerkdeur.

Ondertussen hadden de pastoor en zijn assistenten zich klaar gemaakt en het was de gewoonte dat de geestelijken de lijkstoet een eindje tegemoet kwamen.

Zo was het ontmoetingspunt voor de Steenweg op Merchtem dan de hoek van de Heidestraat en in de Hoogstraat wachtte men hen op aan de Godshuisstraat.

Het processiekruis dat aan het sterfhuis had gestaan werd dan door een buurman vooraan in de lijkstoet gedragen en aan de misdienaar doorgegeven. De priester zegende daar al een eerste maal de overledene en men vertrok al biddend naar de kerk.

Door de priesters werd dan het '*De Profundis*' gezongen en onder het luiden van de doodsklokken werd de kist de kerk binnengedragen.

DE UITVAARTDIENST OF 'LIJKDIENST'²

Vooraf een woordje historiek.

Het kan niet worden ontkend dat de geestelijkheid steeds veel aandacht heeft geschonken aan de uitvaarten en Wolvertem maakte daarop geen uitzondering.

Het deed de pastoor steeds deugd later van de familie te mogen horen: '*onze pa heeft toch een schone begrafenis gekregen*' fluisterden de mensen dan tegen elkaar '*want ze hebben hem nogal eens serieus bestoeft*'.

In onze parochiekerken kon men zich jarenlang laten begraven om 9, 10, of 11 uur – hoe later, hoe 'deftiger'.

Een eerste poging van de toenmalige hulpbisschop De Smedt uit Opwijk, om het klassenverschil weg te werken lukte niet helemaal.

---

² *Info huidige toestand:* Jan Lagae, federatiepastoor Meise - Wolvertem (mail 28.05.2020):

sinds 01.09.2009 gebeuren in de parochiefederatie Wolvertem alle *uitvaartvieringen* éénvormig met een *gebedsdienst* (die even lang duurt als een eucharistieviering), en dit om ook daartoe opgeleide leken in staat te stellen om in uitvaartvieringen voor te gaan, want zij mogen zelf geen eucharistieviering opdragen. Een paar jaar later werd deze regel, die al veel langer bestond in het bisdom Antwerpen, ook door de parochies van Meise, Sint-Martinus en Sint-Brixius-Rode overgenomen. Wie echter expliciet een uitvaartviering met een *eucharistieviering* (dus een mis) wil, moet duidelijk de wens daartoe bij de begrafenisondernemer én bij de pastoor zelf uitdrukken, tenzij er hierover door de overledene of zijn familie vooraf al een afspraak werd gemaakt.

De *kostprijs* voor elke uitvaartviering, onder gelijk welke vorm, is sinds 01.09.2019 op € 275 gebracht (vroeger € 250), dit is dezelfde prijs voor alle Vlaamse bisdommen, geen klassenverschil meer. Van dit bedrag is het grootste deel bestemd voor het vicariaat Vlaams-Brabant, voor de voorganger, de koster-organist, de kerkfabriek (die instaat voor de verwarming, enz.), de parochiegemeenschap en het Solidariteitsfonds. Eens per maand wordt er dan op een zondag gratis een eucharistieviering opgedragen voor al de overledenen van de voorbije maand.

In en aan het vroegere bushokje én in de Boskapel van Imde, zowat halverwege tussen Wolvertem en Londerzeel, heeft de pastorale zone *Kiemkracht-Meise* (dit is het samengaan van de acht parochies van de gemeente Meise) samen met de socio-culturele organisatie *Ferm* (het vroegere KVLV: Katholiek Vormingswerk voor Landelijke Vrouwen) een *troostplek* ingericht waar al wie treurt om een dierbare overledene terecht kan voor het aanhechten van een gedachtenisprentje, een kaarsje en een stukje bezinning. Deze troostplek wordt zeer druk bezocht.

Hij stelde voor iedereen te begraven om 10 uur en het aantal kaarsen op het hoogaltaar drastisch te beperken.

Het is pas in 1997 dat voor iedereen eenzelfde tarief van 6.000 fr werd aangerekend, ongeacht het uur van de begrafenis.

Weliswaar wordt 10 uur vooropgesteld maar omwille van omstandigheden kan ook nu nog dit uur worden aangepast. Zoniet zouden familieleden uit Vlaanderen of uit Luxemburg al heel vroeg moeten vertrekken om tijdig hier te zijn.

Voor de begrafenissen van 10 en 11 uur werd de grote katafalk opgesteld op het hoogkoor, aan beide kanten stond een zwart houten stel met hoge brandende kaarsen. Links en rechts van het altaar stond er ook een piramide met brandende kaarsen.

In de vroege morgen had de koster, geholpen door zijn vrouw, al de zwarte doeken opgehangen in het koor. Het was een uiterst zware en niet-ongevaarlijke opdracht want de doeken dienden helemaal bovenaan het kerkgewelf vastgehaakt te worden en ze bedekten haast de helft van het koor.

Voor diensten om 11 uur werd gans het koor behangen, alsook het gestoelte.

Voor de uitvaarten om 9 uur stond de katafalk vooraan in de middengang en met minder kaarsen.

Begraven worden '*van den armen*' zoals het in de volksmond klonk, kwam tussen de twee wereldoorlogen vaker voor.

Meestal betrof het dan onbemiddelde ouderlingen zonder familie die een onderkomen in het Godshuis hadden gevonden.

De kosten van de begrafenis werden dan gedragen door de COO (de Commissie van Openbare Onderstand, nu het OCMW).

DE UITVAARTVIERING

Het is geweten dat vele componisten van religieuze muziek er wonderwel in geslaagd zijn de gevoelens van vreugde en verdriet, van loven en smeken, in klanken om te zetten.

Ook de requiemmissen in onze kerken bevestigden dit. Tegelijk streeft de Kerk ernaar om meer hoop en bevrijding te laten doorklinken tijdens de uitvaarten.

Een indrukwekkend onderdeel van een uitvaartdienst was destijds de *offergang*. Deze werd destijds gehouden na de homilie.

De *schaalmeester* had een twintigtal kaarsen in een bakje aangestoken en stelde zich daarmee op nabij de opengemaakte communiebank.

De naar voren tredende kerkgangers kregen dan elk een brandende kaars aangereikt en gingen daarmee rond de lijkbaar.

Voor het altaar stond de priester op de onderste trede en bood de pateen aan om te vereren. De mensen kusten dan de pateen die door de priester telkens weer met een wit doekje werd schoongeveegd. Men kon zijn offergeld kwijt in een gereedstaand mandje en er werd een gedachtenisprentje overhandigd.

In sommige landen kan men ook nu nog na de plechtigheid, tegen betaling, een prentje krijgen.

Bij het verlaten van het hoogkoor gaf men zijn kaars door aan de volgende die *ten offer* kwam.

Dat er met die brandende kaars gemorst werd zal wel niemand verwonderen en men maakte er zich ook geen zorgen om... behalve Philomène, de vrouw van de koster. Zij moest na de dienst de tegels van het kaarsvet ontdoen. Tot op het zwarte katafalkkleed zaten soms de spatten, deze werden later, op grootmoeders wijze, met een bruin papier en een warm strijkijzer weggenomen.

Na de mis trokken de priesters zich terug in de sacristie, ze kleedden zich om en ze kwamen dan met een koorkap gekleed terug voor het zingen van de absoute en het '*In Paradiso*'.

Weer onder het luiden van de doodsklokken trok de lijkstoet nu naar het kerkhof.

DE TOCHT NAAR DE LAATSTE RUSTPLAATS

Het heeft tot in 1974 geduurd vooraleer de weduwen de kist met hun overleden man volgden naar de kerk en naar het kerkhof.

Als ik me niet vergis was het mevrouw Philips die met deze oude traditie brak en haar veel te vroeg overleden man naar zijn laatste rustplaats begeleidde.

Het was en het is nog steeds een gewaardeerde blijk van genegenheid en dankbaarheid dat de groepering, de vriendenkring of de beroepsvereniging waarvan de aflijvige deel uitmaakte, met een afvaardiging vlak voor de

lijkkist naar het kerkhof trekt. Vaak dragen ze hun vlag mee waaraan ze dan in de top een zwart lint hebben bevestigd.

Uitzonderlijk gaan soms vier leden van deze groepen links en rechts van de kist, ze werden wel eens de *'slippendragers'* genoemd.

Een gewezen lid van de fanfare wordt steevast, onder het spelen van een treurmars, naar zijn graf begeleid.

Verzameld rond het open graf is het dan het geschikte moment voor de voorzitter van de groepering om een lovende afscheidsrede uit te spreken.

Ondertussen heeft de grafmaker op het kerkhof alles in gereedheid gebracht. Boven het open graf heeft hij twee stevige houten balken horizontaal geplaatst waarop de kist kan worden neergezet.

Tot aan WO2 werd de kist onmiddellijk in het graf neergelaten nadat de priester eerst nog een kort gebed had gezegd en hij voor de laatste maal met kwispel en wijwater de kist had besprenkeld.

Alle aanwezigen konden dan nog een laatste groet brengen. De grafmaker nam een beetje aarde op zijn spade en bood die de aanwezigen aan die dan met een kort draaitje aan de steel de aarde met een doffe plof op de kist lieten vallen.

Later werd dit gebruik vervangen door een palmtakje te werpen in het graf, nog later door een bloempje.

De familie schoof nu langzaam, en vaak nog diep onder de indruk van het afscheid, richting kerkhofpoort waar ze zich in een lange rij opstelde om de blijken van medeleven in ontvangst te nemen.

Sinds het gemeentebestuur op het kerkhof een grote onthaalruimte heeft laten optrekken, kunnen hier de afscheidsgebeden worden gezegd en kan de familie, nu beschut tegen regen en wind, de mensen groeten en bedanken.

De eigenlijke teraardebestelling gebeurt thans zonder de familie erbij.

HET BEGRAFENISMAAL

In onze parochies is het nog steeds de gewoonte dat de familie en de goede vrienden van de afgestorvene na de teraardebestelling voor het begrafenismaal samenkomen.

Meestal trekt men daarvoor naar een van de twee zalen of een café of restaurant, een enkele keer gebeurt het nog thuis.

Deze traditie houdt al eeuwenlang stand en vindt haar oorsprong in de maaltijden aan het graf, op de derde, zevende en dertigste dag na het overlijden.

Deze rouwmaaltijden of *koffietafels*, zoals wij ze nu kennen, blijven nog steeds zinvol. Ze geven immers aan de nabestaanden vaak de gelegenheid om elkaar weer te zien, men kan er rustig over de overledene spreken en het helpt ongetwijfeld diegenen die het zwaarst getroffen werden hun verdriet te verwerken.

In West-Vlaanderen wordt nog steeds een warme maaltijd geserveerd maar bij ons beperkt het maal zich tot belegde broodjes en koffiekoeken met koffie.

Daarna wordt er aan iedereen nog een drankje aangeboden.

Vroeger, in tijden van grote armoede, werd er brood uitgedeeld aan de sukkelaars van het dorp.

Wellicht als uitloper van die traditie bracht, tot een halve eeuw geleden, de familie het overschot van het begrafenismaal nog naar het 'Godshuis' ten gerieve van zijn bewoners.

HET DRAGEN VAN DE ROUW

De gedachtenis aan onze dierbare overledenen is in de eerste plaats vooral een aangelegenheid van de geest; piëteitsvol en dankbaar terugdenken aan onze geliefden en pogen om diens goede voorbeeld na te volgen.

Toch besteedde een groot deel van de bevolking zeer veel aandacht om die gedachtenis aan de overledenen ook te veruitwendigen. Het dragen van de rouw heeft nog lang na WO2 stand gehouden.

Voor ouders, kinderen en echtgenoten was de rouwperiode vastgesteld op een jaar en zes weken, voor broers en zussen op zes maanden en drie weken. Voor ooms en tantes drie maanden.

Als de periode in de helft was sprak men over *'halve rouw'* en was grijs ook al enigszins toegelaten.

Er bestonden zelfs speciale winkels waar alleen rouwkledij en aanverwante attributen konden verkregen worden.

Ook de naaisters van onze parochie moesten in een periode van rouwkledij klaar maken al hun ander werk neerleggen om de rouwkledij tijdig klaar te krijgen.

Met de ingebruikneming van de koelcellen wordt het begraven nu soms tot een volle week of langer uitgesteld, vroeger werd er al na drie dagen begraven.

Germaine D.S. uit ons rustoord (nu al overleden) herinnerde zich nog goed dat mensen hun zwarte mantels en jurken brachten om er onderaan 25-cm hoge zwarte crêpebanden te laten opnaaien. Voor grote families moest er soms de hele nacht doorgewerkt worden.

Grote zwarte sluiers ("voiles") bedekten toen het gelaat van de rouwende vrouwen.

De mannen lieten vaak een zwart stoffen ruitje op de linker mouw aanbrengen.

DE BEKOMMERNIS OM DE 'ZIEL VAN DE OVERLEDENE'

In boeken van gewijde-geschiedenis lezen we: "*Het is een heilzame gedachte voor de overledenen te bidden opdat ze van hun zonden verlost zouden worden*". Deze raad werd en wordt nog vaak door de familie goed opgevolgd.

Na het overlijden trekken de nabestaanden daarom naar de pastorij om missen te laten opdragen. In onze naburige parochie van Rossem spreekt men nog steeds over 'zielemissen'.

Het aantal missen hing natuurlijk af van de devotie en de middelen van de familie.

Niet zelden gingen begoede burgers reeds tijdens hun leven bij de pastoor hun eigen jaargetijde voor een aantal jaren bestellen en ook al betalen.

Heel sporadisch wordt er nu nog een *Gregoriaans dertigste* besteld, hieraan was immers een speciale aflat verbonden. Daartoe diende er op dertig achtereenvolgende dagen een mis te worden opgedragen. Omdat zulks in de praktijk schier onmogelijk was werd deze periode ook gespreid over dertig opeenvolgende weken.

In dezelfde geest van de gedachtenis aan de ziertjes in het vagevuur werd door de familie om een *openbaar gebed* (zondagsgebed) van op de kansel verzocht.

Hiertoe legde de pastoor twee lijsten aan met de namen van de overledenen. Een lijst voor de parochianen, de andere lijst voor familieleden, die geen parochianen waren. Beurtelings werd dan om de veertien dagen een lijst afgelezen van deze '*Broederschap der gelovige zielen*'.

Sommige families verzochten om een gebed voor meerdere jaren. Na verloop van tijd kende iedereen deze lijst bijna van buiten.

Een *kruisweg oefening* was ook een geschikt middel om de doden te gedenken. Elke laatste zondag van de maand werd dan gebeden voor de overledenen van de voorbije maand en voor deze plechtigheid werden ze bij hun naam genoemd.

Tot na WO2 werd door de aanwezigen na de kruisweg ook nog een *tientje* gebeden, allen gekeerd naar het missiekruis achteraan in de kerk en dit vaak met wijd open gespreide armen.

Men zag toen op geen inspanning als het de overledene maar kon helpen om het eeuwige zielenheil te bereiken.

Tenslotte was er het plechtige *Allerheiligenlof* met aangepast sermoen dat vooral in het teken stond van de overledenen van het afgelopen jaar.

Tot in de jaren '1960 zat de kerk toen afgeladen vol voor deze dodenherdenking.

Het hoogkoor was ook voor deze gelegenheid met grote zwarte doeken behangen en ook de katafalk werd toen opgesteld.

Het sermoen ging dan voornamelijk over het hiernamaals en over de ziertjes van het vagevuur.

Na dit Allerheiligenlof trokken allen al biddend in processie naar het kerkhof. Hier werden nog enkele gebeden gezegd en werden de graven met wijwater besprenkeld.

Tijdens de tocht naar het kerkhof werden de doodsklokken geluid, dit luiden werd om het uur herhaald tot 7 uur 's avonds.

Zo had iedere parochie een eigen manier om de gedachtenis te eren van de doden, op het kerkhof van Londerzeel bijvoorbeeld werden op de graven honderden kaarsjes aangestoken.

DE KINDERBEGRAFENIS

Alleen zij die ooit eens een kindje ten grave hebben gedragen, weten hoe onnoemelijk groot dit verdriet is, zo getuigen beproefde ouders.

Toen er over het hiemamaals nog gedacht werd in termen van hemel, hel en vagevuur was er voor een overleden kindje één grote zekerheid: het was een engeltje in de hemel. Op hun doodsprentje werd dat dan ook uitvoerig vermeld. Maar dat kon de diepbedroefde ouders niet troosten.

Vele malen zag men vroeger, toen de kindersterfte nog vrij hoog was, een buurman met het kleine houten kistje onder de arm naar de kerk stappen en daarachter dan de bedroefde vader, met enkele familieleden en burens.

Het is pas na de oprichting van 'De Heilige Kindsheid' en 'De Kruistocht' dat de lijkjes met een draagbaar aan het sterfhuis door de meisjes van de hoogste klas afgehaald werden.

Een zuster begeleidde de draagsters, deze droegen een blauw lint over de schouder en het kistje was bedekt met een groot blauw doek.

Het was de gewoonte dat een engelenmis werd opgedragen om 8 uur 's morgens. Het kistje werd halverwege de middengang van de kerk geplaatst.

Ook was het toen de gewoonte dat kindjes zoveel mogelijk gegroepeerd werden begraven op het kerkhof.

DE HUIDIGE TENDENSEN

Zoals al eerder gezegd neemt de moderne begrafenisondernemer nu bij een overlijden praktisch alle formaliteiten op zich. Deze welgekomen hulp wordt nu door de familieleden zeer op prijs gesteld.

Ook in ons dorp heeft zich nu een professionele rouwbegeleider gevestigd. Onze dorpsgenoot Luc Moyson was zo vriendelijk om (voor de vuist) een opsomming te geven van al wat daarbij komt kijken.

De begrafenisondernemer wordt door de familie ontboden.

Met het trouwboekje en de eenzelligheidskaart van de overledene gaat hij naar het gemeentehuis van het overlijden. Hij meldt het sterven en vraagt de toelating tot begraven en hij doet navraag of er een wilsbeschikking is.

Luc contacteert de pastoor om de datum en het uur van de begrafenis vast te stellen en betaalt hem nadien de prijs voor de kerkelijke begrafenis (thans 200 euro).

Alle gegevens voor het opmaken van de doodsberichten en de gedachtenisprentjes worden verzameld, deze worden thans ook door de begrafenisondernemer zelf gedrukt.

De doodsbrieven worden naar de post of naar de familie gebracht, al naargelang wie voor de bedeling zal zorgen.

Is de overledene thuis gestorven dan wordt deze in een transportkist opgehaald voor de lijkverzorging. Bij overlijden in een kliniek wordt daar de verzorging gedaan en zal de ondernemer het stoffelijk overschot er tijdig gaan ophalen.

Vooraleer er in onze kerk een begroetingskapel werd ingericht bracht de lijkwagen de overledene tot op het gemeenteplein, gewoonlijk stelde men zich op tegenover de bakkerij 'Kavi'.

De kist werd half uit de wagen getrokken en wie niet mee naar het kerkhof kon, kreeg hier ook de gelegenheid de familie te groeten.

Pastoor Theo zag vlug in dat vooral bij onguur weer zoiets niet kon. Daarom liet hij de doopkapel inrichten tot begroetingsruimte. Daartoe werden er bij de firma Slabbinck aangepaste doeken besteld. Al jaren bewijst dit initiatief zijn nut en bij het begin van de dienst kan de kist rustig naar voren gedragen of zo nodig gereden worden.

Meer en meer vindt de gewoonte ingang dat de familie aan vrienden en kennissen de gelegenheid biedt om de opgebaarde overledene te gaan begroeten bij de begrafenisondernemer zelf. Gewoonlijk worden er daarvoor een of twee avonden voorzien.

Daartoe is er bij de begrafenisondernemer een grote koelcel ingericht, waarin plaats voor drie rollende draagberies. De begroetingsruimte aldaar is uitgerust met alle nodige attributen en bij het bezoek hoort men aangepaste achtergrondmuziek.

Vaak worden bezoekers opgewacht door enkele familieleden van de overledene en men kan er vaak ook een rouwregister tekenen.

De dagen en uren van begroeting worden op de doodsbrieven vermeld. Meestal twintig minuten voor het begin van de kerkdienst wordt de lijkst in de begroetingskapel opgesteld.

Bezorgd als hij is om alles ordelijk en vlot te laten verlopen springt de rouwbegeleider steeds bij waar men hem vraagt.

Ook de uitvaartliturgie, al of niet met een eucharistieviering, heeft nu vaak een nieuwe vorm gekregen doordat de familieleden, in samenspraak met de priester, overwegen welk teksten en welke

symbolen ze kunnen gebruiken waarmee ze zich het leven van de overledene best willen herinneren. Kinderen of kleinkinderen kunnen zelf ook toepasselijke teksten voorlezen, ze kunnen ook zelf de voorbeden opmaken en voorbidden. Tijdens de offergang kan muziek ten gehore gebracht worden die door de overledene tijdens zijn leven graag werd gehoord.

Het dient gezegd dat er, in vergelijking met jaren geleden, een frissere wind door de kerk waait en dat er nu heel wat meer ruimte voor de inbreng van leken wordt gecreëerd.

EEN CREMATIE OF EEN KLASSIEKE BEGRAVING?

Sinds de Katholieke Kerk in 1963 elk religieus obstakel tegen cremeren heeft laten varen, neemt het aantal crematies gestadig toe.

De eerste crematie in ons land dateert al van 1935. Einde 1997 kozen 50% van de jongeren voor crematie, op middelbare leeftijd was het 47% en bij de ouderen is het 23%.

De toelating tot cremeren wordt steeds gegeven door een beëdigde dokter aangesteld door de gemeente.

Op vele gemeentelijke begraafplaatsen is steeds minder vrije ruimte en vormt crematie een waardig en milieubewust alternatief.

In onze gemeente kan de as van de overledene ofwel uitgestrooid worden op de strooiweide (gratis voor de bewoners van de gemeente) ofwel wordt de urn met de as bijgezet in een columbarium, een familiegraf of op het urnenveld begraven worden.

Ter informatie volgen hier enkele kostprijzen (jaar 2005): in onze gemeente kent men vier soorten van begraving: met kelder, in volle grond, in een nis in een columbarium of op een urnenveld.

De grafconcessies hebben elk een duurtijd van 50 jaren, en voor het heropenen van een kelder, grafkuil (in volle grond of op het urnenveld) of een nis wordt € 100 aangerekend;

- een concessie met kelder (2,40 x 1 m) kost 372 €/m² = € 892,80;
- een concessie in volle grond (1,80 x 0,80m) kost 372 €/m² = €535,68
- een concessie nis in een columbarium (0,042 m³) kost € 452;
- een concessie begraving op urnenveld (0,60 x 0,40 m) kost € 89.28 euro.

Deze prijzen gelden voor inwoners van onze gemeente, voor niet -inwoners mag men rekenen op driemaal deze prijzen.

Omdat begraven of cremeren zonder lijkstond sinds kort officieel is toegestaan, denken we maar aan het moslimgebruik van een linnen lijkwade, is men volop aan het zoeken om bij crematies milieuvriendelijke kisten te fabriceren..

Er werd al geëxperimenteerd met kartonnen kisten, maar de wet laat dit voorlopig niet toe.

De begrafenisstoet van Amelia De Cauwer naar het kerkhof van Wolvertem op 06.03.1953.

Bijlage: HUIDIGE TARIEVEN en REGLEMENT

Gemeentebestuur Meise / vanaf 2018

DUUR: 50 jaar

GRAFCONCESSIES

<p align="center"><u>MET KELDER</u></p> <p align="center"><i>afmetingen ZERK: 2 m (L) x 1 m (B) x 1 m (H)</i></p> <p>Voor 1 of 2 personen: allen inwoners van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 1.100</p> <hr/> <p>Voor 1 of 2 personen: geen inwoners van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 7.500</p> <hr/> <p>Voor 2 personen: waarvan 1 persoon inwoner en 1 persoon geen inwoner van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 4.500</p> <hr/> <p>+ prijs betonnen grafkelder: € 600 + prijs openen concessie KELDER: € 200</p>	<p align="center"><u>IN VOLLE GROND</u></p> <p align="center"><i>afmetingen ZERK: 1,8 m (L) x 0,8 m (B) x 1 m (H)</i></p> <p>Voor 1 persoon: inwoner van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 650</p> <hr/> <p>Voor 1 persoon: geen inwoner van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 2.600</p> <hr/> <p>+ prijs openen concessie GRAFKUIL: € 200</p>
<p align="center"><u>NIS IN COLUMBARIUM</u></p> <p align="center"><i>afmetingen PLAAT NIS: 0,34 m x 0,30 m</i></p> <p>Voor 1 of 2 personen: allen inwoners van de gemeente</p> <p align="right">Prijs € 550</p> <hr/> <p>Voor 1 of 2 personen: geen inwoners van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 4.500</p> <hr/> <p>Voor 2 personen: waarvan 1 persoon inwoner en 1 persoon geen inwoner van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 2.500</p> <hr/> <p>+ prijs openen NIS: € 200</p>	<p align="center"><u>URNENVELD</u></p> <p align="center"><i>Afmetingen PLAAT: 0,6 m x 0,40 m x 0,06 m</i></p> <p>Voor 1 of 2 personen: allen inwoners van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 550</p> <hr/> <p>Voor 1 of 2 personen: geen inwoners van de gemeente</p> <p align="right">Prijs: € 2.200</p> <hr/> <p>Voor 2 personen: waarvan 1 persoon inwoner en 1 persoon geen inwoner van de gemeente</p> <p align="right">prijs: € 1.600</p> <hr/> <p>Prijs inclusief betonnen kelder + openen concessie URNENVELD: € 200 (voor tweede persoon is de prijs voor het openen concessie: € 200)</p>

- o Er kunnen opeenvolgende vernieuwingen worden toegestaan mits schriftelijke aanvraag van enige belanghebbende, die erom verzoekt vóór de bepaalde tijd van 50 jaar verstreken is. De kostprijs van de verlenging (hernieuwing) van een concessie moet volgens de nieuwe wetgeving (wet van 20.09.1998) in verhouding tot het aantal toe te kennen jaren worden berekend. Een vast bedrag aanrekenen voor het verlengen van een concessie is niet meer mogelijk, m.a.w. de kostprijs wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{uiteindelijke verlenging}}{\text{oorspronkelijke concessietijd (= 50 jaar)}} \times \text{retributie oorspronkelijke concessie}$$

- o Afmeting kinderzerk : 0,80 m x 1,20 m
- o Uitstrooiing: gratis – opschrift: niet verplicht, inwoner : € 100 / niet-inwoner :€ 200

ALGEMEEN REGLEMENT OP DE BEGRAAFPLAATSEN

Goedgekeurd door de gemeenteraad in zitting van 20 februari 2018.

AFDELING I: ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1 : Begripsbeschrijvingen.

Voor de toepassing van dit reglement wordt verstaan onder :

- **Asurn:** een voorwerp ter berging van één urne met de as van een overledene
- **Asverstrooiingsperceel** of **strooiweide:** plaats waar de assen van gecremeerde stoffelijke overschotten uitgestrooid worden op de gemeentelijke begraafplaats.
- **Begraving:** tenzij anders bepaald of blijkt in dit reglement, omvat dit zowel de teraardebestelling van een stoffelijk overschot als een vorm van asbezorging.
- **Beheerder:** de ambtenaar belast met de uitvoering van het funerair beleid en de dagelijkse leiding van de begraafplaats, in praktijk het departementshoofd burgerzaken of diegene die vervangt.
- **Behoeftige:** persoon wiens behoefte wordt vastgesteld door het OCMW op grond van een sociaal onderzoek.
- **Burgemeester** of **diens gemachtigde:** de burgemeester in eigen persoon, de vervangende burgemeester of de schepen onder wiens bevoegdheid “begraafplaatsen” of het gemachtigd gemeentelijk personeelslid, elk naargelang het geval en de toegekende bevoegdheden.
- **Columbarium** of **muurcolumbarium:** ruimte waar de urnen met assen van gecremeerde stoffelijke overschotten bijgezet worden in gesloten nissen.
- **Concessie:** een tijdelijk gebruiksrecht van een perceel of een nis op de begraafplaats. De kosten zijn afhankelijk van de duur en de ruimte die toegekend wordt.
- **Ere-perk voor oud-strijders:** perk dat is voorbehouden om er de oud-strijders van de wereldoorlogen 1914-1918 en 1940-1945 een laatste rustplaats te geven. Eventueel vervangt een monument de niet begraven erkende oud-strijders of burgerslachtoffers.
- **Funerarium:** de ruimte waarin de familie een laatste groet kan brengen aan de overledene, vaak gelinkt aan een begrafenisonderneming. De familie kan kiezen voor opbaring of bewaring in een gekoelde ruimte.
- **Graf:** tenzij duidelijk anders bepaald of blijkt uit dit reglement, iedere laatste rustplaats van een overledene op de begraafplaats, behalve een strooiweide en de graftekens die hiertoe behoren.
- **Grafkelder:** een betonnen of gemetselde ondergrondse constructie waarvoor aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon een concessie is verleend tot het doen begraven en begraven houden van stoffelijke resten en asurnen
- **Grafteken:** leder voorwerp met naamvermelding ter herinnering aan een overledene geplaatst op of bij een graf, een nis in het columbarium, een urnenveldgraf of strooiweide.
- **Kinderperk:** perk bestemd om levenloos geboren kinderen, na een minimale zwangerschapsduur van 26 weken, en overleden kinderen jonger dan 12 jaar een laatste rustplaats te geven. De burgemeester kan hiervan afwijken rekening houdend met de grootte van het stoffelijk overschot.
- **Lijk:** het al dan niet gecremeerde stoffelijk overschot van een overledene
- **Mortuarium:** het mortuarium wordt net als een funerarium gebruikt voor het bewaren of opbaren van overledenen. Deze term wordt echter meer gekoppeld aan de faciliteiten van ziekenhuizen, zorginstellingen en gerechtsdiensten.
- **Niet-geconcedeerd:** gratis laatste rustplaats (graf of nis) met een minimumtermijn van 20 jaar.
- **Nis:** een afgescheiden ruimte in het columbarium of urnenveld waarvoor aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon al dan niet een concessie is verleend tot het doen bewaren en bewaard blijven van asurnen
- **Ontgraving** of **opgraving:** het uit het graf halen van een stoffelijk overschot of asurn of het wegnemen van een asurn uit een grond- of muurcolumbarium met de bedoeling een lichaam te herbegraven of te cremen of in geval van een asurn de as te (her)begraven, (opnieuw) bij te zetten, te verstrooien of ter beschikking te stellen aan de nabestaanden.
- **Ossuarium:** een knekelput of knekelhuisje. Hierin worden de beenderen of assen bewaard na het ontruimen van graven en nissen.
- **Plaats voor teraardebestellingen:** deel van de begraafplaats voorbehouden voor de begraving van niet-gecremeerde stoffelijke overschotten
- **Retributie :** tarief.
- **Sterrenweide:** deel van het kinderperk, waar het stoffelijk overschot van levenloos geboren kinderen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens van 26 weken nog niet bereikt hebben, na een zwangerschap van 12 volle weken, wordt begraven.
- **Strooiweide** of **asverstrooiingsperceel:** het perceel op de begraafplaats dat gebruikt wordt voor de verspreiding van de as na crematie van een overleden persoon
- **Urnenkelder:** een ondergrondse constructie waarin asurnen begraven worden.
- **Urnenveld** of **grondcolumbarium:** ruimte waar de urnen met assen van gecremeerde stoffelijke overschotten begraven worden in een urnenkelder.

- **Wilsbeschikking:** een geschreven document waarin de wensen rond begraven of cremieren, rituelen en plechtigheden en het al dan niet bestaan van een uitvaartcontract worden opgenomen. Bij overlijden levert de gemeente waar iemand ingeschreven is in het bevolkings- of vreemdelingenregister een attest van laatste wilsbeschikking af.

Artikel 2 : Aantal begraafplaatsen en ligging

2.1 BEGRAAFPLAATSEN

De gemeente Meise beschikt over acht begraafplaatsen: Meise-centrum, Sint-Brixius-Rode, Wolvertem, Meuzegem, Westrode, Rossem, Imde en Oppem.

De begraafplaatsen Meise-centrum, Wolvertem en Westrode beschikken over een afscheidsruimte.

De lijkwagen rijdt de begraafplaats op tot aan de begroetingsplaats, waar de familie de laatste begroeting aan de overledene kan brengen.

2.2 TOEGANKELIJKHEID VAN DE BEGRAAFPLAATSEN

De gemeentelijke begraafplaatsen zijn toegankelijk voor het publiek, behoudens afwijkingen vastgesteld door de burgemeester:

- van 1 april tot en met 2 november van 8.00 uur tot 19.00 uur.
- van 3 november tot en met 31 maart van 8.00 uur tot 17.00 uur.

Artikel 3 : Voorzieningen

3.1 ALGEMEEN

Iedere begraafplaats beschikt over percelen voor het begraven in volle grond, grafkelders, een columbarium, een urnenveld, een strooiweide, een kinderperk, een sterrenweide en een mogelijkheid tot het begraven of herdenken van oud-strijders.

3.2 GRAFKELDERS

Op niet-geconcedeerde percelen worden geen grafkelders toegelaten.

De bouw van grafkelders op geconcedeerde percelen wordt toegelaten maar is geen verplichting : naargelang de keuze gelden andere voorschriften inzake de mogelijke oprichting van graftekens.

Alleen betonnen geprefabriceerde grafkelders worden toegelaten. De grafkelders dienen te voldoen aan de bepalingen zoals vastgesteld in het besluit van de Vlaamse regering van 14 mei 2004 tot organisatie, inrichting en beheer van begraafplaatsen en crematoria. De kelders worden derwijze gebouwd dat zij afgescheiden cellen vormen. Na de bijzetting wordt de opening van de keldercel gesloten door middel van een plaat in gewapend beton.

Het gemeentebestuur plaatst de grafkelders in eigen beheer en concedeert deze vervolgens voor de concessieduur tegen betaling van de kostprijs zoals

vastgesteld in het retributiereglement. Elk perceel is standaard voorzien van een dubbele grafkelder .

3.3 URNENKELDER

De urnenveldkelders worden standaard door het gemeentebestuur opgericht.

AFDELING II: LIJK- EN ASBEZORGING

Artikel 4 : Aangifte en vaststelling

Diegene die voor de begraafing instaat, regelt met het gemeentebestuur de formaliteiten. Bij ontstentenis daaraan, wordt door het gemeentebestuur het nodige gedaan op kosten van de nalatenschap behoudens vaststelling van behoefteigheid.

Elk overlijden in de gemeente wordt zonder verwijl aangegeven aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit geldt eveneens in geval van ontdekking van een menselijk lijk op het grondgebied van de gemeente.

Het overlijden wordt door de ambtenaar van de burgerlijke stand vastgesteld op basis van een getuigschrift afgeleverd door de behandelende geneesheer of de geneesheer die het overlijden heeft vastgesteld.

Artikel 5: Kisting

Tot kisting mag slechts worden overgegaan nadat het overlijden werd vastgesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand, op voorlegging van het daartoe nodige medisch attest afgeleverd door de behandelende geneesheer of arts die het overlijden heeft vastgesteld of, wanneer het overlijden te wijten is aan een niet-natuurlijke doodsoorzaak na vrijgave van het lichaam door de procureur des Konings

Een stoffelijk overschot wordt begraven in een kist of in een lijkwade.

Een kist moet beantwoorden aan de voorwaarden bepaald in het uitvoeringsbesluit van 21/10/2005 en eventuele latere wijzigingen.

Een lijkwade is een lijkomhulsel dat in de plaats van een doodskist wordt gebruikt bij de lijkbezorging en moet eveneens beantwoorden aan de voorwaarden bepaald in het voormelde uitvoeringsbesluit.

Het gebruik van doodskisten, foedralen, lijkwadens, producten en procedés die de natuurlijke en normale ontbinding van het lijk of de crematie beletten, is verboden.

Een balseming of enige andere conserverende behandeling, voorafgaand aan de kisting, kan in de gevallen zoals voorzien in de door de Vlaamse regering bepaalde gevallen toegelaten worden.

De burgemeester kan beslissen dat hij of zijn gemachtigde de kisting zal bijwonen en toezicht zal houden op de voorschriften inzake doodskisten.

Behalve om te voldoen aan een gerechtelijke beslissing mag de kist na de kisting niet meer geopend worden.

Artikel 6: Lijkenvervoer

6.1 ALGEMEEN

De verplaatsing van een stoffelijk overschot naar eender welke plaats mag niet gebeuren voordat het lijk werd onderzocht door de geneesheer die met de vaststelling van het overlijden werd belast. Indien er twijfel bestaat omtrent de doodsoorzaak, indien er tekenen zijn van een niet-natuurlijke doodsoorzaak of indien er aanwijzingen zijn van een epidemische of besmettelijke ziekte mag het stoffelijk overschot niet worden verplaatst voordat de nodige vaststellingen door de bevoegde personen/instanties werden gedaan. Het lijkenvervoer wordt waargenomen door private ondernemingen. Het vervoer van stoffelijke overschotten, gekist of in een lijkwade, gebeurt in een lijkwagen of op een passende wijze. Het vervoer dient steeds in de kortst mogelijke afstand te gebeuren.

Behalve in de door de burgemeester speciaal toegestane gevallen (onder meer moeder en kind, twee jonge kinderen) mag de lijkwagen maar één overledene tegelijkertijd vervoeren. Deze beperking geldt niet na ontruiming van graven bij vervoer van de stoffelijke resten naar een ossuarium of crematorium.

Het vervoer van de gecremeerde lijken (as) is vrij, doch dient te gebeuren met het nodige respect en eerbied.

6.2 NAAR HET BUITENLAND

Voor zover stoffelijke overschotten van de in België overleden personen naar het buitenland moeten worden vervoerd, is het vervoer, naargelang het geval, onderworpen aan de formaliteiten vermeld in:

- a) het KB van 8 maart 1967, wanneer het lijk moet worden vervoerd naar Luxemburg of
- b) Nederland;
- c) het akkoord van Straatsburg van 26 oktober 1973, wanneer het lijk moet worden vervoerd naar een ander land dan vermeld onder a) en dat het akkoord van Straatsburg heeft ondertekend;
- d) het Regentsbesluit van 20 juni 1947, wanneer een lijk moet worden vervoerd naar een land, niet bedoeld in a) of b).

Artikel 7: Tijdstip en termijn van begraving

Het gemeentebestuur verleent, na vervulling van de wettelijke formaliteiten, toelating tot teraardebestellingen of asbezorgingen. Begravingen mogen alleen doorgaan op de gemeentelijke begraafplaatsen. Asurnen kunnen onder bepaalde voorwaarden ter beschikking gesteld worden van de nabestaanden voor bewaring, begraving of verstrooiing elders dan de begraafplaats. Verstrooiing van de as in de Belgische territoriale zee is eveneens mogelijk.

Zo de overledene drager is van een pacemaker of implantaat dat werkt op een batterij wordt geen toelating tot crematie verleend, zolang dit niet werd verwijderd.

7.1 TIJDSTIP

Diegenen die voor de lijk- of asbezorging instaan, regelen met het gemeentebestuur hiertoe de nodige formaliteiten. Bij ontstentenis daarvan wordt van ambtswege het nodige gedaan door het gemeentebestuur op kosten van de nalatenschap, met uitzondering van financieel behoeftigen.

Er kan begraven worden tijdens de volgende uren: van maandag tot vrijdag van 9u00 tot 16u00, en, zaterdag van 9u00 tot 16u00

Op zon- en feestdagen kan er niet begraven worden alsook niet op Allerzielen, tweede kerstdag, 15 november en 11 juli.

7.2 TERMIJN

- Tussen het overlijden en de afgifte van de toestemming tot teraardebestelling moet een minimumtermijn van 24 uren worden gerespecteerd. Die termijn geldt eveneens tussen de ontvangst van de aanvraag en de afgifte van de toestemming tot crematie met daarop volgend de begraving, de bewaring of verstrooiing van de as.
- Wanneer de overledene getroffen was door een epidemische of besmettelijke ziekte en/of wanneer de volksgezondheid in het gedrang komt, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand, na schriftelijk medisch advies, een dringende en onmiddellijke vorm van lijk- of asbezorging bevelen.
- Indien de teraardebestelling of asbezorging doorgaat op een begraafplaats op het grondgebied van de gemeente, beslist het gemeentebestuur in elk geval over dag en uur van de lijkbezorging die plaats heeft binnen een redelijke termijn en uiterlijk op de 6de dag na de vaststelling van het overlijden. (Is de laatste dag een zondag of wettelijke feestdag dan mag uitstel worden verleend tot de eerstvolgende werkdag).
- Een zondag of wettelijke feestdag in de periode van 6 dagen wordt niet mee in rekening gebracht. In voorkomend geval mag een extra dag gerekend worden. Dit geldt niet voor eventuele brugdagen en gewone zaterdagen.
- Afwijking op de 6-dagenregel wordt uitsluitend toegestaan op gemotiveerd schriftelijk verzoek en wordt desgevallend gestaafd door bewijsstukken.
- Bij niet-opbaring in een funerarium of mortuarium wordt, ongeacht het lichaam of de as een laatste rustplaats krijgt op een gemeentelijke begraafplaats, een maximumtermijn van 6 dagen wettelijke feestdagen niet inbegrepen vastgesteld voor de lijk- of asbezorging. De uitvaartondernemer is verplicht de nodige schikkingen te treffen opdat het lichaam in hygiënische omstandigheden kan bewaard worden zodat het ontbindingsproces wordt vertraagd.
- De gemeentelijke overheid heeft het recht, indien zij het nodig acht, op kosten van de nabestaanden geneeskundig advies in te winnen.

Artikel 8: Wijze van begraven en asbezorgingen

Volgende wijzen van begraving/asbestemming van het stoffelijk overschot worden toegestaan:

- a). Met concessie:
  - o begraving in een door de gemeente geplaatste grafkelder voor één of twee stoffelijke overschotten (+max. 2 urnen, nl. 1 kist + 2 urnen of 2 kisten + 1 urne)
  - o begraven in volle grond in één kuil voor één stoffelijke overschotten voor nieuwe concessies.
  - o Bijplaatsen van de extra urne kan enkel voor inwoners en tegen kostprijs bepaald in het retributiereglement.
  - o begraving van de asurn in een urnenveld (1 of 2 asurnen)
  - o bijzetting van de asurn in het columbarium (1 of 2 asurnen)
- b). Zonder concessie:
  - o de begraving zal steeds gebeuren in volle grond in één kuil voor één stoffelijk overschot.
  - o begraven van 1 asurn in urnenveld.
  - o bijzetten van 1 asurn in het columbarium
  - o uitstrooiing van de as op het daartoe bestemde perceel van de begraafplaats.

De as kan eveneens op volgende plaatsen worden uitgestrooid :

- o uitstrooiing van de as op de aan het grondgebied van België grenzende territoriale zee onder de voorwaarden die de Vlaamse regering bepaalt.
- o Indien de overledene dat schriftelijk heeft bepaald of, bij gebrek aan schriftelijke bepaling door de overledene, op gezamenlijk schriftelijk verzoek van zowel de echtgenoot of van diegene met wie de overledene een feitelijk gezin vormde als van alle bloed- of aanverwanten van de eerste graad of, indien het om een minderjarige gaat, op verzoek van de ouders of voogd, kan de as van gecremeerde lijkten:
  - o worden uitgestrooid op een andere plaats dan de begraafplaats
  - o worden begraven op een andere plaats dan de begraafplaats
  - o in een urne ter beschikking worden gesteld van de nabestaanden om te worden bewaard op een andere plaats dan de begraafplaats.

Indien men kiest voor een andere plaats dan de begraafplaats en deze plaats is niet in eigendom van de overledene of zijn nabestaanden, is een voorafgaande schriftelijke toestemming van de eigenaar vereist.

De persoon die de as in ontvangst neemt is verantwoordelijk voor de naleving van deze bepalingen. Indien er een einde komt aan de bewaring van de as op een andere plaats dan de begraafplaats, wordt de as door toedoen van de nabestaande die er de zorg voor

heeft of zijn erfgenamen in geval van diens overlijden, ofwel naar de begraafplaats gebracht om er begraven te worden, in een columbarium bijgezet of uitgestrooid te worden; ofwel op de aan het grondgebied van België grenzende territoriale zee uitgestrooid te worden.

Alleen op gemeentelijke of intergemeentelijke begraafplaatsen mag begraven worden.

Iedereen kan tijdens zijn leven vrijwillig een schriftelijke kennisgeving van zijn laatste wilsbeschikking inzake de wijze van lijkbezorging, hetzij begraven, hetzij verstrooien of bewaren van de as na crematie, evenals het ritueel van de levensbeschouwing volgens dewelke de uitvaartplechtigheid moet verlopen, richten tot de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn gemeente. Voor een kind jonger dan 16 jaar kiest de ouder of voogd. Vanaf 16 jaar kan deze keuze gewijzigd of herroepen worden

Bijkomend bestaat ook de mogelijkheid om een uitvaartcontract te vermelden in de laatste wilsbeschikking, ook bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, met vermelding van het contractnummer, de datum van ondertekening van het contract en de identiteit van de maatschappij waarmee het contract werd afgesloten.

Behalve hetgeen voorzien is in de reglementering op de grafconcessies, heeft elke teraardebestelling plaats in een afzonderlijk graf. De burgemeester mag echter toestaan dat de lijken van moeder en doodgeboren kind in dezelfde kist of hetzelfde graf worden geplaatst.

Taak gemeentepersoneel:

uitsluitend gemachtigden van de gemeente zijn ertoe bevoegd te zorgen voor:

- o het aanhechten van een loden plaatje met volgnummer van de begraving aan de kist;
- o het openen en sluiten van bestaande grafkelders;
- o het openen, plaatsen, afsluiten van de nis in een columbarium door middel van een voorzetplaat
- o het openen, plaatsen, afsluiten van de nis in een urnenveldgraf door middel van een afdekplaat;
- o het bedienen van het asverstrooiingstoestel.

De begraving, bewaring in een columbarium of uitstrooiing van de as op de gemeentelijke begraafplaats met nauwkeurige aanduiding van de plaats ervan wordt opgetekend in een gemeentelijk register. Voor de uitstrooiing van de as beperkt de nauwkeurige aanduiding van de plaats zich tot de vermelding van de strooiweide.

Artikel 9 : Gerechtigden op lijk- of asbezorging

Elkeen kan onder bepaalde voorwaarden een laatste rustplaats krijgen op de gemeentelijke begraafplaatsen.

9.1 GERECHTIGDEN OP EEN NIET-GECONCEDEERDE LAATSTE RUSTPLAATS

- o De personen die op datum van hun overlijden ingeschreven zijn in het bevolkings-, vreemdelingen- of wachtregister van de gemeente Meise of gelijkgestelden (lijst zie punt 9.2.1)
- o De personen die krachtens hun statuut zijn vrijgesteld van inschrijving in het bevolkings- of vreemdelingenregister maar die er hun werkelijke verblijfplaats hebben (voorlegging van stavingstukken).

9.2 GERECHTIGDEN OP EEN GRAF-, COLUMBARIUM-, URNENVELDCONCESSIE

9.2.1 Eigen inwoners of gelijkgestelden (gratis of gewoon concessietarief)

- a) De gerechtigden op een niet-geconcedeerd laatste rustplaats ongeacht waar het overlijden zich heeft voorgedaan;
- b) De personen die begunstigen zijn van een recht op lijk-/asbezorging ingevolge eerdere concessieverlening;
- c) De personen die de gemeente Meise hebben verlaten om in een bejaardentehuis of een erkende assistentiewoning hun intrek te nemen of bij hun verwanten, tot en met de 2e graad te gaan inwonen om reden van ouderdom of ziekte én in totaal minstens 25 jaar waren ingeschreven in de bevolkingsregisters van de gemeente Meise;
- d) De personen die de gemeente minder dan 10 jaar hebben verlaten na er gedurende ten minste 25 jaar ononderbroken te hebben gewoond;
- e) De inwoners van een aangrenzende gemeente doch die kerkelijk tot een parochie van de gemeente behoren.
- f) Uitzonderlijk en voor zover de overledene een bijzondere relatie had met de gemeente en mits goedkeuring door het College van Burgemeester en Schepenen (bijvoorbeeld ere-burger).
- g) De bewijsstukken moeten door de aanvrager worden geleverd.
- h) Doodgeboren kinderen wiens ouder(s) tot één van de voormelde categorieën behoren

9.2.2 Niet-inwoners(aangepast concessietarief)

Elke andere persoon op voorwaarde dat wordt ingestemd met een concessie waarvan het retributiebedrag wordt vastgesteld aan het tarief "niet-inwoners" conform het retributiereglement voor de concessies op de gemeentelijke begraafplaatsen.

9.3 REGELING ASVERSTROOIINGEN

Iedereen, ongeacht de woon- of overlijdensplaats kan worden uitgestrooid op een gemeentelijk

asverstrooiingsperceel, mits betaling van de daartoe verschuldigde belasting voor zover deze van toepassing is.

9.4 WIJZIGINGEN TARIEVEN

Eventuele latere wijzigingen opgenomen in het tarievenreglement van de concessies worden automatisch van toepassing in het Algemeen Gemeentelijk Reglement op de Begraafplaatsen.

Artikel 10: Behoeftigen

Er wordt in een behoorlijke wijze voorzien in de lijkbezorging van behoeftigen waarvoor niemand anders bereid is dit te doen. De daaruit voortvloeiende kosten zijn ten laste van de gemeente, hetzij van het OCMW van het Vlaamse Gewest waar zij in de bevolkingsregisters, het vreemdelingen- of het wachtregister zijn ingeschreven.

Voor wat betreft de bepaling "ten laste nemen kosten" moet niet alleen rekening worden gehouden met een behoorlijke lijkbezorging (kisting en vervoer) doch ook met de laatste wilsbeschikking, het door de overledene gekozen begrafenisritueel en plaats van teraardebestelling voor zover dit uitvoerbaar is. Bij de uitvoering van deze modaliteiten moet rekening gehouden worden met de grenzen van redelijkheid. De gemeente heeft het recht om de laatste wilsbeschikking af te wijzen wanneer deze wilsbeschikking aanzienlijke kosten meebrengt voor de omhulling van het lijk, de kisting, het vervoer en/of graf.

Het gemeentebestuur, hetzij het OCMW-bestuur komt niet tussen in andere eventuele kosten (rouwbrieven, rouwmaaltijden, ...).

Teraardebestelling en asbezorgingen van behoeftigen hebben steeds plaats op weekdagen.

AFDELING III: NIET-GECONCEDEERDE BEGRAVINGEN EN BIJZETTINGEN

Artikel 11: Algemeen

In niet-geconcedeerde percelen, niet-geconcedeerde columbariumnissen of urnenveldgraven worden de lijken en asurnen begraven en bijgezet de ene naast de andere, naargelang van hun aankomst op de begraafplaats. Deze begravingen/bijzettingen worden voor minstens 15 jaar bewaard.

Artikel 12: Termijn

De niet-geconcedeerde graven worden voor minstens 15 jaar bewaard.

Wanneer niet-geconcedeerde graven moeten worden ontruimd, dan zal een afschrift van de beslissing tot ontruiming gedurende één jaar voor het vervallen van de begraving- of bewaringstermijn bekendgemaakt worden:

- o aan het betrokken graf en/of in de nabijheid van het op te ruimen graf.
- o aan de ingang van de begraafplaats.

In het gemeentelijk informatieblad verschijnt een artikel betreffende de ontruiming van de niet-geconcedeerde percelen. Andere eventuele communicatiekanalen kunnen bijkomend worden aangewend.

De belanghebbenden zullen, te rekenen vanaf de datum van de bekendmaking bedoeld in vorige alinea, beschikken over een termijn van één jaar om de graftekens weg te nemen.

Na die termijn worden zij van ambtswege verwijderd, en worden ze eigendom van de gemeente. Het College van Burgemeester en Schepenen beslist over de bestemming van deze materialen.

Artikel 13: Retroactieve thuisbewaring

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring van een asurne uit een niet-geconcederd perceel of nis, bij toepassing van artikel 24 en 24bis, van het Decreet op de Begraafplaatsen en de Lijkbezorging van 16 januari 2004, zoals tot op heden gewijzigd, moet schriftelijk worden ingediend bij het College van Burgemeester en Schepenen door de overlevende echtgeno(o)t(e) of samenlevende partner en de bloedverwanten eerste graad.

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring kan ingediend worden tot zolang de procedure van ontruiming van de niet-geconcedeerde nissen loopt.

De plaats van bewaring of verstrooiing wordt in de aanvraag aangeduid.

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring kan slechts éénmaal worden ingediend.

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring wordt gedurende een periode van een jaar afgekondigd aan de betrokken nis of het betrokken perceel.

De modaliteiten betreffende de ontgraving, opgenomen in het dit reglement, zijn van toepassing.

Wanneer de thuisbewaring ophoudt, kan de as van de overledene uitgestrooid worden op de strooiweide van één van de gemeentelijke begraafplaatsen of kan de asurne terug worden bijgezet of begraven worden in een concessie op één van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Artikel 14: Omzetting in concessie

De niet-geconcedeerde graven of nissen kunnen, na goedkeuring door het schepencollege, binnen de termijn van 15 jaar. van begraving of bewaring op schriftelijke aanvraag van enige belanghebbende worden omgezet in een concessie mits herbegraving in een geconcederd perceel of bijzetting in een geconcedeerde nis.

De ontgraving zal worden uitgevoerd door een privé-firma, op kosten van aanvrager, zijnde :

- o de ontgravingskost op zich;

- o de kosten voor het overbrengen van de graftekens;
- o de verschuldigde gemeentelijke belasting op ontgravingen.

De overbrenging van een asurn van een niet-geconcedeerde vorm van lijkbezorging naar een geconcedeerde vorm kan gebeuren door het gemeentepersoneel, op kosten van de aanvrager.

Een omzetting is geen verlenging. De concessie wordt beschouwd als een initiële concessie en neemt een aanvang op datum van de eerste ingebruikname van het graf of de nis.

Bij wijze van uitzondering kan buiten de termijn van 15 jaar voor een niet-geconcedeerde begraving of asbezorging alsnog een omzetting in een initiële concessie toegestaan worden indien de bekendmakingsprocedure zoals bepaald in artikel 7 van het Decreet op de Begraafplaatsen en Lijkbezorging niet tijdig werd uitgevoerd ingevolge bijzondere omstandigheden. De datum van eerste ingebruikname van het graf of de nis geldt in voorkomend geval als aanvraagdatum voor de concessie. Alle kosten met betrekking tot de ontgraving, de overbrenging van het lichaam en het grafteken worden eveneens gedragen door aanvrager. In uitvoering van het retributiereglement inzake uitvoering van werken en diensten voor derden worden de uitgevoerde werken en gebruikte materialen doorgerekend aan kostprijs.

AFDELING IV: CONCESSIONS

Artikel 15: Algemeen

Zolang de omvang van de begraafplaatsen dit mogelijk maakt worden concessies verleend voor het begraven van stoffelijke overschotten en voor het begraven of bijzetten van urnen, volgens de tarieven opgenomen in het gemeentelijk tariefreglement betreffende de gemeentelijke begraafplaatsen. De tarieven worden betaald na facturatie.

Het verlenen van een concessie door de gemeentelijke overheid houdt geen verhuring of verkoop in. Het is een tijdelijk gebruiksrecht van een perceel of een nis in een afgescheiden plaats met een bijzondere en nominatieve bestemming nl. de opberging van niet-gecremeerde of gecremeerde lichamen.

Er mag aan de concessie nooit een andere bestemming worden gegeven dan die waarvoor ze werd verleend.

Op de gemeentelijke begraafplaatsen kunnen concessies worden verleend. Deze hebben betrekking op:

- o ofwel een perceel grond
- o ofwel een perceel grond met een ondergrondse constructie
- o ofwel een nis in het columbarium
- o ofwel een urnenveldgraf

De concessies worden op het ogenblik van het eerste overlijden nominatief toegewezen. De nominatief toegekende concessies kunnen enkel door de

concessiehouder of zijn erfgenamen schriftelijk gewijzigd worden. De wijzigingen kunnen slechts gedaan worden ten aanzien van het aantal voorbehouden plaatsen.

Artikel 16: Aanvraag

De schriftelijke concessieaanvragen vermelden de identiteit van de aanvrager (concessiehouder) de persoon of personen in wiens of wier voordeel ze worden ingediend (concessiebegunstigden) alsook het concessietype. De concessie wordt schriftelijk aangevraagd met het formulier "Aanvraag grafconcessie kelder/volle grond/urne in columbarium of urnenveld". De vergunningen worden enkel toegestaan op de plaatsen daarvoor aangewezen op de begraafplaatsen aangeduid door de gemeenteraad. In geen geval mag er een vergunning verleend worden op de plaats bestemd voor de niet-vergunde gronden. Een concessie kan vóór het overlijden aangekocht worden. Deze concessie kan enkel toegestaan worden aansluitend op een reeds bestaand graf op het kerkhof. Er dient een grafzerk te worden geplaatst binnen het jaar na de aankoop. Bij gebreke eraan komt die plaats te vervallen.

Artikel 17: Bevoegdheid

Het College van Burgemeester en Schepenen wordt gemachtigd concessies te verlenen of concessievernieuwingen toe te staan of conform de modaliteiten, tarieven en reglementering, zoals vastgesteld op het ogenblik van de concessieaanvraag. Het College van Burgemeester en Schepenen wordt tevens gemachtigd om de concessies te beëindigen bij toepassing van een procedure van verwaarlozing.

Artikel 18: Voorwerp

Eenzelfde concessie kan dienen:

- voor de aanvragers, zijn echtgenoot, zijn bloed- of aanverwanten
- voor personen daartoe aangewezen door de concessiehouder en die daartoe bij de gemeentelijke overheid hun wil te kennen hebben gegeven.

Elke natuurlijke en rechtspersoon kan een concessieaanvraag indienen ten behoeve van een derde en van diens familie.

Wanneer iemand overlijdt terwijl hij/zij op dat ogenblik een feitelijk gezin vormde, kan de overlevende een concessie aanvragen.

In bestaande concessies waarbij niet nominatief is bepaald voor wie de concessie is bestemd, mag worden begraven zolang de bestaande grafkelders niet zijn volzet, of indien geen grafkelder, zolang er nog begraafruimte is op het betrokken perceel.

In geval van betwisting over een al dan niet verleende concessie berust de bewijslast van het bestaan van de

concessie en voor hoeveel personen deze werd verleend bij de persoon die beweert de concessiehouder of een begunstigde te zijn.

Geschillen betreffende de begravingen in een concessie worden beslecht door de rechtbank van eerste aanleg of ingeval van hoogdringendheid door de voorzitter van de rechtbank die zitting houdt in kortgeding. Het is aan de meest gerede partij om eventueel een gerechtelijke procedure op te starten.

Artikel 19: Duur

Een concessie wordt verleend voor 50 jaar en neemt aanvang op datum van de collegebeslissing hieromtrent.

Artikel 20: Concessieverlenging

De mogelijkheid tot verlenging wordt door middel van een akte van de burgemeester of zijn gemachtigde gedurende één jaar voor de definitieve vervaldatum van de concessie bekendgemaakt aan het betrokken graf en aan de ingang van de begraafplaats.

Op aanvraag van iedere belanghebbende kunnen opeenvolgende hernieuwingen worden toegestaan vóór de lopende concessietermijn is verstreken. Concessiehernieuwingen worden toegestaan door het College van Burgemeester en Schepenen onder de door de gemeenteraad vastgestelde voorwaarden die gelden op het ogenblik van de aanvraag tot hernieuwing. Na het overlijden van de concessiehouder kan elke belanghebbende persoon een hernieuwingsaanvraag indienen.

Indien er geen aanvraag tot hernieuwing van de concessie is ingediend voor de vervaldatum vervalt de concessie. Na het vervallen van de concessie wordt geen begraving meer toegestaan.

Hernieuwingen kunnen geweigerd worden als blijkt dat op het moment van de aanvraag de concessie verwaarloosd is.

○ *Hernieuwing zonder bijzetting*

De concessie kan op uitdrukkelijke vraag voor een nieuwe periode worden hernieuwd voor het verstrijken van de concessietermijn. De duur van de hernieuwing bedraagt 15 jaar en neemt aanvang op datum van de beslissing van het college van burgemeester en schepenen.

○ *Hernieuwing met bijzetting*

De concessie kan op uitdrukkelijke vraag voor een nieuwe periode worden hernieuwd naar aanleiding van elke nieuwe bijzetting in de concessie. De duur van de hernieuwing bedraagt 15 Jaar en neemt een aanvang op datum van de beslissing van het college van burgemeester en schepenen

In geval van hernieuwing van de concessie voor het verstrijken ervan of bij de laatste bijzetting wordt de retributie proportioneel berekend op het aantal

jaren dat de hernieuwde concessie de vervaldatum van de vorige concessie overschrijdt en dit volgens onderstaande formule:

$$\frac{\text{aantal jaren van de nieuwe concessietermijn die de lopende concessietermijn overschrijdt} \times \text{verschuldigd bedrag dat bij de nieuwe concessietermijn hoort}}{\text{aantal jaren van nieuwe concessietermijn}}$$

Een onvolledig jaar wordt beschouwd als een volledig jaar.

Als geen hernieuwing wordt aangevraagd tussen de datum van de laatste bijzetting in de concessie en het verstrijken van de periode waarvoor deze werd verleend, blijft het graf bestaan gedurende een termijn van 10 jaar die begint te lopen op datum van de laatste begraving indien dit overlijden zich minder dan 10 jaar voor het verstrijken van de concessie heeft voorgedaan. Een aanvraag tot hernieuwing van een concessie kan niet meer worden ingediend na het verstrijken van de termijn van de oorspronkelijke concessie of de hernieuwingen ervan. Tevens wordt geen enkele nieuwe teraardebestelling of bijzetting toegestaan na het verstrijken van die termijn.

Bij wijze van uitzondering kunnen vervallen geconcedeerde begravingen conform het retributiereglement voor de concessies op de gemeentelijke begraafplaatsen alsnog verlengd worden 15 jaar indien de bekendmakingprocedure zoals bepaald in artikel 7 van het Decreet op de Begraafplaatsen en Lijkbezorging niet tijdig werd uitgevoerd ingevolge bijzondere omstandigheden. In voorkomend geval geldt de vervaldatum van de concessie als aanvangsdatum van de verlengingsconcessie.

Indien uit esthetische of ruimtelijke overwegingen de noodzaak blijkt tot grafverplaatsing, zijn de kosten ten laste van het gemeentebestuur.

Artikel 21: Retroactieve thuisbewaring

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring van een of meerdere asurnen uit een concessie in het columbarium of het urnenveld, bij toepassing van artikel 24 en 24bis, van het decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, zoals tot op heden gewijzigd, moet per overledene en schriftelijk worden aangevraagd bij de Burgemeester door de overlevende echtgeno(o)t(e) of samenlevende partner en de bloedverwanten eerste graad.

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring kan ingediend worden tot zolang de termijn van de concessie loopt of tot zolang de procedure van de hernieuwing van de concessie loopt.

De plaats van bewaring of verstrooiing wordt in de aanvraag aangeduid.

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring kan slechts éénmaal worden ingediend.

De aanvraag tot retroactieve thuisbewaring wordt gedurende een periode van één jaar afgekondigd aan de betrokken nis of het betrokken perceel.

De modaliteiten betreffende de ontgraving, opgenomen in de vigerende gemeentelijke reglementering zijn van toepassing.

De geconcedeerde nis of perceel wordt gedurende een termijn van twee jaar bewaard.

De bewaringstermijn heeft geen invloed op de oorspronkelijke toegekende concessietermijn.

Wanneer de thuisbewaring na de termijn van twee jaar ophoudt, kan de as van de overledene uitgestrooid worden op de strooiweide van één van de gemeentelijke begraafplaatsen of kan de asurne terug worden bijgezet of begraven worden in een concessie op één van de gemeentelijke begraafplaatsen.

21.1 VOORTIJDIGE BEËINDIGING VAN DE CONCESSIE

Wanneer op het ogenblik van de aanvraag tot retroactieve thuisbewaring, door de nabestaanden reeds gekozen wordt om de asurnen niet meer terug te brengen of wanneer door de nabestaanden gekozen wordt voor een asverstrooiing op een andere plaats dan de begraafplaats, dan worden de modaliteiten van afdeling IV: Concessies – artikel 7.2 van onderhavig reglement toegepast.

21.2 VERLENGING

Wanneer de concessie tijdens de periode van bewaring moet hernieuwd worden, zijn de modaliteiten van de hernieuwing van een concessie van toepassing. Wanneer de concessie, tijdens de periode van de bewaring, niet hernieuwd wordt, is deze vervallen.

Wanneer, na een termijn van twee jaar, de asurnen niet worden teruggebracht naar de begraafplaats, wordt de concessie ambtshalve opgeheven.

De betaalde concessieprijs kan noch geheel, noch gedeeltelijk worden teruggevorderd.

Artikel 22: Concessiebeëindiging

Het verstrijken van de termijn van de concessie mag niet tot gevolg hebben dat het stoffelijk overschot gedurende minder dan 10 jaren begraven blijft. De verplichte voorgeschreven grafrust dient te worden gerespecteerd.

Wanneer een concessie -om welke reden ook- een einde neemt, kan het graf worden ontruimd en worden de niet weggenomen graftekens en de nog bestaande ondergrondse constructies van ambtswege eigendom van de gemeente die er vrij over beschikt, voor zover deze niet werden verwijderd binnen één maand na het einde van de bekendmakingstermijn op kosten en op risico van de nabestaanden. Na deze termijn wordt geen concessiehernieuwing meer toegestaan.

22.1 VOORTIJDIGE AMBTSHALVE BEËINDIGING

In geval van terugneming van een perceel wegens openbaar belang of dienstnoodwendigheden kunnen de concessiehouders geen aanspraak maken op enige vergoeding. Zij hebben slechts recht op het kosteloos bekomen van een perceel of nis van dezelfde afmetingen op een ander deel van de begraafplaats, tot het einde van de concessie termijn. De eventuele kosten voor het overbrengen van de stoffelijke overschotten en van de graftekens zijn ten laste van het gemeentebestuur.

De bekendmakingsprocedure in uitvoering van artikel 7 van het Decreet op de Begraafplaatsen en Lijkbezorging is van toepassing.

22.2 VOORTIJDIGE BEËINDIGING OP AANVRAAG

Op schriftelijk verzoek van de concessiehouder of zijn erfgenamen of bij ontstentenis hiervan, iedere belanghebbende, kan het College van Burgemeester en Schepenen:

- o een concessie voortijdig beëindigen;
- o een geconcedeerd graf terugnemen wanneer het ongebruikt is gebleven of wanneer het ongebruikt is geworden ten gevolge van de overbrenging van de stoffelijke overblijfselen. De betaalde concessieprijs kan noch geheel noch gedeeltelijk worden teruggevorderd.

Vooraleer het College van Burgemeester en Schepenen tot beëindiging overgaat, zal de vraag tot beëindiging worden aangeplakt gedurende één jaar aan de ingang van de begraafplaats en aan de betrokken concessie, tenzij alle nabestaanden hun akkoord bevestigd hebben, en zal, indien mogelijk, de concessiehouder schriftelijk in kennis worden gesteld. Bezwaren tegen een voortijdige beëindiging moeten schriftelijk worden ingediend bij het College van Burgemeester en Schepenen.

22.3 DEFINITIEVE BEËINDIGING

Om belanghebbenden de gelegenheid te bieden alsnog een concessiehernieuwing aan te vragen wordt gedurende één jaar voorafgaand aan het verlopen van de concessie de bekendmaking gedaan zoals bepaald in artikel 7 van het Decreet op de Begraafplaatsen en de Lijkbezorging. Na deze termijn wordt geen concessiehernieuwing meer toegestaan behoudens in geval van niet tijdige bekendmaking ingevolge bijzondere omstandigheden.

Bij wijze van uitzondering kunnen vervallen tijdelijke concessies alsnog verlengd worden conform de bepalingen van onderhavig reglement indien de bekendmakingsprocedure zoals bepaald in artikel 7 van het Decreet op de Begraafplaatsen en Lijkbezorging niet tijdig werd uitgevoerd ingevolge bijzondere omstandigheden.

Wanneer een concessie definitief een einde neemt, zal na beslissing van het schepencollege, het graf worden ontruimd.

Indien uit esthetische of ruimtelijke overwegingen, in het kader van een ontruimingsdossier, de noodzaak blijkt tot grafverplaatsing zijn de kosten ten laste van het gemeentebestuur.

Nieuwe begravingen worden op de geruimde percelen toegelaten :

- a) zonder ontknekeling, indien de resterende stoffelijke resten op een zodanige diepte liggen dat nieuwe begravingen kunnen worden uitgevoerd conform de vigerende wetgeving, d.w.z. bij begraving in volle grond moet een laag grond van ten minste 30 cm dikte kunnen worden aangebracht boven iedere doodskist of lijkwade en boven de bovenste doodskist of lijkwade dient zich een laag grond van ten minste 65cm te bevinden.
- b) na ontknekeling van de gronden, waarbij de stoffelijke resten worden overgebracht naar een ossuarium op een gemeentelijke begraafplaats of worden gecremeerd, rekening houdend met eventuele laatste wilsbeschikkingen van de overleden personen.

Artikel 23: Eeuwigdurende concessies

Door de wet van 20 juli 1971 werden de eeuwigdurende concessies afgeschaft. Voor hernieuwing geldt dezelfde procedure als bij hernieuwing van niet-altijdurende concessies.

AFDELING V: PERCELEN EN GRAFMONUMENTEN

Artikel 24 :

Vaststelling maximumcapaciteit per laatste rustplaats.

De maximumcapaciteit per laatste rustplaats wordt vastgesteld als volgt:

24.1 NIET-GECONCEDEERD

- o Niet-geconcedeerd graf: één lichaam
  - o Niet-geconcedeerde columbariumnis: één asurne
  - o Niet-geconcedeerd urnenveldgraf: één asurne
- In uitzonderlijke gevallen bij gelijktijdige teraardebestelling of asbijzetting worden naargelang de vorm van lijk- of asbezorging maximaal:
- o twee kisten en één asurne;
  - o één kist en twee asurnen;
  - o twee asurnen; (in de urnenveldgraven en columbaria) in éénzelfde kuil of nis toegelaten.

24.2 GECONCEDEERD

- o Geconcedeerd graf (kelder): maximum 2 lichamen (+max 1 urne) of 1 lichaam (+ max. 2 asurnen).
- o Geconcedeerd graf (volle grond): maximum 1 lichaam
- o Geconcedeerde columbariumnis : maximum 2 asurnen
- o Geconcedeerd urnenveldperceel: maximum 2 asurnen

24.3 STROOIWEIDE

Een asuitstrooiing geschiedt op een daarvoor bestemd perceel van de begraafplaats door middel van een asverstrooiingstoestel bediend door de persoon gemachtigd door de gemeente. De strooiweide bestaat uit een droge bovenlaag en kan met gras worden bezaaid.

Artikel 25 : Graftekens

25.1 ALGEMEEN

Eenieder heeft het recht op een graf van zijn verwante of vriend een grafteken te laten plaatsen tenzij de overledene anders heeft beschikt of zijn verwanten zich er tegen verzetten.

Het grafteken is eigendom van de opdrachtgever van de plaatsing.

Het is niet toegestaan grafstenen of andere gedenktekens te plaatsen die door hun vorm, of afmetingen, hun opschriften of aard van de materialen, de reinheid, de gezondheid, de veiligheid en de rust op de begraafplaatsen kunnen verstoren.

Op de begraafplaatsen moeten de nieuwe grafstenen in overeenstemming zijn met de bepalingen inzake afmetingen en materialen, vastgesteld in onderhavig reglement.

Op geconcedeerde percelen of nissen is de plaatsing van een grafteken verplicht gedurende de hele duur van de concessie.

Indien binnen de termijn van 12 maanden de plaatsing van het grafteken niet is uitgevoerd, of indien tijdens de verdere duur van de concessie niet langer aan deze voorwaarde voldaan is, kan dit aanleiding geven tot het treffen van dezelfde maatregelen als deze die voorzien zijn bij verwaarlozing van graven.

Ten vroegste 8 maanden na het begraven van het stoffelijk overschot in volle grond kan een grafzerk geplaatst worden. Het plaatsen van een afdekplaat voor een columbariumnis of urnengraf kan van zodra de begraving heeft plaatsgevonden.

Eventuele verzakkingen van grafzerken zijn volledig ten laste en op kosten van de familie.

Op de strooiweide bestaat de mogelijkheid van het laten aanbrengen van een naamplaatje, dat volledig door het gemeentebestuur bepaald en geplaatst wordt en dit tegen een kostprijs bepaald in het retributiereglement.

25.2 BEPALINGEN INZAKE AFMETINGEN.

De oppervlakte ingenomen door de graftekens zijn gelijk aan de afmetingen van de percelen/ruimten. Die worden bepaald als volgt:

VOLLE GROND (geconcedeerde en niet-geconcedeerde)

Indien er een grafmonument geplaatst wordt, is men vrij in de materiaalkeuze en moet het grafmonument voldoen aan volgende afmetingen:

De lengte: 1,80 meter - breedte: 0,80 meter. De grafzerken dienen aan te sluiten. Er mag geen plaats tussen de grafzerken opengelaten worden.

De totale hoogte van het grafmonument mag 1,5 meter gemeten vanaf het maaiveld niet overschrijden. Dit geldt ook voor de versiersels op het grafmonument.

GRAFKELDER (geconcedeerd)

De grafkelders worden vooraf geplaatst door de gemeente Meise.

De stoffelijke overschotten worden horizontaal begraven in de grafkelders voor maximaal twee personen.

Grafkelders voor meer dan twee kisten worden niet geplaatst. Voor de begraving van meer dan twee kisten dienen de aanvragers meerdere grondconcessies aan te kopen.

Bij het overlijden van een familielid mogen er maximum 2 naast elkaar liggende percelen of maximum 2 naast elkaar staande columbariumnissen worden aangekocht. Voor het grafmonument is men vrij in de materiaalkeuze. Het grafmonument moet voldoen aan volgende afmetingen:

De lengte: 2 meter – breedte: 1 meter

De totale hoogte van het grafmonument mag 1,5 meter gemeten vanaf het maaiveld niet overschrijden. Dit geldt ook voor versiersels op het grafmonument.

De grafzerken dienen aan te sluiten. Er mag geen plaats tussen de zerken opengelaten worden.

Het eventuele kopstuk van het grafmonument is gemonteerd op de bodemplaat. De eerste 20 cm van de bovenplaat is vlak, effen en horizontaal uitgevoerd. De bodemplaat mag maximaal 20 cm boven het maaiveld uitsteken.

COLUMBARIUMNIS

De afsluitplaat van een columbariumnis moet beantwoorden aan volgende voorschriften:

- o Materiaalkeuze: duurzame materialen
- o Maximale afmetingen: 0,34 m (H) x 0,30 m (B) x 0,02 m (D)

De bevestiging van de afdekplaat gebeurt met bouten.

De naamplaat moet voldoen aan de volgende voorschriften:

-vermelding van: naam, voornaam, geboortjaar en jaar van overlijden van de overledene.

Een foto van de overledene is toegestaan. Eventuele andere graftekens of versieringen mogen niet hoger of breder zijn dan het sluitstuk van de nis.

URNENVELD

De afsluitplaat van een urnengraf moet beantwoorden aan volgende voorschriften:

- o Materiaalkeuze: duurzame materialen
- o Afmetingen: 0,60 m (L) x 0,40 m (B) en opstuk achteraan van max. 0,60 m (H);

De steen heeft een minimumdikte van 6 cm.

KINDERGRAVEN

Een grafteken of zerk op het kinderperk moet beantwoorden aan volgende voorschriften:

- Materiaalkeuze: duurzame materialen
- Afmetingen: 1,50 m (L) x 0,80 (B) x 1 m (max. H)

Het College van Burgemeester en Schepenen wordt gemachtigd om, indien het vereist is voor de aanleg en inrichting van de begraafplaatsen, individueel afwijkingen aan de buitenafmetingen van de graftekens toe te staan

NAAMPLAATJE HERDENKINGSZUIL

Op iedere begraafplaats zijn één of meerdere herdenkingszuilen opgericht waarop de namen van de op de strooiweide daadwerkelijke uitgestrooide overledenen aangebracht kunnen worden. De plaatsing en het onderhoud van de herdenkingsplaatjes gebeurt door het gemeentebestuur.

Deze naamplaat vermeldt naam, voornaam, geboorte- en overlijdensjaar van de overledene.

De vraag om een herdenkingsplaatje aan te brengen gebeurt schriftelijk door een familielid en volgens het formulier te verkrijgen op de dienst burgerlijke stand van de gemeente.

De plaatsing van een herdenkingsplaatje gebeurt tegen betaling van de prijs vastgesteld in het retributiereglement

Bij plaatsgebrek op de gedenkzuil kunnen de namen van de overledenen, waarvan de uitstrooiing langer dan 15 jaar geleden plaatsvond, door de bevoegde ambtenaar van de gemeente verwijderd worden.

25.3. (HER)PLAATSING EN VERWIJDERING

- Vooraleer over te gaan tot de plaatsing moet de aanvrager minimum 48 uren voor het voorgenomen tijdstip contact opnemen met de gemeentelijke overheid om in onderling overleg een exact tijdstip te bepalen.
- Een nieuw te plaatsen monument volgt de door de burgemeester of zijn gevolmachtigde aan te geven lijn.
- Stabiliteitsvoorwaarden: Bij de plaatsingen van graftekens op volle grond worden volgende voorzorgsmaatregelen genomen om verzakkingen te voorkomen: horizontale plaatsing van een gewapende betonkader met een omtrek equivalent aan het grafteken en een dikte van 10 cm waarvan de bovenzijde gelijk met het maaiveld ligt. Op de hoekpunten steunt deze kader op vier verticale betonnen kolommen diameter 15 cm, diepte ± 1 m (tot op vast bodem) – uitvoering te boren holte met pvc-buis en vol te storten met beton.
- De uitgegraven grond wordt afgevoerd door toedoen en op kosten van de aangestelde onderneming voor de plaatsing van de (ondergrondse) constructie.

- De graftekens zijn gedurende de concessie eigendom van de nabestaanden of belanghebbenden en moeten zodanig opgericht en onderhouden worden dat zij de veiligheid en doorgang niet belemmeren en zonder schade aan te brengen aan de aangrenzende graftekens en graven. Op geconcedeerde percelen moet gedurende de ganse concessieduur een grafteken behouden blijven.
- De opschriften en de grafschriften moeten steeds leesbaar zijn en zullen van die aard zijn om de welvoegelijkheid, de orde en de aan de doden verschuldigde eerbied te vrijwaren;
- Alle werken die als voorbereiding elders mogelijk zijn, mogen niet op de begraafplaats geschieden. De materialen moeten derhalve zoveel als mogelijk geprefabriceerd ter plaatse worden gebracht om de werken op de begraafplaats tot het volstrekt minimum te beperken.
- De werken moeten binnen de kortst mogelijke termijn worden voltooid. Zo de werken niet werden beëindigd op sluitingsuur, dan dienen materieel en voertuigen van de begraafplaats te worden verwijderd.
- Alvorens op de begraafplaats te worden toegelaten, moeten de voor het grafteken bestemde materialen volledig afgewerkt en gekapt zijn en gereed om onmiddellijk geplaatst te worden.
- De materialen worden aangevoerd en geplaatst naarmate de behoeften.
- Elk bouw-, beplantings- of aanaardingswerk en elke plaatsing van graftekens is verboden op zondagen en wettelijke feestdagen.
- Het plaatsen van de grafstenen kan enkel tijdens de werkuren van het gemeentepersoneel.
- Indien voor het bijplaatsen van een lichaam de grafsteen moet worden afgerold, gebeurt dit door de steenkapper of begrafenisondernemer. Het terugplaatsen van de grafsteen moet uiterlijk de zesde werkdag na de begrafenis gebeuren. Alle hieraan verbonden kosten worden gedragen door de nabestaanden, tenzij kan worden aangetoond dat de oorzaak van de noodzaak tot het tijdelijk verwijderen van een grafsteen voortvloeit uit de inrichting van de gemeentelijke begraafplaats.
- Grafzerken worden niet verplaatst door het gemeentepersoneel. Evenmin worden de urnenzerken op de niet-eenvormig ingerichte percelen verplaatst door het gemeentepersoneel (ook niet voor een bijzetting). De aanvrager/uitvoerder is verantwoordelijk voor eventuele schade.
- Het plaatsen, het wegnemen of het verbouwen van graftekens en aanplantingen worden uitgevoerd onder toezicht van de gemeentelijke overheid die erover waakt dat geen enkele schade wordt toegebracht en dat de bepalingen van onderhavig reglement worden nageleefd. De gemeentelijke

overheid dient van elke handeling in dit verband minstens 48u op voorhand op de hoogte te worden gesteld.

- Gedenktekens die niet overeenstemmen met de bepalingen van de gemeentelijke reglementering dienen terug verwijderd te worden door diegenen in wiens opdracht ze geplaatst werden. De concessiehouder of zijn nabestaanden, indien gekend, zullen hiervoor schriftelijk in gebreke worden gesteld. Daarenboven zal, gedurende zes maanden; een bericht worden uitgehangen aan het grafteken en aan de ingang van de begraafplaats.
- Bij gebrek aan herstel binnen een periode van zes maanden na de ingebrekestelling en na de aanplakking van het bericht zal de verwijdering door het gemeentebestuur gebeuren op kosten van de nabestaanden.
- De aanvrager/uitvoerder van werken op de begraafplaatsen is verantwoordelijk voor eventuele schade.

25.3 BIS

De verwijdering en de herplaatsing van de afdekplaat van het columbarium of van het monument van het urnenveld, naar aanleiding van een aanvraag tot retroactieve thuisbewaring, bij toepassing van artikel 24 en 24bis van het Decreet op de Begraafplaatsen en de Lijkbezorging, zoals tot op heden gewijzigd, gebeurt in opdracht en desgevallend op kosten van de aanvrager van de thuisbewaring.

Voor de verwijdering en de herplaatsing wordt een afspraak gemaakt met het gemeentebestuur.

De modaliteiten met betrekking tot de plaatsing van grafmonumenten, opgenomen in onderhavig gemeentelijk reglement, zijn van toepassing.

De aanvrager van de retroactieve thuisbewaring is verantwoordelijk voor eventuele schade.

Artikel 26: Aanplantingen

Niet schadelijke of niet hinderlijke beplantingen zijn geoorloofd in losse bodem van het graf.

De aanplantingen moeten derwijze aangelegd en onderhouden worden zodat zij zich niet uitbreiden buiten de afmetingen toegewezen aan het graf, noch het zicht op de identificatiegegevens op het grafteken belemmeren. De hoogte moet worden beperkt tot 0,50m.

Struiken en bomen zijn niet toegelaten. Het is eveneens verboden klimop te planten, zelfs niet in bloembakken.

Aanplantingen, planten of bloemen die boven de toegelaten hoogte/oppervlakte uitgroeien kunnen zonder voorafgaandelijke verwittiging door het gemeentelijk personeel worden gesnoeid tot de toegelaten hoogte/oppervlakte of desgevallend worden verwijderd zonder dat enige schadevergoeding kan worden geëist.

Rond de graven mogen geen afsluitingen of omheiningen worden aangemaakt.

Artikel 27: Sierstukken

Het is geoorloofd een graf te versieren met sierstukken zoals bloempotten, kransen en beelden die geen aanstoot geven. Eerder genoemde elementen moeten wel verwijderd worden indien zij stuk zijn of van geen nut meer zijn.

Zowel op de strooiweide als aan het columbarium, wordt een plaats voorbehouden voor het aanbrengen van gedenkenisvoorwerpen. Er mogen enkel bloemen, kronen of gedenkenisvoorwerpen worden neergelegd op de door de grafmaker aangeduid deel van de strooiweide.

AFDELING VI: ONDERHOUD

Artikel 28: Verantwoordelijkheid

- Het onderhoud van de percelen op de gemeentelijke begraafplaatsen en alles wat zich er op bevindt, berust bij de nabestaanden en belanghebbenden.
- De gemeente is niet belast met de bewaking van de op de graven geplaatste voorwerpen. Het gemeentebestuur kan niet aansprakelijk worden gesteld voor de diefstallen of beschadigingen welke op de begraafplaatsen ten nadele van de nabestaanden zouden gepleegd worden aan de graven, erop aangebracht gedenktekens, beplantingen, ...

Artikel 29: Bloemen

De bloemen en planten op de graven, moeten in goede staat zijn. Wanneer ze afgestorven zijn, moeten ze worden verwijderd. Indien dit niet gebeurt, zullen de opruiming en het verwijderen van de potten, zonder voorafgaandelijke verwittiging, gebeuren door het technisch personeel verbonden aan de begraafplaatsen. Dit geldt eveneens voor onbeheerde bloemen of bloemstukken aangetroffen op de wegenis van de begraafplaatsen.

Artikel 30: Allerheiligen

1. De scheefstaande en omgevallen grafstenen of andere sierelementen moeten uiterlijk veertien dagen vóór Allerheiligen door toedoen van de verwanten en/of belanghebbende(n) hersteld of teruggeplaatst, en zo nodig verwijderd worden.
2. De aangevoerde grafsteen of graftekens die vijf werkdagen voor Allerheiligen bij de sluiting van de begraafplaats niet zouden geplaatst zijn, moeten door toedoen van de betrokken familieleden daags nadien vóór 10u00 worden verwijderd, zo niet zullen graftstenen, -tekens en andere voorwerpen op risico

en ten laste van de overtreder en zonder enig verhaal worden opgeruimd door het technisch personeel verbonden aan de begraafplaatsen.

3. Vanaf 25 oktober tot en met 2 november is het verboden op de begraafplaatsen om:
  - a. graftekens of toebehoren te plaatsen of weg te nemen. Dit verbod geldt niet voor het neerleggen van kransen, bloemen of medaillons.
  - b. graftekens en toebehoren op te voegen of recht te zetten.
  - c. begraafplaatsen te betreden met karren, kruiwagens of andere voertuigen, ladders en mechanische werktuigen, uitgezonderd door technisch personeel van de gemeente.
4. Bloemen(decoraties), potten, kransen geplaatst ter gelegenheid van Allerheiligen moeten in de loop van de maand november worden verwijderd. Vanaf 1 december worden ze zonder verhaal opgeruimd door het gemeentepersoneel.

Artikel 31: Verwaarlozing

De nabestaanden en belanghebbenden zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van de graven. Wanneer een graf doorlopend onzindelijk, door plantengroei overwoekerd, vervallen, ingestort of bouwvallig is, wordt een akte van verwaarlozing opgesteld door de burgemeester of zijn gemachtigde.

Die akte blijft een jaar lang bij het graf en aan de ingang van de begraafplaats aangeplakt. In de mate van het mogelijke worden de familieleden verwittigd. Na het verstrijken van die termijn en bij niet-herstelling kan op bevel van de burgemeester of diens gemachtigde van ambtswege overgegaan worden tot de afbraak of tot het wegnemen van de materialen. Daarenboven kan het College van Burgemeester en Schepenen een einde stellen aan het recht op concessie.

De kosten voor het ambtshalve verwijderen van de bovengrondse graftekens, monumenten of grafzerken van verwaarloosde graven worden gedragen door de nabestaanden, voor zover deze bekend zijn en niet als behoeftig dienen aanzien te worden, onder het tarief zoals vastgesteld in het retributiereglement voor de "uitvoering van werken en diensten voor derden" zoals goedgekeurd door de gemeenteraad.

In geval van dringende noodzakelijkheid kan de burgemeester ambtshalve verwaarloosde gedenktekens doen wegnemen zonder verhaal of aanspraak op vergoeding. De dringende noodzaak zal worden vastgesteld in een akte, opgemaakt door de burgemeester, die wordt aangeplakt aan het graf en aan de ingang van de begraafplaats en zal verstuurd worden aan de concessiehouder of zijn of haar gekende nabestaanden of belanghebbenden;

Minimaal éénmaal per jaar en wanneer de noodzaak zich voordoet, stelt de verantwoordelijke van de begraafplaatsen een lijst op van al de omgevallen, scheefgezakte of verwaarloosde graftekens.

AFDELING VII: BIJZONDERE BEGRAVINGEN

Artikel 32: Graven met lokaal historisch belang

Het College van Burgemeester en Schepenen bepaalt autonoom welke graven van lokaal historisch belang zijn.

Zij zal zich laten adviseren door een werkgroep, samengesteld uit de schepenen van begraafplaatsen, het diensthoofd burgerzaken, het diensthoofd culturele zaken, het hoofd van het technische personeel begraafplaatsen en, een afvaardiging van de heemkundige kring (één persoon).

Het betreft uitsluitend graven waarvan de 15 jaar of de concessie-termijn verstreken is.

Deze grafmonumenten worden gedurende 50 jaar bewaard. De termijn is verlengbaar. Het onderhoud is ten laste van het gemeentebestuur.

In geval van sluiting van de begraafplaats of een gedeelte ervan, worden deze graven overgemaakt naar de nieuwe begraafplaats. De hieraan verbonden kosten vallen integraal ten laste van het gemeentebestuur.

Artikel 33: Graven van oud-strijders

De ere-graven worden voorbehouden aan :

1. de oud-strijders 1914-1918
2. de invalidesoldaten en de als invaliden erkende weerstanders 1940-1945;
3. de politieke gevangenen;
4. de erkende krijgsgevangenen;
5. de erkende weerstanders 1940-1945;
6. de oud-strijders 1940-1945;
7. de erkende weggevoerden;
8. anderen, die een officiële staat van dienst voor het vaderland kunnen bewijzen

De grafmonumenten worden gedurende 50 jaar bewaard. De termijn is, ingevolge een bestuurlijke beslissing, kosteloos verlengbaar.

De grafmonumenten geplaatst op de percelen bestemd voor de begraving van oud-strijders worden door het gemeentebestuur onderhouden.

Op de gemeentelijke begraafplaats werd een algemeen herdenkingsmonument opgericht voor de gesneuvelden uit de wereldoorlogen 1914-1918 en 1940-1945. Er is geen individuele naamvermelding.

De hierboven vermelde categorieën van personen die op verzoek van henzelf of de nabestaanden een laatste rustplaats krijgen elders op de begraafplaats volgen de voorwaarden en termijnen van het type begraving of asbezorging waarvoor werd geselecteerd.

Artikel 34: Kinderperk

Op elke gemeentelijke begraafplaats wordt een onderscheiden ruimte voorbehouden voor het begraven van stoffelijke resten van kinderen tot 12 jaar in volle grond. De grafmonumenten worden gedurende

50 jaar kosteloos bewaard. Het onderhoud berust bij de familie. De termijn is, ingevolge verzoek van enige belanghebbende, kosteloos verlengbaar.

Het wordt niet toegelaten op het kinderperk grafkelders te plaatsen. In voorkomend geval dient te worden geopteerd voor een geconcedeerde begraafing op de percelen van de volwassenen. Urnenkelders worden wel toegelaten.

Artikel 35: Sterrenweide

De sterrenweide wordt voorbehouden voor het begraven van stoffelijke overschotten van levenloos geboren kinderen, die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens van 26 weken nog niet hebben bereikt, na een zwangerschapsduur van minstens 12 volle weken.

De levenloos geboren kinderen mogen op dit perceel begraven worden op eenvoudig verzoek van de ouders. Als de ouders er de wens toe uitdrukken, mag het stoffelijk overschot van een levenloos geboren kind gecremeerd worden. In dit geval wordt de as uitgestrooid op de strooiweide of bijgezet in het voorbestemde gedeelte van de sterrenweide.

Op verzoek van de ouders zal de naam, de voornaam van het kind en/of de datum op een gedenksteen worden geplaatst door de gemeente.

AFDELING VIII: CREMATIE EN ASBEZORGING

Artikel 36: Algemeen

De crematie is onderworpen aan de formaliteiten bepaald bij het Decreet van 16 januari 2004 op de Begraafplaatsen en Lijkbezorging en latere wijzigingen.

Artikel 37: Toestemming tot crematie

Tussen het overlijden en de afgifte van de toestemming tot crematie moet een minimumtermijn van 24 uren worden gerespecteerd.

De schriftelijke aanvraag tot crematie dient te zijn vergezeld van volgende documenten :

- een getuigschrift waarin de behandelend geneesheer of de geneesheer die het overlijden heeft vastgesteld, bevestigt dat de overledene een natuurlijke dood is gestorven en dat het lichaam al dan niet drager is van een pacemaker;
- een verslag van de beëdigd geneesheer, aangesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand over het nagaan van de doodsoorzaken, waarin nogmaals wordt geattesteerd dat het om een natuurlijke doodsoorzaak gaat en dat het lichaam al dan niet drager is van een pacemaker;
- De ondertekenaar mag eventueel een begrafenisondernemer zijn op voorwaarde dat hij hiertoe schriftelijk gemachtigd werd door de persoon die in de lijkbezorging voorziet

Artikel 38: Asbestemmingen

Mogelijke asbestemmingen zijn :

- Begraafing van de asurn op de begraafplaats;
- Bijzetting van de asurn in het columbarium van de begraafplaats;
- Uitstrooiing van de as op het daartoe bestemde perceel van de begraafplaats;
- Uitstrooiing van de as op de aan het grondgebied van België grenzende territoriale zee, zoals geregeld door het koninklijk besluit van 25 juli 1990, gewijzigd door het koninklijk besluit van 31 augustus 1999.
- Indien de overledene dit schriftelijk heeft bepaald, of bij gebrek aan schriftelijke bepaling door de overledene, op gezamenlijk schriftelijk verzoek, vooraleer de crematie plaatsvindt, van zowel de echtgenoot of van diegene met wie de overledene een feitelijk gezin vormde als van alle bloed- of aanverwanten van de eerste graad of, indien het om een minderjarige gaat, op verzoek van de ouders of voogd, kan de as van gecremeerde lijken :
  - worden uitgestrooid of begraven op een andere plaats dan de begraafplaats. De as mag niet worden uitgestrooid op het openbaar domein. Tot het openbaar domein behoren ondermeer de bevaarbare stromen en rivieren, de wegen en de stranden. Indien het een terrein betreft dat niet in eigendom is van de overledene of van zijn nabestaanden, is een voorafgaande schriftelijke toestemming van de eigenaar vereist;
  - worden bewaard op een andere plaats dan de begraafplaats.
  - De persoon die de as in ontvangst neemt, is verantwoordelijk voor de naleving van deze bepalingen. In voorkomend geval wordt de identiteit van diegene die de as in ontvangst neemt, vermeld op de toelating tot crematie, alsook de exacte plaats waar de as zal worden uitgestrooid, bewaard of begraven. De asverstrooiing of begraafing gebeurt aansluitend op de crematie.

Op schriftelijk verzoek van de echtgeno(o)t(e) en van de bloed- en aanverwanten in de tweede graad kan op eenvoudig verzoek en als er geen geschreven wilsbeschikking hierover van de overledene bestaat, een gedeelte van de as van het gecremeerde lijk meenemen. Deze hoeveelheid is klein en van symbolische aard. De deling van de as kan uitsluitend in het crematorium waar de lijkverbranding plaats had, worden uitgevoerd. Deze maatregel kan niet retroactief worden toegepast.

Het in artikel 38 bedoeld “gezamenlijk schriftelijk verzoek van zowel de echtgenoot of van diegene met wie de overledene een feitelijk gezin vormde als van alle bloed- of aanverwanten van de eerste graad wordt ingediend op verantwoordelijkheid van de aanvrager(s).

Het gemeentebestuur dient geenszins de volledigheid en correctheid van de vermeldingen na te gaan.

Artikel 39: Wijziging van bestemming

Wanneer, om welke reden ook, een einde komt aan de bewaring of begraving van de as ter beschikking gesteld aan de nabestaanden, wordt de as bij toepassing van artikel 24§3 van het Decreet op de begraafplaatsen en lijkbezorging van 16 januari 2004 ofwel naar een begraafplaats gebracht om er begraven, in een columbarium bijgezet of uitgestrooid te worden ofwel op de aan het grondgebied van België territoriale zee uitgestrooid te worden.

Wanneer, om welke reden ook, een einde komt aan de bewaring/begraving van de as op de gemeentelijke begraafplaats kunnen de nabestaanden, onder de vigerende wettelijke bepalingen opteren voor een andere vorm van asbehoud of asverstrooiing.

Bij het verstrijken van de initieel toegekende termijn inzake asbehoud, desgevallend verlengd ingevolge hernieuwingsaanvragen en indien geen toepassing van voorgaand lid wordt de as uitgestrooid op het asverstrooiingsperceel van een gemeentelijke begraafplaats.

Artikel 40: Asverstrooiingspercelen

Op de asverstrooiingspercelen op de openbare begraafplaatsen mogen geen voorwerpen worden geplaatst, die de normale groei van het gras belemmeren. Bloemen en kransen zijn toegelaten langs de aangewezen plaats, voor zover een volgende asverstrooiing hierdoor niet wordt belemmerd. De strooiweiden mogen niet worden betreden door bezoekers van de begraafplaats.

AFDELING IX: ONTGRAVINGEN

Artikel 41: Mogelijkheid

Ontgravingen zijn enkel mogelijk:

- op bevel van de gerechtelijke overheid;
- bij terugneming van het geconcedeerd perceel of de nis wegens openbaar belang of dienstnoodwendigheden;
- bij wijziging van de bestemming van de begraafplaats;
- op verzoek van de echtgenoot, echtgenote of samenwonende partner en de bloedverwanten eerste graad van de overledene(n) en mits voorafgaande machtiging van de burgemeester. Het verlenen van toestemming tot opgraving door de burgemeester kan enkel om ernstige redenen.

Artikel 42: Aanvraag

De gemotiveerde aanvraag tot opgraving of herbegraving dient door de meest belanghebbende schriftelijk te worden gericht aan de burgemeester of diens gemachtigde. Het verlenen van toestemming tot opgraving door de burgemeester kan enkel om ernstige redenen. Onverminderd het recht van de burgemeester of diens gemachtigde om in de toelating bijzondere voorwaarden op te leggen, moeten steeds volgende schikkingen worden nageleefd :

- dag en uur waarop de opgraving zal gebeuren, worden door de burgemeester of diens gemachtigde bepaald;
- het grafteken, de beplantingen en alle andere voorwerpen die het openleggen van het graf kunnen bemoeilijken of beletten moeten worden verwijderd door de aanvrager of familie vooraleer tot de opgraving kan worden overgegaan;
- het openleggen van het graf, het lichten van de kist uit het graf en het vullen van de kuil gebeurt door de zorgen van een private onderneming en dit onder toezicht van de bevoegde persoon/of politie;
- het openen en sluiten van grafkelders gebeurt steeds door het gemeentepersoneel;
- alle handelingen met betrekking tot het openen van de nis, het uitnemen van de urn uit de nis en het terug sluiten van de nis worden uitgevoerd door de zorgen van het gemeentepersoneel.

Artikel 43: Bijzondere bepalingen

- De begraafplaats dient op het tijdstip van de opgraving voor het publiek gesloten te worden.
- Bij de ontgraving zullen enkel de door de burgemeester gemachtigde personen toegelaten worden.
- Er kan slechts tot opgraving worden overgegaan in de tegenwoordigheid van een technisch personeelslid van de begraafplaatsen en de burgemeester of diens gemachtigde die van de ontgraving een verslag opmaakt.
- Indien de staat van de kist of de urne het vereist, schrijft de burgemeester of zijn gemachtigde voor dat ze vernieuwd wordt of dat elke andere maatregel genomen wordt die van aard is de welvoegelijkheid of de openbare gezondheid te beschermen.
- Indien wordt vastgesteld dat kledingstukken of andere omhulsels het verteringsproces ernstig vertragen, moet de ondoordringbaarheid voor lucht van deze omhulsels bij herkisting worden opgeheven. Zo mogelijk wordt het storende omhulsel verwijderd.
- Het vervoer gebeurt steeds met een speciaal hiertoe uitgeruste wagen.
- Tijdens een eventueel transport van de onverteerde resten wordt gebruikgemaakt van een al dan niet

herbruikbare lucht- en vloeistofdichte kist. Het vervoer gebeurt steeds met een speciaal hiertoe uitgeruste wagen.

- Uitsluitend in geval van een gerechtelijke opdracht, indien een nieuwe kist noodzakelijk blijkt of bij wijziging van de vorm van lijkbezorging mag de kist geopend worden.
- Opgravingen worden uitsluitend uitgevoerd door een privéfirma hiertoe aangesteld, hetzij door het gemeentebestuur hetzij door de aanvrager.
- Behalve bij rechterlijk bevel worden vanaf 1 oktober tot 30 november en op zater-, zon-, en feestdagen geen opgravingen verricht.

Artikel 44: Kosten

- De prijs- en betalingsmodaliteiten voor de opgraving worden vastgesteld in het gemeentelijk belastingreglement.
- Indien de opgraving gebeurt op verzoek van de nabestaanden of belanghebbende worden alle kosten verbonden aan de ontgraving (belasting, opgravingskost, nieuwe kist, vervoer, ...) integraal gedragen door de aanvrager.
- Is de ontgraving het gevolg van een bestuurlijke beslissing of een gerechtelijk bevel, worden de kosten gedragen door het gemeentebestuur.

Artikel 45: Herbegraving

In geval van herbegraving moet vooraf een toelating tot herbegraving worden bekomen op een gemeentelijke begraafplaats of een begraafplaats buiten de gemeente. Het stoffelijk overschot moet onmiddellijk naar de nieuwe bestemming worden vervoerd en begraven, mits inachtneming van alle voorschriften terzake.

In geval van crematie wordt de as behandeld overeenkomstig artikels 19 en 24 van het decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging d.d. 16/01/2004.

AFDELING X: ONTRUIMINGEN

Ontruimingen kunnen plaatsvinden :

- nadat de termijn van een graf of een nis, om welke reden ook, verlopen is;
- na voortijdige beëindiging van een concessie (hetzij ambtshalve hetzij op verzoek)

Indien de ontruiming betrekking heeft op één of meer niet-gecremeerde lichamen, zullen de onverteerde resten ofwel:

- in een hiertoe aangewezen algemeen graf, een zogenaamd ossuarium worden geplaatst;
- worden gecremeerd, rekening houdend met eventuele laatste wilsbeschikkingen van de overleden personen;
- op een diepte in dezelfde kuil worden begraven zodat latere begravingen, rekening houdend met de bepalingen terzake kunnen worden uitgevoerd.

In het geval de ontruiming betrekking heeft op één of een beperkt aantal gecremeerde lichamen, zal de as worden uitgestrooid op het asverstrooiingsperceel op de begraafplaats.

De ontruimingskosten worden integraal gedragen door het gemeentebestuur.

Voor zover de ontruiming kadert in het definitief verwijderen van een graf ten gevolge van beëindiging begraving-/concessietermijn of ten gevolge van een bestuurlijke beslissing dienen de bekendmakingsregels zoals bepaald in artikel 7 van het Decreet op de Begraafplaatsen en de Lijkbezorging d.d. 16 januari 2004, zoals tot op heden gewijzigd, te worden gerespecteerd.

AFDELING XI:

SLUITING VAN EEN BEGRAAFPLAATS

De gemeenteraad bepaalt de datum waarop niet meer begraven wordt op de oude begraafplaats, minstens één jaar voorafgaand aan de sluiting.

Een afschrift van deze beslissing wordt onverwijld en tot aan de definitieve ontruiming van de begraafplaats aan de ingang ervan uitgehangen.

In geval van terugneming van een perceel wegens openbaar belang of dienstnoodwendigheden kunnen de concessiehouders geen aanspraak maken op enige vergoeding.

Zij hebben slechts recht op het kosteloos bekomen van een perceel of nis van dezelfde afmetingen op een ander deel van de begraafplaats, tot het einde van de concessietermijn.

De eventuele kosten voor het overbrengen van de stoffelijke overschotten en van de graftekens zijn ten laste van het gemeentebestuur.

In geval van sluiting en/of wijziging van de bestemming van de begraafplaats kunnen de concessiehouders geen aanspraak maken op enige vergoeding.

Zij hebben slechts recht op het bekomen van een perceel of nis van dezelfde afmetingen op een andere gemeentelijke begraafplaats, tot het einde van de concessietermijn.

De eventuele kosten voor het overbrengen van de stoffelijke overschotten zijn ten laste van het gemeentebestuur.

De kosten voor het overbrengen van de graftekens zijn ten laste van diegenen die de overbrenging hebben aangevraagd.

Het recht op het kosteloos bekomen van een nieuw perceel of nis is afhankelijk van het indienen van een aanvraag door enige belanghebbende binnen een termijn van één jaar, volgend op de bekendmaking van de gemeenteraadsbeslissing tot sluiting.

Aangezien er helemaal niet gebruik mag worden gemaakt van een gesloten begraafplaats, moeten de werkzaamheden (opgravingen, overbrengen herdenkingsmonumenten, ...) zijn uitgevoerd voor de datum van sluiting ingaat.

De gesloten begraafplaatsen worden in de staat gelaten waarin ze zich bevinden. Gedurende ten minste 10 jaar mag er geen gebruik worden van gemaakt.

Na verloop van deze termijn of ten minste 10 jaar na de laatste begraafing waarbij de inschrijving in het begrafenisregister als bewijs geldt, kan de gemeenteraad beslissen een andere bestemming te geven aan de gesloten begraafplaatsen.

AFDELING XII: ORDEMAATREGELEN

Artikel 46: Politie van de begraafplaatsen

De toegang tot de begraafplaats is verboden aan personen in staat van dronkenschap, leurders en kinderen jonger dan 12 jaar zonder toezicht.

Niemand verstoort op een begraafplaats de orde of de eerbied voor de doden. Hieronder wordt in het bijzonder verstaan:

Het is verboden:

- aanplakbrieven of opschriften aan te brengen, behalve wanneer de regelgeving over de begraafplaatsen of de gemeentelijke verordeningen dat toestaan;
- goederen verkopen of zijn diensten aanbieden;
- voorwerpen, papier, inpakmateriaal, vuilnis en groenafval achterlaten op een plaats die daartoe niet bestemd is of vuilnis en afval achterlaten dat vreemd is aan de begraafplaats en aanhorigheden; Sorteerregels voor afval dienen te worden gerespecteerd.
- afval of vuilnis onderdelven;
- in de struiken of op de grasperken lopen;
- op de graven lopen of staan;
- op de strooiweide lopen;
- grafmonumenten of –tekens schenden of bevuilen;
- de wegen beschadigen;
- spelen;
- roepen of zich luidruchtig, onwelvoeglijk of strijdig met de goede orde gedragen;
- op een begraafplaats komen met andere voorwerpen dan die om grafstenen of nissen te onderhouden;
- met rij- of voertuigen de begraafplaats binnen te rijden, met uitzondering van deze gebruikt voor dienstdoeleinden of tenzij om uitzonderlijke redenen waartoe toelating wordt verleend door de burgemeester.
- Honden vrij te laten rondlopen. Hondenpoep dient te worden opgeruimd.

- grafschriften aan te brengen die de welvoeglijkheid, de orde en de aan de doden verschuldigde eerbied verstoren.
- de afsluiting en de muren evenals de afrastering of omheining van de begraafplaatsen beklimmen of oversteken;
- de aanduidingen van de begraafplaatsen en de beplantingen beschadigen;
- op om het even welke manier de uitvaartplechtigheden en/of de gemeentelijke werkzaamheden verstoren;
- werken uitvoeren zonder voorafgaande schriftelijke toestemming; -
- vliegtuigspotters.

De wegen op de begraafplaatsen worden altijd vrij gehouden.

Niemand verhindert de doorgang van een lijkstoet.

Artikel 47: Strafbepalingen

Elke overtreding van de bepalingen wordt gestraft met:

- ofwel straffen bepaald door wetten, decreten of besluiten, in het bijzonder het decreet van 16 januari 2004 en latere wijzigingen, betreffende de begraafplaatsen en lijkbezorging.
- ofwel gemeentelijke administratieve sancties, krachtens het algemeen gemeentelijk politiereglement (met toepassing van GAS).

AFDELING XIII: AANSPRAKELIJKHEID

Het gemeentebestuur staat niet in voor de bewaking van de graven, grafmonumenten of de op de graven geplaatste voorwerpen.

Het gemeentebestuur kan niet aansprakelijk worden gesteld voor de schade door particulieren of natuurelementen toegemaakt aan de graven of voor de diefstal van de aangebrachte gedenktekens

AFDELING XIV: EINDBEPALINGEN

Alle niet in dit reglement voorziene gevallen worden beslecht door het College van Burgemeester en Schepenen, in zoverre zij niet door een wet, besluit of decreet aan een andere overheid worden toegewezen.

Dit Algemeen Reglement op de Begraafplaatsen vervangt alle vorige reglementeringen en beslissingen betreffende hetzelfde onderwerp.

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 maart 2018.

LANG GELEDEN...

Piet De Cuyper

“Schoon Meise”?

Het toeval wil dat ik geboren werd in een prachtig dorp aan de rand van onze hoofdstad, een beetje vergeten en verborgen, maar een parel van natuurlijke schoonheid met weidse velden en weiden, pittoreske hoekjes met vele kleine boerderijtjes en héél veel stamminees...

In de bevolkingsregisters van de gemeente Meise was ik toen één van de 2.500 inwoners.

Kwam het door de aanleg van de Nieuwelaan van de Heizel naar Meise, Wolvertem en Londerzeel dat de Brusselaars Meise ontdekten als een interessante of nabije verblijfplaats?

Niet ver van hun werk en midden in de natuur?

Kort na de tweede wereldoorlog begonnen de eerste meer begoede inwijkelingen zich te vestigen in het “Nieuw Kwartier” naast de Koninklijke Kasteeldreef (rechterzijde vanuit Meise naar Grimbergen) achter het Domein “Drytoren” van baron Van Gysel.

Het waren vooral handelaars die in onze hoofdstad een winkel hadden en in ons dorp een rustige plek vonden om te overnachten.

Ook directiepersoneel van de banken en bedrijven vonden er een perceel grond waar ze een villa konden bouwen. Vooral Franstaligen!

Ook de sociale wijken van “De Kleine Landeigendom” en “Providentia” deden het aantal inwoners stijgen.

Zolang het daarbij bleef was het beheersbaar maar jaren later werd onze mooie gemeente door de aanleg van de autosnelweg Brussel-Antwerpen (A12) voorgoed verminkt.

Die sneed Meise en Wolvertem brutaal in twee en verwoestte één van de mooiste stukjes natuur!

Dat bracht met zich mee dat de poort van de hoofdstad nu helemaal open stond en het nog gemakkelijker werd om Meise te bereiken.

Naast de autostrade, die zelfs de mooie vijver van het domein Van Gysel niet ontzag, werden we geconfronteerd met het geraas van de auto’s die dwars door ons dorp reden.

De voetgangersbrug over de tramsporen en de Nieuwelaan, ter hoogte van de Boechtstraat.

Later plaatste men er ook de huizenhoge lelijke geluidspanelen die er moesten voor zorgen dat we konden slapen, maar die het mooie heuvelslandschap tussen Meise-dorp en Limbos helemaal vernietigde.

Er moest een brug komen over de autostrade om de verbinding te herstellen met Eversem en Limbos en zo werd er nog een baan aangelegd naar Kapelle-op-den-Bos dwars door de resterende velden.

Om stil van te worden...

Later werd het Hazenbos ook nog gerooid en het Nieuw Kwartier uitgebreid tot het Hazenboskwartier.

Twee villawijken die de bouwwoede in Meise niet meer tegenhielden.

Ondertussen is ook het mooie Brabantse landschap in de buurt van de Manke Vos, zo treffend beschreven door Jean Vandiest en Monique Van Humbeek, reeds volgebouwd.

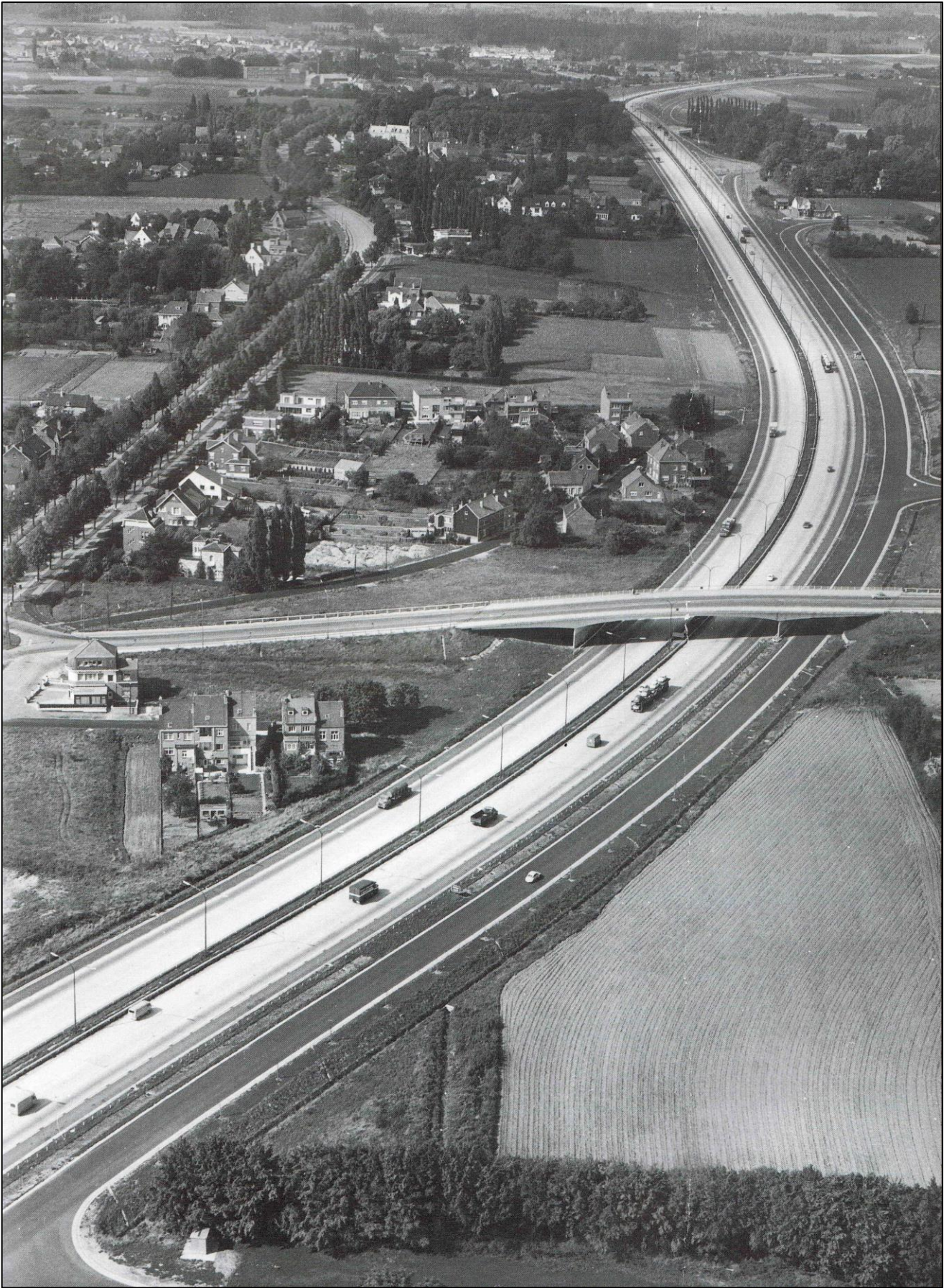
Wat er dan nog van “mijn” dorp overblijft?

In Brixius-Rode en in Eversem kan men het nog zien. De meeste inwoners die nu in Meise wonen hebben nooit het mooie dorp gekend waar ik geboren ben. De meesten zijn er veel later komen wonen, toen het litteken van de autostrade er reeds doorgetrokken was.

Ik heb het er moeilijk mee...

Heeft het te maken met nostalgie of zijn we toch “niet goed bezig”?

Het zal wel een beetje van beiden zijn...

Luchtfoto met een nieuw-aangelegde A-12 en de nog nieuwe brug van de Kapellelaan.

Hamsteren in 1940

Ik heb het in mijn leven drie keer mogen meemaken dat de mensen begonnen te hamsteren. De eerste keer was ik te jong om te beseffen dat de winkels werden overrompeld.

1940 – Ik was dan 2 jaar en woonde met mijn ouders boven de winkel van “*Jef van Delhaize*”, de bijnaam van Jef Van Laethem.

Hij was in de Boechtstraat de uitbater van een klein grootwarenhuis, samen met zijn vrouw (“*Madame van Delhaize*”) en hun drie dochters, die me als kleine peuter vertroetelden (dit terzijde – maar belangrijk... voor mij).

Men kon er alles kopen: rechts de toog met levensmiddelen, links de toog met onderhouds- en schoonheidsproducten en achteraan een toog met verven, behangpapier, borstels van klein tot groot... én de man waar alles om draaide: Jef.

In Meise was er maar één persoon die *alles* wist en dat was niet mijnheer pastoor maar “*Jef van Delhaize*”, altijd gekleed in een witte stofjas.

Over verf en aanverwanten wist hij inderdaad alles! Hij nam je mee de trap af naar zijn “heilig” labo waar hij kleuren met de hand mengde, waar hij alle mogelijke potjes met producten had staan om vlekken te verwijderen en waar hij lang voor tante Kaat “gouden raad” gaf.

Ik heb zijn heiligdom mogen betreden als kleine jongen en was gefascineerd door de manier waarop hij door het mengen van de hoofdkleuren, de mooiste schakeringen kon toveren. In zijn atelier was hij “*artiste peintre*”.

Een boeiende man met heel veel levenswijsheid waar je voor al de grote en kleine problemen terecht kon.

Achter de rechtse toog stonden Mariette of Godelieve, de linkse toog was het domein van “*Madame*” en soms ook van Stella.

Ik wil niemand tekort doen maar Stella was door de natuur meer dan vele anderen gezegend en was daarbij nog met een acteertalent begenadigd waarmee ze in menig toneelstuk in onze patronaatzaal schitterde!

Op het ogenblik dat het bericht kwam dat de Duitsers ons land zouden binnenvallen, stormden de mensen naar de winkel om zoveel mogelijk levensmiddelen in te slaan... Er waren toen nog geen mega-grootwarenhuizen en Jef moest al zijn

vrouwelijk personeel inzetten om iedereen te kunnen bedienen.

En toiletpapier bestond nog niet echt, alleen prijzige papieren doekjes voor de meest begoede “achterwerken” – maar in elk toilet hing toen een bundel gescheurd krantenpapier waarmee men “het” moest doen. Toen nog in zwart-wit, gekleurd was voor later.

De tweede hamsterperiode heb ik bewust tijdens de Suez-crisis meegemaakt.

Naast suiker, meel, boter, en andere, werd er vooral aan de benzinepomp *file gedaan* want “*den essence*” was gerantsoeneerd.

Gelukkig heeft deze periode niet zo lang geduurd, trouwens: toen reden er ook nog niet zoveel auto’s rond.

“Drie keer is scheepsrecht” zegt het spreekwoord en dus kon men het ook in 2020 niet laten om bij het begin van Corona te gaan hamsteren zoals de eekhoortjes doen voor het aankomen van de winter... en nu was er dus geen toiletpapier meer. Geen nood mensen, want met krantenpapier gaat dat ook, ik heb het aan den lijve ondervonden. Het is nu wel in vierkleurendruk maar dat maakt het wat vrolijker!

Ondertussen is die vreselijke Covid-19 hopelijk wat bedwongen en kunnen we ons “gehaast leventje” weer opnemen en is het weer tijd voor *Koning Auto*.

Ik waande mij met de lockdown terug in de rustige tijd van toen ik een kleine jongen was en wij als tijdverdrijf de nummerplaten van de voorbijrijdende wagens op de Nieuwelaan opschreven.

Gezeten tegen een boom dicteerde ik aan mijn broer de nummers van de autoplaten en we hadden ruim de tijd want als er gedurende een uur twintig auto’s voorbijreden was het druk op de Nieuwelaan!

Moet je nu eens proberen, je mist er zeker een groot aantal...

Mooie en bange herinneringen

Meise, 1944 – Ik was toen 6 jaar en zat in het eerste studiejaar bij Meester Rosiers.

Toen had iedere onderwijzer 2 leerjaren. Meester Ooms gaf het derde en vierde leerjaar en meester

Krokaert was toen schoolhoofd en gaf het vijfde en zesde leerjaar.

Het eerste en tweede leerjaar kreeg les in een lokaal achter de toenmalige zaal Triomf. Nu is daar de gemeentelijke bibliotheek gevestigd. We moesten langs een metalen trap naast de bijgebouwen ons klaslokaal binnengaan.

Limbosweg – Eugène Rondia (1909-1978)

Ik maakte bruusk kennis met de oorlog toen ik op weg was naar

school en ik mij in de Boechtstraat ongeveer 20 meter voor het gemeenteplein bevond.

Ik hoorde het geluid van een klein vliegtuigje boven mij en besepte dat er gevaar dreigde.

Moeder Florence had mij gewaarschuwd dat, als ik zo iets hoorde en het geluid viel stil, ik vlug beschutting moest zoeken. Zolang men het geluid hoorde was het niet gevaarlijk maar plots hield het geluid op en ik sprong op de hoek van de Boechtstraat waar de deur openstond. onder een cafétafel.

Enkele seconden later kwam de V-1 vliegende bom tot ontploffing in de plantentuin, honderd meter van ons klaslokaal en een paar honderd meter van het witte kasteel, eigendom van Baron Van der Linden – d'Hooghvorst.¹

Jeroom, de eigenaar van het café, haalde mij van onder de tafel, en moest lachen met het kleine ventje dat met schrik in de ogen te voorschijn kwam.

“Ge kunt naa vaailig naa ‘t school, ze’s al ontploft, het kan naa gie kwaad nemie” stelde hij mij gerust...

Ook de bevrijding hebben we bewust meegemaakt. We woonden naast het boerderijtje van “Den Binner”, rechtover mijn grootvader Waaike en de stilaan beroemde café “De Rozenboom”.

Moeder Florence had daar een *coiffure* en was gekend om haar mooie *permanentes* die ze bij de

dames kon zetten. Wij woonden daar nog niet zo lang op het einde van de oorlog.

Plots hoorden we in de late namiddag gewerschoten in de straat en moeder kroop met ons onder de keukentafel... We hebben daar toch een tijdje gezeten en hoorden de *botinnen* van vluchtende Duitse soldaten en af en toe nog wat gewerschoten.

Na een tijdje werd het stil en onze pa kwam ons

vertellen dat de Canadezen de Duitsers uit het kasteel verjaagd hadden, maar dat ze het kasteel in brand hadden gestoken voor ze waren gevlucht. Heel vaag herinner ik mij nog dat ik als 7-jarige jongen naar de smeulende resten van het kasteel ben gaan kijken.

De morgen na het vuurgevecht hoorden wij op het terras van het café een vreemde taal spreken en zagen we een tiental gewapende Canadese soldaten voor de Rozenboom tegen de muur zitten. Ze waren precies aan het eten maar hadden geen eten in hun hand!?

“Sjoewingum?” vroegen ze en reikten ons een reepje zilverpapier aan...

Ons ma was er vlug bij om met gebaren te zeggen aan deze vriendelijke jongens dat ze dat liever niet had en toen staken ze lekkere zwarte chocolade in onze handen. Chocolade heeft nooit zo lekker gesmaakt dan toen! We hadden al vijf jaar geen chocolade meer geproefd...

Even later trokken de soldaten verder, de vluchtende Duitsers achterna. Het waren allemaal jonge mannen van 18-19 jaar.

Zo begon ons leven, zeker niet saai!

Ik probeer nu even te beschrijven hoe primitief we toen leefden...

¹ Op 29.11.1944 viel een eerste vliegende bom in de westhoek van het park, waardoor de meeste vensters van het kasteel van Boechout sneuvelden. En op 02.12.1944 viel er een tweede bom in de nabijheid van het kasteel van

d'Hooghvorst waar toen troepen van het van het bevrijdingsleger gelegerd waren. Er ontstond brand en het kasteel van Meise werd totaal vernield.

Het is bijna niet te geloven dat 75 jaar geleden vele wegen in Meise nog gewoon verharde grond was. Alleen de belangrijkste straten waren toen reeds in kasseistenen gelegd. Verlichting en later telefoon lag nog bovengronds aan houten palen.

Geen riolering, alleen een beerput met bovenop een *gemetst verhoog* en een houten plank met opening en deksel.

Het toilet bevond zich buiten tegen een bijgebouw, soms afgesloten met een deur. Boven in de deur een "hartje".

Sommigen hadden minder geluk... geen deur, ook niet in de winter!

Het doorspoelen gebeurde met een emmer regenwater...

Als toilet papier was een plank waar met koord stukjes krantenpapier aan waren gehangen, qua hygiëne dus verre van ideaal.

De "beer" werd in de groentetuin of op het veld verstrooid.

Ook een badkamer bestond toen nog niet: geen bad, geen douche... soms reeds een stenen pompbak met een handpomp met regenwater.

Wij wasten ons van kop tot teen, één keer per week, met warm water. Dagelijks ons aangezicht met koud water.

Er bestond toen nog geen ondergoed voor de jongens.

Eén keer om de drie maanden werden de lakens gewassen: in een grote koperen ketel afgekookt met stukjes zeep. Grote blokken zeep kon men kopen en die werden afgeschraapt en in het water gedaan. Daarna werd de was in koud water uitgespoeld en als de zon scheen werd het op de "blijk" (het grasveld) gelegd, tot het droog was en weer op het bed kon.

Er bestonden toen nog geen wasmachines...

De matras was een zak met wol van de schapen en een luxe-matras was met dons van kippen gevuld.

Er was ook geen watervoorziening, we hadden een waterput met drinkbaar water (ongeveer 20 meter diep).

Het water werd met een emmer aan een koord opgehaald.

Maar het was wel veel lekkerder dan het water dat nu uit de kraan of de plastic flessen komt.

In mijn jeugd bestond amper radio en zeker geen televisie.

Ook de telefoon kwam later.

Sporadisch zag men een auto rijden en dat was voor ons een belevenis.

Ook geen gasvuren en zeker geen elektriciteit om te koken. Dit gebeurde op de Leuvense stoof (een kachel met een ovenbak) waarin het brood werd gebakken.

Niet te geloven dat dit alles nu zo vanzelfsprekend is.

Ook de boeren hadden het zwaar.

Zowat alles werd vroeger met de hand gedaan, er waren praktisch nog geen tractoren of machines.

Bijna alles gebeurde met paard en kar en de ploeg werd vastgehouden door de boer die kilometers te voet liep bij het ploegen.

De boer had een speciale zak op zijn buik waar hij met de hand het zaaigraan in zijn hand nam en rondstrooide.

De oogst werd met de hand gemaaid, *gestuikt* om te drogen en met de kar naar de schuur gevoerd.

Later kwam een dorsmachine aan huis om het graan te dorsen en dan moest de boer naar de *maalder* voor moeder de vrouw brood kon bakken.

Ook de aardappelen moesten na het ploegen en het eggen één voor één worden gepland. Met de schop werden om de 25 cm putjes gestoken en werd er een plantaardappel ingelegd.

Het rooien gebeurde met de riek en voor men de aardappelen oogstte werd het loof verwijderd en op hopen gelegd om verbrand te worden.

De geoogste aardappelen werden met de hand opgeraapt en met een mand in zakken gedaan en ook naar huis gevoerd.

Enorm veel tijdrovend werk waar men nu voor elke handeling een machine heeft.

Vroeger waren er in Meise heel veel kleine boerderijen, deze zijn nu allemaal verdwenen.

Nog een beperkt aantal grote boerderijen vind men in Limbos en Eversem.

Voor de laatste 50 jaar ontwikkeld alles zich in een hels tempo en de digitale wereld is de laatste 30 jaar niet meer tegen te houden.

Mijn eigen ambacht, de "drukkunst" bestaat niet meer zoals ik het geleerd heb.

Letters zijn verdwenen en alles wordt met de computer gemaakt!

Een boeiende tijd, maar gaat alles niet wat vlug en is dit niet de oorzaak dat er veel verkeerd loopt?

Een degelijke werking van onze VZW garanderen, het kost allemaal handenvol geld.
En het lidgeld alleen dekt deze kosten natuurlijk niet.
Daarom zijn we onze sponsors, die ons financieel en logistiek willen steunen, zeer erkentelijk.

**Interesse om ons gezamenlijk erfgoed ook een hart onder de riem te steken?
Of gewoon te tonen dat je de doelstelling van onze kring een warm hart toedraagt?
Neem dan gerust contact op met ons via erfgoedberla@live.com**

Als sponsor word je een heel jaar lang op onze website, in al onze publicaties en in al onze nieuwsbrieven en flyers vermeld. En die hebben momenteel een oplage hebben van meer dan 1300 emailadressen.

Bijkomend worden er tot 300 papieren exemplaren van dit alles bij vrije beroepen, rusthuizen, culturele centra, in het gemeentehuis en bibliotheek enz. verspreid.

Vanaf een sponsoring van € 100 is de sponsor vrij om een banner of een reclamebord op een van onze jaarlijkse evenementen te zetten. We vragen wel dat de sponsor dan zelf instaat voor de aanlevering en de plaatsing. En ter info: tijdens het jongste evenement - de opendeurdag van het "oud-gemeentehuis van Wolvertem" - waren er maar **liefst 600 bezoekers!**

Als kers op de taart wordt bij sponsoring de opmaak gratis door onze graficus gedaan, eventueel wordt er ook een rechtstreekse doorklikmogelijkheid of QR naar jouw eigen website voorzien.

We leveren natuurlijk een betalingsattest af dat je voor inbreng in de algemene onkosten van jouw bedrijf kan gebruiken.

Jan, Dirk, Hedwig
Het Berla-sponsorteam.

**SPONSORS
GEZOCHT**

Bezoek onze Facebook pagina,
je vindt ze op <https://www.facebook.com/erfgoedberla>

facebook

keuken open van 12u tot 22u
dinsdag en woensdag gesloten - open op feestdagen

Brusselsesteenweg 48 - 1860 Meise - 02 269 70 04

Mechelen. Hof van Palermo (15de eeuw). Voormalige residentie van Jan II Carondelet, raadsheer van de Grote Raad van Mechelen. Project in uitvoering 2016.

- Bouwhistorisch onderzoek
- Materiaaltechnisch onderzoek
- Diagnostisch onderzoek
- Restauratiebestekken
- Waardestellingen
- Beheersplannen
- CHE rapporten
- Laboanalyses
- Georadar
- Dendrochronologie
- 3D scanning

Johan Grootaers

ERFGOEDEXPERTISE

Johan Grootaers Erfgoedexpertise comm. v.
Fonteinstraat 38, B-3050 Oud-Heverlee
www.johangrootaers-erfgoedexpertise.be
e-mail: monumentae@gmail.com • Tel. 0492 65 64 38

Meditation is not escaping from life, it is escaping into life OSHO

Uit sympathie

Lid van de Raad van Bestuur Berla

PAPIERWAREN - DAGBLADHANDEL
Letto
TABAK • SPEELGOED

huis
CALLEBAUT

Luc en Nadine

Brusselsesteenweg 33
1860 MEISE

maandag - vrijdag
06u15 - 18u00

zaterdag
07u00 - 18u00

Tel.: 02 269 27 25

Van Ossel
Keukens, badkamermeubelen & inbouwkasten

Wilgenlaan 17 bus1
1861 Wolvertem (Meise)

Tel: 02/269.91.02

E-mail: van.ossel.keukens@telenet.be

www.vanosselkeukens.be

ilwa

Bij S-Line Fitness werken we met een uitrusting van de hoogste en beste kwaliteit.
We helpen je om je doel te bereiken naar een gezonde en fitte levensstijl.

BRENG ONS EEN BEZOEKJE

S-Line Fitness
Brusselsesteenweg 58b
1860 Meise

Tel: +32 470 93 92 72
Email: info@slinefitness.be

Maandag 16:00 - 22:00
Di-Wo-Do-Vr 07:00 - 14:00 | 16:00 - 22:00
Zaterdag - Zondag 09:00 - 16:00
Feestdagen 09:00 - 14:00

DAKWERKEN LANIN W.

Begonialaan 10
1853 Strombeek-Bever

email: willem.lanin@skynet.be
Tel./Fax: 02 267 83 06

M timaya

BROOD EN BANKETBAKKERIJ

Hoogstraat 87 - 1861 Wolvertem
02 310 55 68 - bartdenbakker@timaya.be

Café OSSEL-STAR

Bij Nico & Sofie
Kasteelstraat 12
1785 OSSEL (Brussegem)
052 57 01 60

Openingsuren:
Ma-zat vanaf 10u
Zondag vanaf 8u (Periode April - September)
Zondag vanaf 8u30 (Periode Oktober - Maart)
GESLOTEN op woensdag

Uw KBC-Verzekeringsagent, altijd een stapje voor

Vestiging Wolvertem

VEILINGLAAN 12 - 1861 WOLVERTEM
T.+ 32 2 269 33 02

wim.van.campenhout@verz.kbc.be
<https://www.kbcagent.be/zvc>

Vestiging Londerzeel

MECHELSESTRAAT 20 - 1840 LONDERZEEL
T.+ 32 52 30 33 58

wim.van.campenhout@verz.kbc.be
<https://www.kbcagent.be/zvc>

4 redenen om klant te zijn bij KBC

Kies de zichtrekening die het best bij je past

Van gratis tot heel veel extra's. Open nu online en je krijgt dadelijk je rekeningnummer.

Simuleer je hypothecaire lening

Bereken in 2 minuten hoeveel je woonkrediet of hypothecaire lening kost.

Advies nodig? Op kantoor en...bij je thuis

Advies nodig en geen tijd om naar je kantoor te gaan? Met (video) chat staan onze experts voor je klaar tot 22 uur en op zaterdag tot 17 uur!

Wat is KBC Mobile?

Dé referentie in de banksector. Al meer dan een 600.000 klanten gebruiken KBC Mobile voor hun banktransacties. Download KBC Mobile nu!

KBC BANK MEISE

BRUSSELSESTEENWEG 19 - 1860 MEISE

Tel: + 32 2 272 72 00

Fax: 02 272 72 01

meise1@kbc.be

Maandag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Dinsdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Woensdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Donderdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Vrijdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak

Ontdek het volledige aanbod

[Betalen en zelf bankieren](#)

[Spaarproducten](#)

[Pensioensparen](#)

[Beleggingsproducten](#)

[Lenen](#)

[Verzekeren](#)

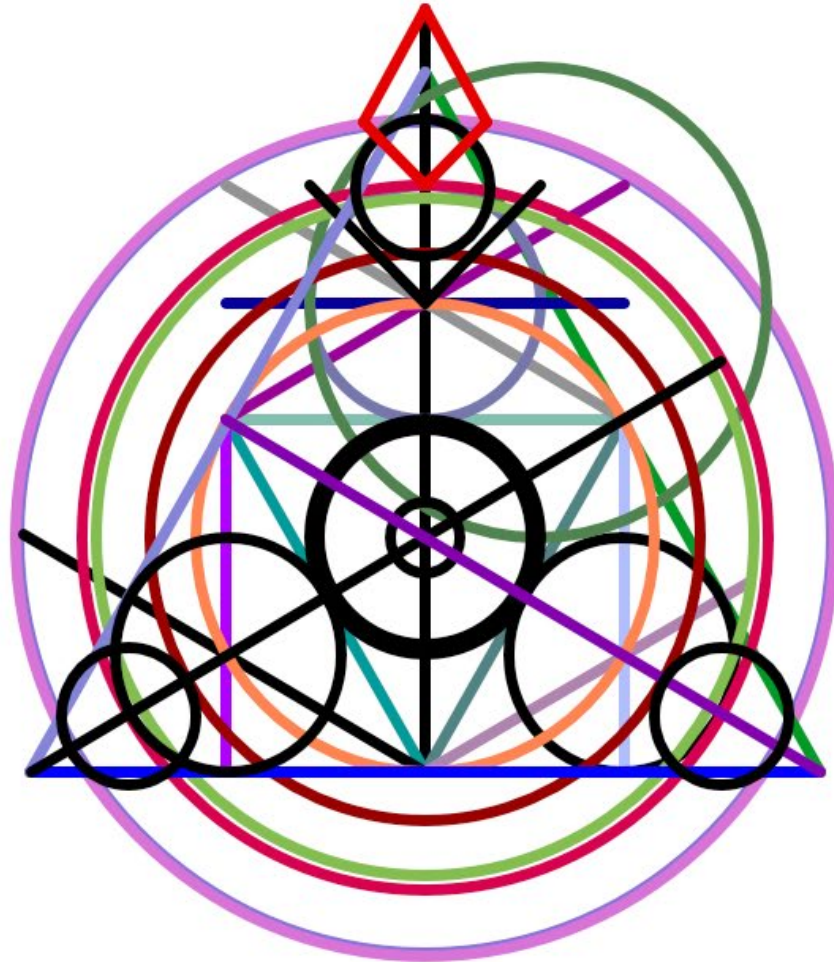
www.archi-tect.be bv bvba

ingeschreven bij de Vlaamse Orde van Architecten, stamnummer B400222

1860 Meise & 1000 Brussel

email@archi-tect.be T. 0475.529.910

Architect Walther DeCleyne + speciale technieken

ARCHITECT

SOMEONE WHO SOLVES PROBLEMS
YOU DIDN'T KNOW YOU HAD
IN A WAY YOU DON'T UNDERSTAND!
ALSO WIZARD, MAGICIAN

SENSE OF CO-HOUSING WITH NATURE®

A white circle containing the number 70 in a bold, black, sans-serif font. The background of the entire page is a close-up, black and white photograph of several stacks of tires, showing their tread patterns. A vertical red stripe runs down the left side of the page, and a grey stripe is adjacent to it.

70

1949 - 2019

Banden ROELANTS
)))) **ceva tyre network**

Merchtemsesteenweg 154

1861 Wolvertem (Meise)

Tel.: 02/269.11.99 - info@bandenroelants.be

www.bandenroelants.be

Aanbevolen door alle leasingmaatschappijen